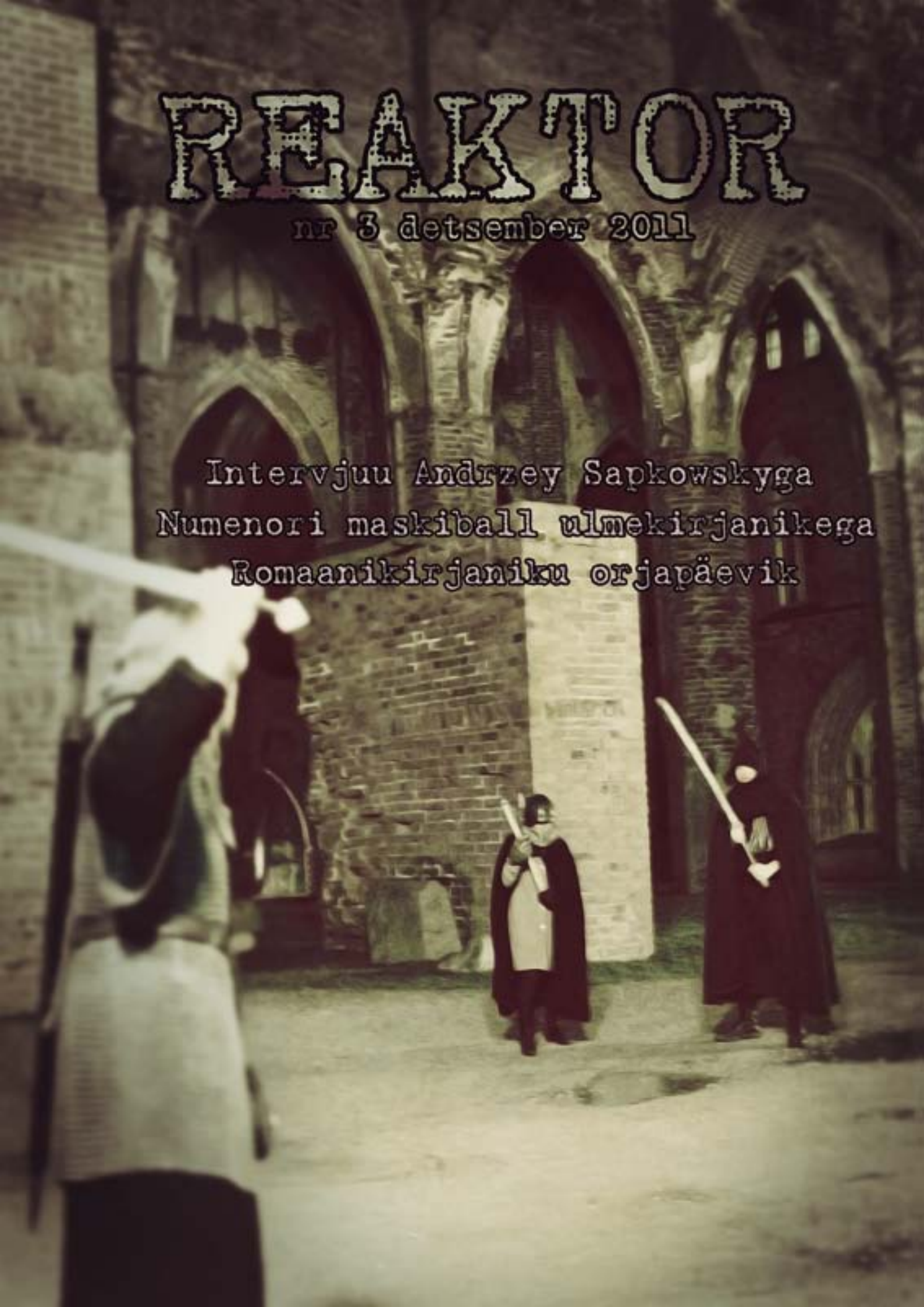

REAKTOR

nr 3 detsember 2011

Intervjuu Andrzej Sapkowskyga
Numenori maskiball ulmekirjanikega
Romaanikirjaniku orjapäevik

Toimetajaveerg

Seekordses numbris lükkame pikemad uraanivardad katlasse ja pakume teile laiendatud arvustuse Andrzej Sapkowski Geralti saagale. Sest nüüd viimaks ilmub üle maailma laineid löönud Poola fantaasiakangelane ka Eesti keeles raamatukaante vahel ja toimetus tahtis proovida vahelduseks kätt välismaiste autorite loomingu arvustamise kallal. Sapkowski tõlkimine onnud nii ammu jutuks, et selle teokssamine on fännidele, kelle hulka ka meie toimetuses nii mitmedki kuuluvad, kauaoodatud sündmuseks. Kuna Nõidur on raamatukaante vahelt väljunud ka muud elu elama, siis võtame laiema ette ja püüame käesolevas numbris lisaks raamatuarvustusele katta ülevaatega ka Geraltiga seonduvad muud projektid.

Kuid lugejad ei pea pelgama, et me Eesti autorid ära unustame. Ajakirja peamine eesmärk on siiski Eesti ulme lugejateni toomine ning seepärast püüame igas numbris tuua teieni ka kodumaiseid autoreid ja nende loomingu. Seekord Heidi Raba "Lili Remma ja gongapuuhaldjas". Intervjuud autoriga ei ole, sest kaks intervjuud numbris läheks paljaks ja jutud räägivad, et kirjaneitsil ilmub järgmisel aastal Lili Remma triloogia teine osa. Kui see teoks saab püüame ka autoriga jutule saada.

Reaktoril on seekord ka aastalõpulis. Reaktori kalender. Selles on ära märgitud Eesti ulme olulisemad ja ette ennustatavad sündmused. Ja astroloogiahuvilistele on siin Mandi horoskoop. Järgmise aasta lõpus vaatame, mis ennustustest täitunud on. Head lugemist ja kena aasta lõppu.

Ah jaa. Et me ei jääks oma lugejamenus alla Maalehele, siis siin on teile eesti tuntuima ennustaja, Igor Mangi aastahoroskoobi ulmevariant. Eks 2012 aasta detsembris näe, mis täitunud on.

Agur Tānav
Ulmeajakirja "Reaktor" peatoimetaja

Sisukord

Toimetajaveerg	2
Raamatuarvustus: Teismelised mitteninjakilpkonnad	3
NaNoWrMo nanoülevaade	3
Raamatuarvustus: Sorts? Tuuslar? Völur? ... Nõidur!	4
Intervjuu: Andrzej Sapkowski	5
Ulmkonnakroonika	6
Nõiduri-teemalised ekraniseeringud	6
Nõiduri kaardimäng: Papist poiss Geralt	7
Kirjastuste uudised	8
Arvutimäng: The Witcher	9
Larbimuljed: Wasara valgus	10
Palat	14
Läbimurre	21
Kahe maailma vahel	27
Suudle mind!	28
Kindlus taevas	30
Viimane	32

Ulmeajakirja "Reaktor" toimetus:

Peatoimetaja: Agur Tānav
Toimetaja: Joel Jans
Keeletoimetaja: Ove Hillep
Kunstitoimetaja: Anne-Mai Ilumäe

Arvamused ja kaastööd toimetus@ulmeajakiri.ee

Raamatuarvustus: Teismelised mitteninjakilpkonnad

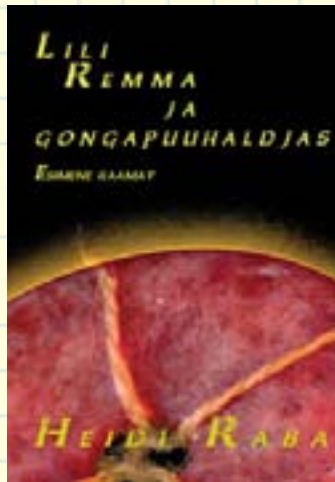
Agur Tänav

Enne kui ma Heidi Raba „Lili Remma ja gongapuuahaldja“ kätte võtsin, oli mul selle suhtes suuri kahtlusi. Noortefantasy, naiskirjanik, tundmatu nimi, eesti oma. Jumal teab mis algelist teksti ja ninnu-nännut see sisaldada võib. Ja ma ei pidanud pettuma. Nii ta täpselt algaski. Brrr.

Kohutavad puised dialoogid, teismelised tüdrukud, triviaalsed sündmused, halvad külaelul kirjeldused. Niiviisi nagu need tegelased, ei räägi küll ükski normaalne inimene. Vähe-malt mitte nii pikalt järjest. Seda ma ei ütle, et niiviisi nagu need tegelased, ei käitu ükski normaalne inimene, sest ajuti käituvad inimesed ikka üsna veidralt, aga igatahes olin juba sama hästi kui kindel, et see raamat jääb mul pooleli. Üldjuhul annan raamatule aega 50nda leheküljeni ja kui selleks ajaks ei ole lugu mind kaasa haaranud, siis panen teose kõrvale. Andsin ka seekord. Õnneks läks umbes 45st leheküljest asi veidi põnevamaks. Jäin edasi lugema. Dialoogid olid küll sama halvad või hullemadki veel, tegevus antud edasi endiselt üsna kohmakalt, kuid lugu ise hakkas juba huvitama. Tuli ootamatu pööre, avanes huvitav maailm. Aga see on noortekas, anname andeks, ütlesin ma endale, veidi lihtsam stiil on siin lubatav. Loeme edasi.

Umbes poole raamatu peal käis mul teadvusest läbi mingi klõks. Ma sain looga ühele lainele. Maailm hakkas elama. Dialoogid olid veel halvemad kui alguses, tegelased veel puisemad (kui selline asi üldse võimalik saab olla), kuid seiklus haaras mind kaasa, maailm avardus ja omandas värvid. Selgus et kõik ei olegi nii lihtne ja labane. Toimus mitmeid huvitavaid sündmustepöördeid, oli tugevaid tundeid, võitlust milles oli kaalul rohkem kui ainult enda elu. Loos toimus Seiklus. Kõige eelpoolnimetatud miinuste kiuste elasin ma tegelastele kaasa. Mida lõpupoole, seda pünevamaks ja põnevamaks olukord muutus. Keerasin kiirelt lehekülgi, et teada saada, mis nüüd saab. Kui raamat läbi sai, olin rahul, et liiga vara raamatut käest ei pannud. Selles suhtes tuleb Heidi Rabale au anda, et komponeerimise mõttes oli lugu hästi esitatud. Rahulik, kuid mitte liiga pikk algus, huvitav keskpaik ja põnev lõpp.

Lugu räägib sellest, kuidas Eesti koolitüdruk Lili Remma ja tema sõbranna satuvad kurja nõia küüsi ning viiakse võõrasse maailma kalliskive kaevama. Neid valvavad kurjad, mustad, eeterlikud kääbused ning on selge, et võimalust eluga pääseda ei ole. Selline GULAGi arhipelaagi lastevariant. Laste vastuhakutsed surutakse julmalt maha, ning kuna nad mingid erilised ninjakilpkonnad ei

ole (see mulle meeldis, et nad ei olnud), jääb ainsaks võimaluseks töö või surm.

Võõras maailm oli värviküllane ja veider nagu filmis „Avatar“. Suur pluss. Olevused ja tegelased olid veidralt ja huvitavad nagu raamatus „Jason imedemaal“. Suur pluss. Tegelaste läbielamised olid rasked nagu Lukjanenko „40 saare rüütlistes“. Rasvane pluss. Seiklused oli põnevad nagu „Harry Potteris“. Veel suurem pluss.

Kui loo alguses olin ma kindel, et jätan raamatu lõpetamata, siis lõpus olin ma juba peaaegu kindel, et annan talle 5 palli viiest. Mulle meeldib seikluskirjandus ja seda ma „Lili Remmas ja gongapuuahaldjast“ ka sain. Kaasaahaarav lugu kaalus minu jaoks üles muud puudused, ning praegu olen valmis huviga lugema ka järgmist osa.

Hoiatades juba ette halbade dialoogide ja tegelaste usutamatu psühholoogia osas, soovitatan seda raamatut kõigile seikluskirjanduse huvilistele, kellele on meeldinud mõni ülalnimetatud teostest. Ma usun, et te ei pea pettuma (kui võtate hoiatust dialoogide suhtes arvesse). Hinde osas kaalusin tükk aega, kas panna 4/5st või siiski 3/5st. Panen kolme. Mitte tugeva kolme, vaid sellise keskmise. Sest kuigi ma kindlasti loen ka järgmist osa, tahaks edaspidi ikkagi veidi kirjanduslikku arengut näha. Inimesed võiks rääkida ikka pigem inimeste, mitte ameerika noorteseriaali moodi. Niiviisi siis.

Aa, ma seda juba ütlesin, et dialoogid olid kohutavad? Kuigi tuleb tunnistada, et ajuti päris koomilised ja mingisugune, toonitan - mingisugune groteskne võlu neis ikkagi oli.

Ja kas märkasite, et kaane teemal ma üldse sõna ei võtnud? Sest raamatu, aga eriti noorteraamatu kaan võiks ikka kutsuda lugema. Käesolev aga...

NaNoWrMo nanoölevaade

J.J. metsavana

Et kõik ausalt ära rääkida, siis alustaks sellest, et lubasin minagi suure suuga kirjutamisekuust osa võtta. Lühidalt öeldes - kukkusin selles täiesti läbi. Minu sooritatud loomkatsed näitasid, et 11200 sõna nädalas on VÕI-MA-TU. Vähematki minule isiklikult. Mingi 2000-4000 sõna nädalas on maksimaalne, mida suudan töö, kassikasvatamise, söögitegemise, laisklemise, filmide, reaktori ja muude kohustuste kõrvalt pigistada. Mis veelgi hullem: liigne punnitamine kippus muutma kogu lugu ja kirjutamisprotsessi mulle ebameeldivaks. Aga ebameeldivate asjadega ma ei tegele. Kirjutan kuna mulle meeldib kirjutada. Seega tekkis lõpuks tagasilöögina igasugusesse kirjutamisse nädalane auk.

Kuna on inimlik otsida põhjuseid mujalt kui endast, siis pakun, et oma osa mängis mu läbikukkumises ka lihtsalt saast ilm, pime röske aeg, vitamiinipuudus ning Vene lennukitelt allapuistatavad mürkained :)

Ehk suvel proovin veelkord. Päris tõsiselt muide. Ükskord saan ma veel sellega hakkama!

Raamatuarvustus: Sorts? Tuuslar? Völur? ... Nõidur!

J.J. Metsavana

Peaaugustuseks tunnista, et ma pole eriline fantaasiakirjanduse fänn. Enamus klassikuid selles žanris on teadlikult lugemata jäänud, kuna võimaluse korral eelistan ulme tehnoloogilist ja teaduslikumat poolt. Seega lootsin salamisi „Viimast soovi“ kätte võttes, et saan ohtralt fantaasiakirjanduse stampide üle keelt teritada ja nende üle ilkuda. Õnneks/õnnetuseks osutus raamat suurepäraseks lugemiselamuseks. Ehk kogu mu esialgne plaan langes põrnu ning virina asemel saate järgnevalt lugeda ohtralt kiidusõnu.

Romaani peategelaseks on rändmaag või palgamaag (wiedzmin - nõidur) Geralt. Nõidurid kuuluvad tsunfti, mille liikmete ülesandeks on rännata mööda maid ringi ja hävitada kõikvõimalikke peletisi. Lisaks on nõidureid maast madalaks treenitud kõikvõimalike rohtude, mürkide ning leotistega, mistõttu omavad nad ebainimlikke võimeid (nt reaktsiooni ning nägemist) ja teatud mürgiste vedelike manustamisega suudavad nad enda ainevahetust aeglustada.

Kogum sisaldab kuut lugu vaheldumisi raamloo “Mõistuse hääl” fragmentidega, kus nõidur ravib enda viimasest teenistusest saadud rasket vigastust kuskil templis. Seal istudes meenutab ta mitmeid enda kuulsaid seiklusi või juhtumusi. Enamjaolt on tegemist nukra alatooniga ja omavahel seotud lugudega kuhu on põimitud sisse ohtralt lääneslaavi mütoloogiat ning vanu tuttavaid lastemuinasjutte nagu näiteks “Kaunitar ja koletis”, “Lumivalguke” jms, millele Sapkowski on andnud pea kõigil juhtudel hoopis uue ja realistlikuma vaatenurga. Kindlasti pole tegemist sellise imal-lääge fantaasialooga kus vaprad kangelased aina neitseid päästavad ning õilsad haldjad mööda tasandikke kappavad. Kus sa sellega, neitsid on enamasti tornidesse luku taha pandud asja eest ja haldjad on pigem ühed kibestunud ja vanamoodsad metslased. Legendid on enamikel juhtudel ülepaistatud ja mõned kollid on sageli maalitud hirmsamateks, kui nad tegelikult on. Kusjuures olen kimpus lemmikloo leidmisega. Kõik kuus juttu on ühetselt head ning vaid raamlugu kannatab minumeelst kerget äravajumise käes. Aga tõesti vaid kerget.

Erilist äramärkimist tahab kindlasti Sapkowski omapärane kirjutamisstiil. Nimelt räägivad kõik raamatu tegelased väga moodsat keelt. Näiteks võivad nad arutada keerulisi sotsiaalseid probleeme kasutades tänapäevaseid mõisteid (nt metafüüsika). Alguses oletasin alusetult, et tegemist on tõlkija apsakaga. Hiljem selgus, et nii ongi autorile kombeks.

Paar sõna ka kaanepildist. Metallist hundipea on küll nõiduri klanni sümboliks, aga minuarust on tegemist juba liiga ära leierdatud ning liig igava motiiviga, mis kipub raamatust raamatusse ja arvutimängust arvutimängu korduma. Nõiduri maailmaga kurssis olevad lugejad tunnevad muidugi ära, millega tegu, aga neile kelle pole udust aimugi, ei ütle ta midagi ning ei torka ka raamatutiitlil seistes eriti tugevalt silma. Pigem oleks võinud kirjastus pisut veel kulutada ja lasta mõnel kunstnikul lehvivate valgete juustega ja hõbedast mõõgaga Geraltit sinna maalida. Oleks muutnud kaane kindlasti märksa selgemalt eristuvaks ja kutsuvamaks.

Tuleb igati nõustuda Jüri Kallasega, kes ulmekirjanduse Baasis ütleb käesoleva raamatu kohta järgmist: “Kui oleks mõni raamat, millele tahaks anda 10 punkti, siis siin see on. On tempokat aktsiooni ja ülevust ning ajuti üsna õdukalikku õdva ja gootlikku süngust. Õnneks on see *actioni* pool olulisem ning seetõttu puudub siit see tudisevate (tarkade) raukade (mõtetu) pomini, süütute neitsite sinisilmne nämmutamine jne. Kõik see, mis *high fantasy* ajuti talumatult vastikuks teeb.”

See, et esimeses loos oli stryga tõlgitud vampiiriks, tundus tibatuba robustne lahendus. Tegemist polnud peletise käitumist arvestades just klassikalise vampiiriga. Samas muidugi saan tõlkijast ka aru. Lääneslaavi mütoloogia on märgatavalt rikkam, kui seda on Eesti oma. Mõelge, palju neid deemoneid seal tegelikult on? Krvoijac, vukodlak, wilkolak, varcolac, vurvolak, liderc nadaly, liougat, kulkutha, moroii, strigoii, murony, streghoi, vrykolakoi, upir, dschuma, velku dlaka, nachzehrer, zaloznye. Igahel omad kiiksud-kombed küljes. Katsu sa neile kõigile nimi leida. Juba <i>wiedzmin</i> ise tekitas omajagu poleemikat.

Nõiduri nime ümber on ka nii Baasis kui Facebookis tolmu keerutatud. Algselt tundus mullegi see pisut justkui veider, aga raamatu lugemise käigus mõtlesin ümber. Tegemist on tõesti parima võimaliku nimega. Kuna nõidur kui selline on oma olemuselt (mutant, eks ole) niioeldatav uus leiutus, siis peab tema nimetamiseks olema ka uus sõna. Nii nagu roboti tähistamiseks loodi omaette sõna. Muidu on täpselt sama jama, et vurvolak või strigoii - ühed vampiirid kõik; samamoodi sorts, tuuslar, nõidur, völur - ühed nõiad kõik. Aga ei ole ju tegelikult.

Selle üle noriks küll, et Lumivalgukese loos oleks võidud nimetada põialpoisid päkapikkudeks. Põialpoisiga tuleb silme ette ikkagi põidlapikkune mehike. Päkapikuga aga karvane Gimli. Kujutage nüüd ette Lumivalgekest seitsme põialpoisiga kokku elamas ja teerõõvliametit pidamas :) Groteskne ekssole? Aga see ehk vaid mu enda probleem.

Intervjuu: Andrzej Sapkowski

Jüri Kallas

Esiteks lubage end õnnitleda eestikeelse raamatu (peatse) ilmumise puhul. Kas olete juba näinud selle kaanepilti ja kujudust?

Kuidas ma oleksin saanud? Nagu sa ütlesid on see alles „peatset ilmuv“. Ma näen siis kui see ilmub. Aga ma täna.

Eesti keel peaks olema kuuteistkümnnes milles Teie raamat ilmub? Kas Eesti keel on kõige väiksema lugejaskonnaga nendest kuuteistkümnest?

Kuuteistkümnnes? Ju vist. Kui aus olla, siis mul on tõlgete osas ülevaate kadunud. Mis puutub lugejaskonda, siis see on õige; Eesti on tõepoolest väikseim riik kus mu loomingut on tutvustatud. Siiani oli selleks Leedu.

Kas oled kokku puutunud Eesti ulmekirjandusega? Mõni nimi?

Teadmised puuduvad. Mulle meenub kohutamine eesti fännidega ühel SF kokkutulekul, see on kõik.

Andrzej Sapkowski on enim tõlgitud kaasaegne Poola kirjanik. Tekitab see kolleegide seas vimma või intriige?

Esiteks, see pole tõsi. On palju Poola kirjanikke, kes on kuulsamad ja keda on rohkem tõlgitud kui mind. Isegi vaid ulmekirjanike seas jään ma kaugele maha näiteks Stanislaw Lemist.

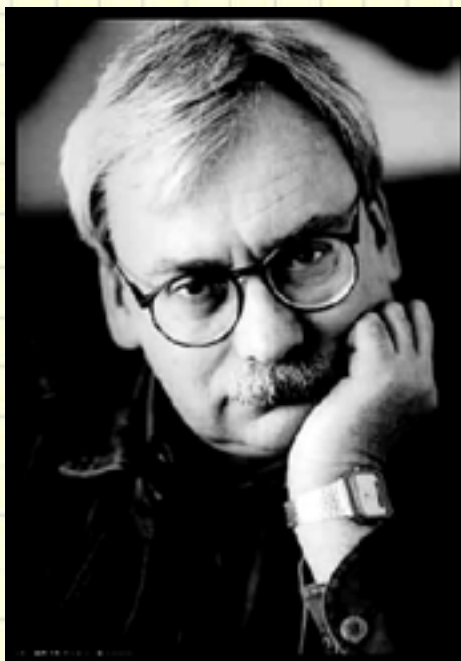
Sa eeldad õigesti, kuigi mul on väga kahju seda öelda, et minu kasvav populaarsus välismaal tekitab vimma, vaenu ja isegi avalikku vihkamist. Ja loomulikult intriige. Aga on olemas üks Poola ütlemine: „Väikesed koerad ei saa sind hammustada, niisiis pissivad nad sulle jala peale.“ Ja üks teine vanasõna ütleb: „Las koerad hauguvad, karavan läheb ikka edasi.“

Kas elukutseline ulmekirjanik elab Poolas ära? Kui palju on Poolas üldse ulmekirjanikke, kes ainult oma juttude/raamatute honoraridest elavad?

Tõepoolest, vähesed saavad seda endale lubada. Ma usun, et sa võid neid ühe käe sõrmedel kokku lugeda. Võib-olla kahe käe sõrmedel. Kõige enam kolme käe sõrmedel.

1993 aastal avaldasite artikli “Piróg albo Nie ma złota w Szarych Górach”, kus te kritiseerisite rängalt anglo-ameerika fantaasiakirjandust ja ka Poola autoreid. On olukord Teie meelest paranenud või on aeg kirjutada „Piróg-2“?

Ma pean ütleva, et „Piróg“-i on küll palju tsiteeritud, kuid harva on sellest õigesti aru

saadud. See essee on kirjutatud Poola ulme jaoks väga spetsiifilisel momendil. Fantaasiažanri populaarsus kasvas kiiresti. Ootamatult soovisid kõik noored kirjutajad hakata kirjutama fantaasia-romaane ja hakkasidki kirjutama. Kahjuks olid nende teadmised žanrist samuti üsna noored – võib isegi öelda, et lapsikud – väga-väga kehvad. Lausa võhiklikud. Ja pole ime, sest piiritagused fantaasiaromaanid mida tollal Poola keelde tõlgiti olid samuti – enamusel juhtudest – üsna kehvakased. Ma otsustasin võidelda selle fenomeni vastu, minna selle vastu sõtta. Ja parim relv sellises sõjas on demagoogia. Niisiis oli „Piróg“ oma olemuselt sügavalt demagoogiline. Aga see mõjus, olukord Poola fantaasiakirjanduses on muutunud, paranenud, nii et ei ole enam mingit põhjust „Piróg-2“-te kirjutada. Ja ma ei soovi ka rohkem demagoog olla.

Poolas on kolm ulmeautorit keda teatakse üsna hästi ka väljaspool ulmegeot: Stanislaw Lem, Andrzej Sapkowski ja Jacek Dukaj. (Tahaksin siia lisada ka Janusz A. Zajdel-i, aga see poleks ilmselt korrektne.) Kes võiks selles reas järgmine olla?

Ei oska öelda. Aga ma olen kindel, et pretendentide on palju.

Geralt saaga, hussiidide triloogia, romaan Afgaani sõjast – iga kord uus žanr ja teistsugune laad. Millises žanris ja millisel teemal on järgmine romaan?

Ma armastan eksperimenteerida. Kirjanik peab mõnikord eksperimenteerima. See aitab vältida monotoonsust ja rutiini, edendab kunstilist arengut. Olles lugenud pea kõiki fantaasiakirjanduse autoreid, võin nimetada mitmeidki, kes peale paari väga head raamatut ja äärmiselt loetavat esimest sarja, muutuvad viimaks igavaks ja monotoonseks lõputuks korduseks.

Olete kirjutanud üsna mitu õudusjuttu,

kas pole tekkinud tahtmist kirjutada mõnda romaani selles žanris? Või siis SF-romaani?

Sul on õigus. Kunagi ammu oli mul sellesuunalisi plaane küll. Need plaanid aga ei saanud kunagi teoks. Kas ma viin nad kunagi tulevikus ellu? Võib-olla.

Ulmes kerkib aeg-ajalt esile mõni nišžanr, mida teistest enam kiidetakse ja mida siis paljud praktiseerima hakkavad. Oli küberpunk, siis alternatiivjalugu, seejärel auru-punk. Kas Andrzej Sapkowski pole tekkinud tahtmist mõnda sellist romaani kirjutada?

Ma olen loomulikult teadlik SF-i ja fantaasiakirjanduse arvukatest alamžanritest, pean ennast eksperdiks sellel alal. Aga see ei tähenda, et ma peaksin jalamaid vastavates žanrites kirjutama hakkama. Nagu ma eelnevalt ütlesin, mulle meeldib eksperimenteerida, aga on suur vahe „eksperimenteerimisel“ ja „kõige proovimisel“. Mu varased eksperimendid õuduslugudega ja hilisemad tööd ajaloolise fantaasiaga ei tähenda, et ma katsetan ka kõike muud: järgmine aasta auru-punk, peale seda: küberpunk, linnafantaasia, romantilised vampiirilood ja nii edasi. Sellist järeldust ei tasu teha.

Millised on Andrej Sapkowski tulevikuplaanid? On silmapiiril mõni koomiks või film? Mõni uus mäng? Järgmine raamat?

Kuidas ma saaksin planeerida koomiksit? Või filmi? Või mängu? Need on väljaspool minu tegevusvälja, mul pole aimugi mida koomiksikunstnikud, filmirahvas või mängurid teevad või plaanivad teha. Ma olen kirjanik. Ma kirjutan raamatuid. Niisiis kui sa küsid mu järgmiste plaanide kohta, siis ma vastan: jah, mul on plaanis üks raamat. Milline? Seda näeb siis kui see on valmis. Ja – ma loodan – tõlgitud eesti keelde.

Ulmkonnakroonika Numenori maskiball

26. novembril korraldasid dragon.ee rollimängijad ja Eesti Tolkieni selts Keskmaa Ordu Puurmani mõisas Jõgevamaal rollimängijate aastakokkutuleku. Kokkutuleku teemaks oli „Numenori maskiball“, mis tähendas, et valiti omale selga rõivad mis seostusid märksõnadega „Sõrmuste Isand“, „Troonide mäng“ ja „suursugune“. Pandi ette maskid, keerutati tantsu, tehti rollimänguaasta kokkuvõtte, anti parimatele mänguritele ja korraldajatele auhindu. Lisaks söödi-joodi ja kuulati ettekandeid.

Asjaolu, mis võib Reaktori lugejatele erilist huvi pakkuda, oli maskiballil viibinute Eesti ulmekirjanike ebatavaliselt suur kontsentratsioon, mida tavaliselt võib kohata pigem Estconil. Meie laserreporter, kes maski varjus end peole sisse smugeldas toob teieni nende tualetid.

Nõiduri-teemalised ekraniseeringud Ove Hillep

Kuigi esimesed raamatud Geralti lugudega ilmusid juba '92 aastal, sai Riivi Geralt kinopublikule tuttavaks alles uue aastatuhande alguses, kui 2001 Poolas vändati lavateos „Wiedzmin“ (inglise keeles „The Hexer“). Aastake hiljem lasti sama näitlejaskonnaga välja ka 13-osaline sari. Mõlemas mängib peaosalist Geralti Michal Zebrowski.

Sarjast

Mainin kohe alguses ära – vältimaks hilisemaid arusaamatusi – et olen nõiduri sarjast lugenud vaid äsjailmunud „Viimast soovi“ (ja sedagi mitte originaalkeeles). Kui raamatu näol on meil tegemist põhimõtteliselt jutukogumikuga, mis kronoloogiliselt ühes jadas ei jookse, siis sarjas on kõik omal kohal.

Lugu algab sellega, kuidas vana nõidur tuleb talusse saatuse lapse järele, kes on enne sündi ära lubatud (ka eesti mütoloogias esineb selliseid juhuseid: „Anna mulle see, mida sa esimesena oma väravast sisenedes näed.“). Sealt algab Geralti tee nõidurina: tema rohuproov, treeningud ning lõpuks rändamine täisväärtusliku kollikütina. Sarjas seletatakse kenasti ära Geralti vastuoluline loomus – pool nõidur, pool inimene. Väga ilusti näidatakse ka nõidurite treeninguid ning karistusviise Kaer Morhenis ning kõigi teiste vihkamist Geralti vastu vaid lihtsalt seepärast, et ta nõidurite aukodeksist teistmoodi aru saab. Jah, nõidurid ei ole üldiselt just kõige taibukamad, kuna rohuproov, mis neile funktsioneerimiseks vajalikud võimed annab (pimedas nägemine, kiirem reaktsioon jne) vähendab üldjuhul ka nende IQ-d.

Pärast viimast katset, mille tigidad nõidurid talle ette seavad, saab Geralt kätte oma mõõgad ning ametiamuleti. Sealt algab seiklus mööda maid, millest hiljem moodustub Nilfgaardi impeerium. Oma rännakutel kohtub ta paljude inimeste ning mitte-inimestega, kellega tutvus areneb millekski enamaks (ei ole vaid seksuaalse alatooniga, kuid ka seda). Kuna erinevalt teistest nõiduritest on Geralt seksuaalselt aktiivne, leidub seriaalis ka mõni seksistseen. Ja kuigi huumori mõttes on sari pisut kuivavõitu, ei ole see täiesti välja jäetud ning nii mõnigi koht võtab vähemalt muigama. Seevastu madinat ja mõnusat mõõga-koreograafiat näeb päris tihti.

Üldjuhul jääb sari raamatule truuks, erinedes siiski kohati kategooriliselt kirjasõnast. Kokkusaamist Yenniferiga, mida raamatu lõpupoole kenasti kirjeldatakse, jäetakse sarjas täiesti mainimata. See-eest on aga põnev jälgida Geralti tegelaskuju arengut läbi seriaali. Võrreldes äsja Kaer Morhnist tulnud näivset ja noorukest kollikütti sarja lõpus esineva mõneti sügavasse filosoofiasse langeva nõiduriga, on erinevus selgelt näha.

Väga huvitav on autori/stsenaristi nägemus haldjatest, kes inimeste kuningriikidest välja aetuna on liialt kõrgid, et oma rõhujatega kaubandussuhteid luua või kerjama minna. Seevastu asuvad nad varastama ning sellega teenivad nad ära inimeste põhjendatud viha. Eialgu on tegu lihtsa rassilise rõhumisega, mis sarja keskel areneb välja tõsiseks holokaustiks. Huvitaval kombel aga kiusatakse taga vaid haldjaid (elfe), kuid päkapikud (pöialpoisid) jäetakse üldjuhul rahule. Samas võib see olla tingitud asjaolust, et päkapikud pakuvad oma teeneid hinnatud palgasõduritena kohalikele ülikutele. Heaks näiteks on Dennis Cranmer, kuid sarjas näeb neid veelgi.

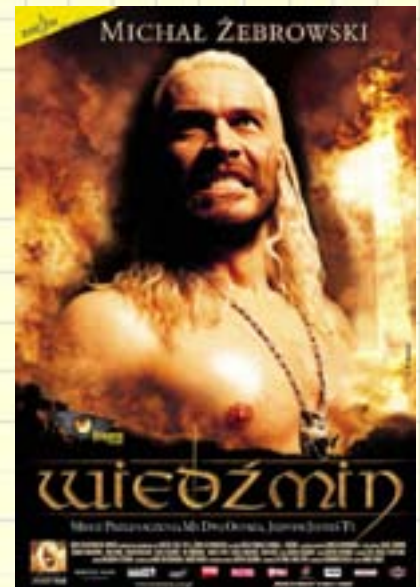
Kannatamatuid vaatajaid võib muidugi häirida mõneti pikad dialoogid inimeseks olemise ning muu filosoofia, millest Geralt kogu sarja läbivalt üritab läbi hammustada. Suuremaid graafikapedante võib häirima hakata ka efektide kohati keskmisest madalam kvaliteet, kuid seda on märgata vaid paaris kohas. Üheks õnnestunumaks osaks sarja juures aga on heliriba, mis on ekraniseeringu juures tõesti kui rusikas silmaauku.

Seega, kui inimloomuse üle arutlemine ei häiri või häirib vaid vähe, siis on selle sarja näol tegemist tõelise pärliga, mis peaks rahuldama iga nõiduri-teemast vähegi huvitunud isiku visuaalsele ning kuuldavale kvaliteedile esitatud nõuded.

Filmist

Lühidalt: püüa kogu eelnev jutt kahte lausesse suruda!

Tundub, et kusagil sarja tegemise ajal muutus fännide või rahalise olukorra surve niivõrd tugevaks, et otsustati anda välja olemasolevast materjalist tehtud film. Põhimõtteliselt ongi tegu kahe tunni sisse surutud kogu sarja süžeeaga, millest on välja jäetud praktiliselt kogu seriaali esimene pool. Samad näitlejad, sama hea heliriba ning kõik filmis nähtavad lõigud kattuvad üks-ühelt sarjas olevaga. Läbi häda saab sellest läbi hammustatud, kuid soovitaks siiski oma aega investeerida eelmainitud pikemasse lavateosesse.

Nõiduri kaardimäng: Papist poiss Geralt

Kristjan Lennuk

The Witcher: The Adventure Card Game on seiklusliku teemaga kaardimäng Andrzej Sapkowski samanimelise romaani ainetel, kus peategelaseks on nõidur nimega Geralt. Tegelikult baseerub mäng peamiselt küll hoopiski Witcheri arvutimängust. Kuigi selle kaardimängu nimi lubab seiklusmängu on tegemist siiski set collection tüüpi mänguga, kus mängijad koguvad erinevat tüüpi rünnakukaartidest komplekte kokku, et siis nende abil erinevaid koletisi või nõiduslikke olendeid teise ilma saata, kes maha löödu-na mängijatele võiduks vajalikke punkte annavad. Interkatsiooni lisab mängus peetav oksjon selle nimel, kes saab antud käigus Geralti endale appi palgata ja ühtlasi õiguse ühte kolmest aktiivsest koletisest ründama minna. Samuti on mängus sündmusekaardid, mis annavad vastava kaardi endale hankinud mängijale ühekordse eelise või näiteks võimaluse teistele mängijatele käru keerata.

Mängus on eesmärgiks olla parim koletisekütt. Kes selleks saab, selgub pärast mänguvoorude lõppu, mil keegi mängijatest on löönud maha neljanda pahalase. Siis loetakse üle kogutud punktid ja enim punkte kogunud mängija ongi võitja. Iga pahalane annab veidi erineval määral punkte sõltuvalt sellest, kui palju rünnakukaarte tema mahalöömiseks kulutama peab. Iga mänguvoor algab sellest, et kõik mängijad valivad käigujärjekorras endale ühe eriomadusega tegelaskuju viie võimaliku hulgast. Tegelaskest on arvutimängust tuttavad härjapõlvlane Yarpen (arvutimängus nimega Zoltan), kogenud nõidur Vesemir, nõiatar Triss Merigold, laulik Dandelion ja kuningas Foltest. Pärast tegelase valimist saab iga mängija teha kaks vabalt valitud tegevust kolme võimaliku hulgast: ühe kuld-mündi võtmine kotist, nelja avatud rünnakukaardi hulgast sobiva endale võtmine või rünnakukaartide pakist pealmise kaardi pimesi võtmine. Enne seda aga saab kasutada valitud tegelase eriomad-ust, mis on kahjuks üsna lihtsakoeline: samuti ühe kaardi või raha võtmine vastavalt tegelaskujule. Peale seda järgnebki oksjon selle nimel, et saada õigus ühte koletist ründama minna. Et koletist rün-nata, tuleb käest välja käia vastav komplekt rünnakukaarte, mida selle koletise võitmiseks vaja on. Rünnakukaardid jagunevad nelja tüübi vahel - raudmõök, hõbemõök, võlujook ja märk (ehk nõidurite loits). Eduka rünnaku puhul saab mängija koletisekaardi endale ja asetab selle enda ette avatuna, märkimaks kogutud punkte. Iga koletise maha löömine annab mängijale ka ühekordse boonuse - näiteks ühe rünnakukaardi võtmine pakist või järgmisel oksjonil tehtud panusele ühe kulla juurde.

Need koletised, keda käigu jooksul maha ei löödud, üritavad oma asukohas selle üle kontrolli võtta ja kui see õnnestub, visatakse asukoht ja seda piiravad koletised mängust välja ja aktiveerub vastava asukoha negatiivne omadus, mis tihtipeale punktide pool-est ees oleva mängija käekäiku pärsib. Mängumehaaniliselt näeb see nii välja, et iga käigu lõpus pööratakse selliste monstrumite kaarte 90 kraadi võrra paremale ja kui mängijad on lasknud sellel kolm korda juhtuda, võtabki peletis asukoha üle kontrolli. Enne vooru lõppu peetakse maha veel üks tagasihoidlik oksjon sünd-musekaardi peale ja peale seda juba tagastatakse valitud tegelas-kujud selle nimel, et järgmine käik oleks kõigil uuesti võimalus neist endale üks valida.

Kuigi mängu temaatika tundub olevat põnev, peab mängu mängima asudes pettuma - huvitavate seikluslike seikade või riskide võtmise asemel ootab mängijat ees lihtsalt nelja erineva ikooniga kaartide kogumine selle nimel, et nendest vajalik komplekt koletise kaardi endale saamiseks välja mängida. Isegi sündmuse kaardid ei sisalda mitte mingit temaatilist teksti vaid ainult mängumehaanika kirjeldust, mida antud kaart lubab. Loomulikult on paaril esimesel mängukorral huvitav tutvavaid koletisi ja tegelasi lauamängu formaadis taasko-hata. Kuna aga mäng on mehaaniliselt üsna lihtsakoeline ja enamuse mängu pakutavast sisust õnnestub juba paari esimese mängukorraga ära näha (koletiste kaardipakis on vaid 20 isendit) ei ole mängul eriti suurt taasmängitavuse väärtust. Miinuseks võiks lugeda ka selle, et oma lihtsa mehaanika kohta võtab mäng veidi liiga palju aega: nelja mängija mäng kestab ca poolteist tundi. Kahe mängija mäng on küll lühem, aga ei toimi nii hästi kui 3-4 mängija mäng. Rohkemate män-gijatega mängus on näiteks oksjonite puhul rohkem põnevust. Seda enam, et mäng kasutab oksjonimehaanikat, kus mängija jääb kogu pakutud rahast ilma olenemata sellest, kas ta oksjoni võitis või mitte.

Komponentide poolest on mäng üsna lihtsalt produtseeritud ja kaar-tide tootekvaliteet on kahjuks üsna vilets - juba peale viiendat män-gukorda nägid kaardid servadest kulunud välja. See, kas kaartide kunstiline pool muljet avaldab või mitte, sõltub juba sellest, kas arvutimängust otse võetud kaardid on see, mida ühelt lauamängult oodatakse või mitte. Mulle kunstiline pool meeldib ja leian et kaardid näevad päris head välja. Rahamündid on üsna kvaliteetsest papist ja kaasa on pandud ka riidest kott, mille seest on neid mugav pimesi tõmmata. Üks "märkmisvääremaid" leide mängukarbis on igavene jurakas start player token - papist Geralt oma kogu hiilguses. Kahjuks ilma standita.

Otseselt seda mängu soovitama ei hakkaks, aga kui õnnestub see väga soodsas hinnas eest hankida ja käistleda seda pigem ilusa lisana Witch-eri arvutimängu kõrvale, siis miks mitte - vähemalt ilusad kaardid on ja paar korda on seda isegi huvitav mängida. Seiklust või rollimängu elemente aga mängult oodata ei tasu.

Käabiku trailer nüüd nähtav!

Neile J.R.R. Tolkieni ja P. Jacksoni loominguga austajatele, kes pole veel näinud ja kuulnud. Filmitegijad on nii julged, et lubavad filmi väljatulemise täpset kuupäeva. 14. Detsember 2012. Kaege ise, otse juutuubis:

<http://www.youtube.com/watch?v=G0k3kHtyoqc>

Tartu ulmeseltskonna must päev

Detsembri teisel reedel toimus laboründis viimane ulmehuviliste kokkusaamine. Nimelt läheb uuest aastast Tartu ulmikute seas populaarne ning aastaid armastatud kokkusaamiskoht kinni ja seejärel müüki. Kuuldavasti olla uuel omanikul soov sinna kohvik teha ning tõenäoliselt ulmikud seal endale enam nii soodsat läbukohta ei leia.

Kohal viibisid Belials, Kristjan Jaak-Rätsep, Zurgutt, Ipp ja Eva Luts (kes müüs ka Fantaasia uusimaid raamatuid). Sai söödud hõrku kohalike roogi, joodud vaatide viisi õlut ning vesteldud nii uitama läinud ulme.ee serverist kui tuuma- ja teslapungist.

Kirjastuste uudised

Kirjastus "Fantaasia"

Vernor Vinge "Sügavik taevas"

Inimkond on koduplaneedilt ammu välja murdnud. Ehkki valgusest kiiremini reisimist – nagu paljusid muid asju – nimetatakse „täitumatuteks unistuseks”, liiguvad läbi kosmose laevad, mille meeskond magab aastasadu ja elab seetõttu aastatuhandeid. Nad asustavad maailmu, kus tõusevad ja varisevad tsivilisatsioonid. Nad püüavad pidada sidet ja luua ühtset kultuuri. Nad otsivad kosmoseavarustest Galaktika saladusi ja teisi elusolendeid. Kuni nende teadlased tabavad äärmiselt anomaalsest süsteemist saabuva raadiosignaali...

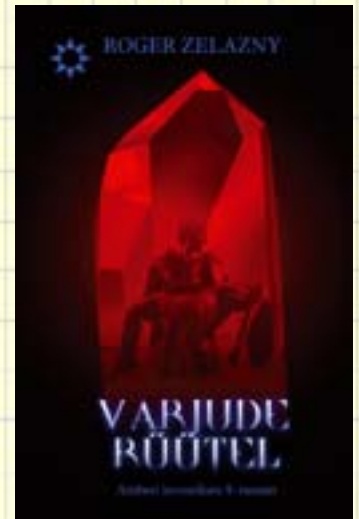
See on võimalus tutvuda teise rassiga. See on võimalus arendada teadust. See on võimalus koguda varandust ja võimu. SisseVälja tähe juures – kaheksa tuhat aastat on jälgitud, kuidas see põleb tavalise tähena umbes 40 aastat ja on siis paar sajandit kustunud – kohtuvad kaks inimkonna laevastikku. Kas esmärgid on ühised? Kuidas kulgeb koostöö?

Qeng Ho – nii neid kaupmehi nimetatakse. Väga tihti pole enam tsivilisatsiooni planeedil, mida nad eelmisel reisil, sajandite eest külastasid...

Pham Nuven on kaht raamatut ühendav tegelane. Qeng Hole antakse ühe feodaalsusse tagasi langenud planeedi tähtsusetu kuninga poeg. Tõusnud kaupmeeste faktiliseks juhiks, üritab ta ühendada kogu inimkonda, et tulevikus vältida selliseid tegelikult tavalisi tagasilangusi, mis temagi sünnimaailma tabas. Ta reedetakse ja ta kaob. Tema kauged järglased otsivad ta uuesti üles ja inkognito läheb SisseVälja tähe juurde temagi. Muide, Qeng Ho lipulaeva nimi on Pham Nuven.

Raamatu on tõlkinud Liisi Ojamaa.

Originaalkaanepilt Boris Vallejolt.

Roger Zelazny „Varjude rüütel”

Amberi kroonikate 9. raamat. Amberi kroonikate selles osas seikleb Merlin paikades, mida ei tohiks üldse olemas olla, ja võitleb olen-ditega, keda polegi olemas tavalises mõttes – muuhulgas iseendaga –, kui nii saab nimetada Mustri või Logruse poolt ellu kutsutud konstruktsioone. Sest, vaadake, nii Muster kui Logrus on tegelikult teadvuslikud, oma huvide, soovide ja plaanidega...

Ja muidugi on tagasi Jurt oma igavese sooviga Merlin teise ilma saata.

Tõlkinud Juhan Habicht.
Kaanepildi autor on Ranno Päi.

Arvutimäng: The Witcher

Ranno Sammpere

Arvutimäng "The Witcher" põhineb Poola ulmekirjaniku Andrzej Sapkowski loodud samanimelisel romaani-seerial. Võib isegi öelda, et mäng pajatab ühe raamatutes rääkimata jäänud loo. Mäng anti välja CD Projekt RED

STUDIO poolt 2007 aastal. Esimene osa sai käesoleva aasta Mais ka järje Witcher 2: Assassins of Kings. Räägin siinkohal aga vaid esimesest osast.

Enne mängu välja tulekut ei osanud ma midagi oodata või loota. Nüüd, peale pikaajalist mängimist ei oska talle väärilist konkurenti leida.

Alguse tutvustav video räägib raamatu „Viimane soov“ ühest peatükist. Mängu aeg paigutub viis aastat pärast suurt sõda, kus Geralt Riivias on unustanud oma mineviku ja proovib eluga edasi minna, võttes vastu töid, mida tavalised inimesed ei tee. Saab oma tasu ja kaob. Sündmustikku sukeldudes selgub, et oled tegelasena kaotanud mälu ja naasnud kodukohta. Pärast mitmeid ebameeldivaid sündmusi hakkab mängu maailm oma ilu ja võlu välja tooma. Viis, kuidas on esile toodud detailid, suhtumine ja õhkkonna loomine, on suurepärase.

Minu jaoks oli uus võitlussüsteem - ehk sa mitte ei olnud tegelase kehas ega vaadanud tema selja tagant, vaid vaade oli üle õla. See sobis minu arust mängu suurepäraselt. Teine, mis tähelepanu väärilis oli mõttepausid, mida sai lahingu keskel teha. Kolmandaks meeldis, et suudeti hoida võitlusstiile kolme piiiril. Massi vastu, tugevate vastu ja kiirete vastu. Igauhe jaoks oma stiil. Paljusid ehk häirib, et võitlus käib põhimõtteliselt ainult hiire klõpsimise peale - kui oled vastasele andnud hoobi, siis pead ootama täpselt õiget hetke, et rünnakut jätkata. See muutus vahepeal üsna tüütuks, ent kõige muu hea kõrval harjus ära. Veel meeldis kuidas maagia kasutamine mängu toodi. See lisas mängijale valiku, millele ta soovib rohkem keskenduda, kas arendab maagiat või mõõga käsitlemist.

Mis mind mängus tõsiselt häirima hakkas, oli hüpamise puudujääk. Isegi kõige väiksemast takistusest pidi ringiga mööda minema - see väsitas ja venitas mängu. Teine asi mis tüütas, oli ringijooksmine kaartide vahel. Mängus oli ainult ühes kohas võimalik kasutada teleportatsiooni, mis tegi selles piirkonnas liikumise lihtsamaks, aga terves mängus pidi mängija tühjadel väljadel tihti edasi-tagasi jooksuma. Kolmas mis häiris oli valikuvõimalused ja -vabadus. Mängus peab tegelane valima, kelle poolt ta otsustab võidelda. Mängu sisest on see mõte hea, aga üles oli ehitatud kehvapoolselt. Oleks valikuvõimalus suurem ja otsuste tagajärgedel suurem kaal, oleks mäng olnud hulga huvitavam.

Liites eelnevalt välja toodud miinused ja plussid leian, et kõik auhinnad mis mäng sai, on tal aega välja teenitud.

Tallinna ulmehuviliste kogunemine

Meie laserreporter Margus Makke: Seekordne kogunemine jäi mulle suhteliselt lühikeseks kahjuks vaevalt sain kohale kui pidin lahkuma. Kolmveerand kuue ajal, kui kohale saabusin oli juba päris palju rahavast kohal -- Eva Luts, Lauri Lukas, Silver Sära, Jaanus Trola. Veidi aja pärast laekus Adres Veer ja teisigi. Sai natuke Laurit tõgatud ning Eva pakkus oma raamatuid müüa milledeks olid: Clarke "Comarre lövid", Amberi sarja üheksas osa ja Siim Veskimähe "Ennesõjaaegne kullakarva". Ise ma paraku ei ostnud neid kuna olin eelneval laupäeval toimunud rahvus raamatukogus toimunud raamatu laadalt juba ära ostnud.

Peale ühte õlut ja natukest juustu lahkusin ning saabusin tagasi veerand ühet-eist ajal. Enamus inimesi olid selleks ajaks lahkunud ja kohale jäänudki valmistusid liikuma Von Krahli teatris toimuvale kontserdile. Kohal olid veel siis Sirje Kingsepp, Andreas Jõesaar, Taavi Kalju ja Indrek Hargla. Mõne ajapärast siis enamus lahkusid, ning vaid mina ja Andreas jäimegi veel. Andrasega sai vesteldud erinevatel teemadel, jutuks tuli ka Estcon ning sellest mida Andreas tahaks seal ettekanda, mis muideks polegi seekord lauamängude teemaline. Peale kahteist läksime meiegi laiali, kes koju, kes kontserdile.

Tartu ulmekirjutajad detsembris

Detsembris kogunemisi ei toimunud, suur püha. Kuid see-eest oli novembrikuu üks viimaseid istumisi pühadehõnguline, nagu ka allpool olevalt pildilt näha. Tahaksin juhtida lugejate tähelepanu piltidel ühele edumeelsele kirjutamisviisile, mida oleme paar viimast korda harrastanud. Nimelt need kirjutajad, kellel ei ole oma rüperaali, on saanud kasutada arvutit, mille ekraaniks on suur filmilina. Nii saavad kaaskirjutajad pidevalt silma peal hoida, mida järjekordne katsealune kirjutab ja teda jooksvalt kommenteerida.

Larbimuljed: Wasara valgus

Marten Laur, korraldaja

Larp Wasara Valgus oli õudussugemetega olustikumäng 1926. aasta Londonis. Kaudselt oli tegu järjega lARBile Wabariigi Varjus. Lasime mängijatel mõelda endale ilusad, targad ja julged rollid Londoni Akadeemilisest Maaümarändurite Seltsist. Mängu esimene pool pidi olema pidulik bankett. Turvaline ja noobel, et kõik tegelased elaksid oma rollidesse mõnusalt sisse, võtaksid omaks kõrgklassi käitumismallid ning saaksid üksteisega suhelda.

Kokkutuleku kavas olid kõned, uue esimehe valimine ning mustkunstniku etteaste. Samuti kaetud rootsi laud.

Olime mängule teinud ka valebaari, kus joogid küll õiged välja nägid, kuid tegelikult vastavat värvi mittealkohoolseid alternatiivid olid (piisang – tarhun, vein - viinamarjamahl jne). Põneval kombel tundus see mõjuvat sama sotsialiseerivalt nagu alkohol muidu. Ahjaa, Valge Klaar vahuveinipudelis pettis ära päris mitmeid.

Õhtu jõudes poole peale toimus mängupaus ning mängijad viidi taksoodega uude mängupaika – spetsiaalselt ettevalmistatud tööstushoonesse. Enne uude paika jõudmist sidusime mängijate silmad kinni. Eesmärgiks oli katkestada ära osalejate teadmine oma asukohast, mis immersiooni võimendamaks pidi.

Mängusiseselt oli tegu dimensioonidevahelise taskuga, mis iseenesest oli kirjeldamatu olend – terasest ja betoonist Kommunismuse. Jah, alternatiivajalooliselt oli tema ühe teatud revolutsiooni taga. Punaapteki oli seega sekt.

Nn tehasehoone oli kuus suurt ja kõrget kongi pikas koridoris. Kasutusel oli neli kongi. Iga ruum oli erinevalt valgustatud ning erineva teema ja abitegelastega. Kinosaali veikle valgus, elav tuli algustoa, tossumasin ja projektorid kolmandas ning paar päevavalguslampi viimases. Iga kong pidi (loodetavalt) tekitama üllatust ning andma avastamisemotsiooni. Sekka absurdi, hirmu ja sürreaalsust. Kontrast banketiga tuli maksimaalne.

Mitmed paigad olid erinevat moodi ohtlikud, millest kinoekraan vaid üks näide. Mängijad, kes lagunesid ringituhnivateks grupikesteks ja üksikuteks langesid siin ja seal Kommunismuse ohvriks. Kulminatsioonis oli seitsmel allesjäänul võimalus valik kas põgeneda tagasi Londonisse või asuda lootusetusse võitlusse treppidest ülesmarssivate Kommunismuse orjadega. Kõik valisid kangelaslikult viimase. Käesoleva larbi narratiivi siiski lahti seletama ei hakka, kuna iga mängija viieteistkümnest elas selle isemoodi läbi.

Mängu teema rollimängufoorumis dragon.ee:

<http://www.dragon.ee/foorum/viewtopic.php?f=6&t=12348>

Ülevaade mängust läbi ühe tegelaskuju silmade

J.J. Metsavana alias Yo'el Yunz

Scotland Yardi vanemkonstaabel Westile

Edastan teile kirja, mille leidsime londoni sadamas sihitult hulkunud Härra Noxwelli assistendi Aron Timotheuse taskust. Kahjuks on noor Aron läinud lõplikult hulluks ning kardan, et ei tema ega see sõge kiri ei suuda aidata teil leida vastust küsimusele: mis täpselt juhtus jõuluõöl LAMSi seltsimajas? Kes tappis virtini ja baarmani ning kuhu kadusid kõik kohalviibinud seltsiliikmed.

Bedlami kuningliku vaimuhaigla direktor: Lewis Smyrke

Mina, Yo'el Yunz, kirjutan praegu neid ridu värisevate kätega kesk kohutava musta õuduse südant. Püüan teha lühidalt, sest õli lambis on otsakorral ja lisaks pole teada kui kaua mul õnnestub veel säilitada väheseid terve meelemõistuse riismeid. Viimaste tundide jooksul toimunu on olnud luupainajalik unenägu. Võigas košmaar dimensioonide ja kosmose külmuse vahelt. Mul pole aimugi, kes võib kunagi neid ridu lugeda, seega alustan päris algusest.

1926. aasta oli lõppemas. Londoni arvukate klubide ja seltside jaoks oli jõulueelne aeg kokku tulla ja möödunud aastale pilk heita. Jõukamates linnaosades muutusid postiljonide kotid koosolekute, ballide ja bankettide kutsetest raskeiks. Nii oli ka Londoni Akadeemilise Maaümarändurite Seltsi aastalõpu kokkutulek planeeritud sellesse aega. Klubi president Sir Aburey Noxwell kirjutas kõik kutsed ise, mis polnud sedavõrd eksklusiivse liikmeskonnaga seltsis sugugi suur töö.

Londoni Akadeemilise Maaümarändurite Selts loodi 1881. Klubi kasvavas alguses välja väiksemast sõpruskonnast. Peeti ühiseid jutuõhtuid, käidi väljas ning kuna kõiksugu ekspeditsioonid-rännakud maksid tublisti naelasid, aidati üksteist ka rahastajate leidmisel. Pärast seltsi loomist hakkas liikmeskond tasapisi laienema. Kutsuti uusi liikmeid ja sobiva kandidaadi võis esitada igaüks. Seejärel kaaluti sobivust: avatud ja uudishimulik meel, akadeemiline haridus ning suur reisikogemus andsid igaüks suure rasvase plusspunkti. Pikkamööda vastu võttingimused muidugi pehmenesid. Täna on (või siis oli) seltsi nimekirjas 35 tegevat liiget ja 11 emeritiiliiget. Prestiiz, mida Londoni uduvihmastel tänavatel nii ütlemata tähtsaks peetakse, ulatus aga kõhklemata üle enamiku klubide.

Sir Noxwell ise oli oma käitumisega viimasel ajal kõvasti kuulujutte tekitanud. Viimased kuud oli ta pidevalt atlantidagustes maades hõivatud uurimusega, mille sisu ei soovinud ta kellelegi reeta. Kui temalt päriti uue uurimuse sihti, tõrjus ta alati kõiki küsimusi vastusega - "Mind ei tohi praegu segada. Ma olen avastuse jälil, mis muudab kogu geograafia olemust!" Selline salapära muidugi vaid süvendas Londoni kõrgklassi huvi Sir Noxwelli viimaste avastuste vastu.

Mina ise olin LAMSi noorliige - täpsemalt 1920. aastast. Peamiselt olin enda noore elu jooksul siiani reisinud oma esivanemate kodukandis. Olen nimelt baltisaksa päritolu. Sündinud küll Saksamaal, aga vanade suguvõsa päevikute ja juttude vastupandamatu salapära ja võlu viis mind lõpuks selleni, et võtsin ette korduvalt pikki retki vanamoodsasse ning Londoni Euroopa vaatepunktist metsikule Liivimaale.

Aga seda innukamalt ja noorusest tingitud uljusest rühkisin läbi Londoni uduvõtte seltsihoone suunas. Selleks oli suur vana kivimaja. Ostetud üpris kiirelt pärast asutamist. Algselt oli hoone eesmärk pakkuda vaid liikmetele mugavat kokkusaamiskohta. Hiljem võeti tööle aga ka virtin ning tihti söödi koos lõunat ning kasutati ruume töötamiseks.

Esimene veidravõitu insident leidis aset juba seltsi trepil. Keegi odavas ülikonnas metsistunud juuste ning sassis habemega mees hüppas minu juurde, haaras mult õlast ja sosistas:

“Võtmesõnaks on Wasara valgus.”

Hulgus kadus hämarusse enne, kui suutsin kuidagi reageerida või mehelt tema kummaliste sõnade kohta täpsemalt selgitust nõuda. Kehitasin seega õlgu ja asusin edasi. Seltsi soe saal tõmbas mu prilliklaasid uduseks. Kui need taas puhtaks olin saanud nühkida, oli mu juurde jõudnud Seltsimaja virtin missis Sally Harper.

Temalt saadud lahketest sõnadest ning klaasist šampusest julgustatuna astusin edasi ja sukeldusin pea ees seltsiellu ning uudistesse, millest olin rohkem kui aasta eemal viibinud. Noxwell pidas lühikese avakõne ning kinnitas seal ühtlasi ka enda tagasiastumise soovi. Ühtlasi palus ta uutel presidendikandidaatidel end kohaletulnute ees tutvustada.

Lisaks ilmus välja üllatusesineja - mustkunstnik koos oma truu abilise, kes demonstreerisid mitmeid lõbusaid silmamoondamisi ja ühte rahvast eriti elevile ajanud triki seoses kõitest vabanemise ning kuuli hammastega püüdisega.

Mina samal jutlesin Kabala, arvuteooria uurija Israel Rabinovichi, skandinavistika professori Rudolph Stonega ja loomulikult oma vana sõbra Edward Clarksoniga, vaprast Tunguska uurijaga. Arutasime temaga pikalt marsi kanalite ja läbi eetri purjetamise võimalikkuse üle. Poole kõrvaga jälgisin ka muidugi uute presidentide kandidaatide kõnesid aga siinkohal oli mul valik juba tehtud. Loomulikult Stone! Ega ometi saa niivõrd auväärsele ametile iirlasest Sullivan või veel hullem - naine! Olgem ausad - Eleonora Ursula Rosenholmi näol on tegemist küll võluva ja terase mõistusega noore neiu, aga mida arvavaksid teised seltsid? Kardan, et konservatiivsete akadeemikutega suhtlemises kaotaksime kõvasti aastatega teenitud hindamatult väärtuslikke boonuspunkte.

Aga olen jäänud liiga kauaks rippuma oma helgemate ja nüüd valgusaastate kaugusel asuvate mälestuste külge. Küllap on see inimloomusele omane viis üritada hiiliva hullumeelsuse eest põgeneda.

Seistes seal turvalises, soojas, valgusrohkes ja õdusas saalis ei suutnud ma kõige haiglasemates unenägudes kujutada ette missugused õudused luuravad tegelikult meie kolmedimensionaalse kitsukese ruumi voltide ning kumeruste vahel. Küllap ei tajunud seda tol hetkel keegi. Isegi mitte too hull rootslane.

Hakkasin otsima, kuhu Clarkson oli kadunud ja leidsin ta nurgast koos Lady Mary Ann Elnora Lonsdalega. Suure budismi ja konfutsionalismi uurijaga. Parasjagu oli ta endast väljas üritades seletada oma 1924. aasta ekspeditsioonist Indiassa, mille peasihtmärgiks oli Nalanda kloosterülikool. Seal kohtus ta aga vanas templis kummalise musta õudusega, mida ei suuda kirjeldada. Jutustust ta lõpetada aga ei suutnudki. Ootamatult katkestas kõigi saalis viibijate vestluse Noxwell, kes teatas, et on aeg paljastada õhtu põnevaim teema ehk tema uuringute saladus.

Saali saabus täielik vaikus. Kuulda oleks olnud nõela kukkumist põrandale. Kõik ootasid hinge kinni pidades saabuvat uudist. Seda enam, et paljud seltsiliikmed olid üle aastate esimest korda tulnud taas seltsihoonesse puhtalt seda avaldust kuulama.

“Härrased, proudad, kaasseltsiliikmed!”

“Aeg on tõmmata viimaks katteloor mu uurimisel.”

Pärast lühikest sissejuhatusi jõudis Noxwell oma teooria tutvustamiseni.

„Nimelt olen ma avastanud, et teatud vahemaid saab läbida kiiremini kui teisi. Samuti vastupidi. Kõlab hullumeelselt? Jah, kaks aastat tagasi oleks ka ma ise kahtlemata sellist teooriat pidanud sõgedaks. Aga ma olen teostanud katseid. Maailmas on olemas alasid, kus aeg liigub erinevalt kui teistes. Ma olen proovinud läbida ühte ja sama vahe-

maad ja mõõta selleks kuluvat aega ja saanud erinevaid tulemusi,” Noxwell tegi hetkeks pausi.

“Tahan öelda et samapikad teed on tegelikult erineva teepikkusega.”

Ruumi täitis vaikus, mida ilmselt võis pidada piinlikuks.

“Ma arvan, et saame nüüd aru, miks sa juhatajakohast tagasi tahad astuda!” hüüdis Oliver Galton lustlikult tema jutule vahele. Saali täitis mürisev naer. Ent Noxwell ei lasknud end segajast häirida.

“Härra. Kui viitate mu vaimse tervise seisukorrale, siis selleks pole põrmugi põhjust. Tegemist on tõenäoliselt asjaoluga, et meie maailma aegruum pole kõikjal päris sirge ja tühi. Siin-seal paikneb meie ruumi all või taga teisi paralleelseid maailmu.”

Saali kogunenud rahva hulgas puhkes kahin, ent Noxwell vaigistas selle käeviipega: “Palun, oodake veidi küsimustega. Enne soovin ma lasta oma rootsi kolleegil teha ühe demonstratsiooni.”

Seni Noxwelli seljataga seisnud rootslane astus ette ja tervitas kohalviibijaid lühidalt (märkasid seejuures rahuldustundega, et tema aktsent oli veel tugevam kui minu oma). Seejärel võttis mehike kätte paberi kõigi kohalviibijate allkirjadega, kagardas selle ootamatult kokku ja röögatas midagi veidrat.

Järgnev ei oma mingit teaduslikku või üleüldse mõistlikku seletust. Tundus kui oleks plahvatanud karbitäis foto-magneesiumit. Silme eest löi valgeks ja ma tundsin end tühjusse langevat. Ma lahustusin igavikus ja ajas, misjärel mind taas valulikul viisil kokku pandi. Seejärel saabus pimedus ja kohutav müra. Tundsin suus vastikut metallset maiku ja jäledat kontideni tungivat külmust. Tundsin kuidas mao sisu nõudlikult väljuda tahtis. Ajasin end püsti.

Ümber minu kostis hääli ning karjumist. Keegi tormas mulle otsa. Seejärel süttisid siin-seal

tulemasinad ja tikud mis tõid nähtavale mu kaaslaste tontlikud ehmunud näod ja väikse osa hiigelsuurest ruumist. Siseseadelt meenutas see justkui tehasetsehhi. Igal pool meie ümber jooksid nimelt metallist platvormid, ketid, redelit ja trepid. Platvormide küljes rippusid aga hirmuäratavad roostes konksud. Sellised, nagu neid kasutatakse tapamajades loomade ülesriputamiseks.

Keegi haaras ootamatult mult õlast. Võpatasin ja vaatsin ringi. Tegemist oli Lady Lonsdalega. Vaeseke oli pimedasse kohta sattudes hetkeks täiesti mõistuse kaotanud. Ta rippus mu käe küljes anudes, et ma ei jäta teda sinna üksi. Võtsime Clarksoniga mõlemad talt kätest kinni ja üritasime vaest naist rahustada, kuidas oskasime. Kuigi olime ka ise ootamatust ümberpaiknemisest šokis ja hirmunud.

Levisid jutud, et ruumist on leitud puruksrebitud laip. Noor Eileen Mcmarlene... Polnud veel seltsi liige, kahekümnendatesse jõudnud noor kaunis neiu. Miski justkui nõõris mu kõri, tume vari selja taga. Hirm. Kõige ohtlikum vaenlane üldse, mis kasvades lämmatab mõistuse ja südamejulguse.

Teised seltsiliikmed olid samal ajal esmasest paanikast üle saanud, süüdanud mõned taskust või maast leitud küünlajupid ja uurisid ümbrust. Mitmed vihased hääled hüüdsid Noxwelli järgi, teda needes ja nõudes, et mees silmapilkselt välja ilmuks ja meid koheselt tagasi seltsisaali transpordiks.

Peale lühikest otsimist leidsime seltsi presidendi nurgast küünlavalgel väikesi paberitükke lugemas ja pominal midagi arutamamas. Pärimise peale, mida ta, pagan võtaks, õieti teeb, seletas Noxwell imestunud, et ta loeb seltsi presidendi hääletuse hääli kokku. Tõenäoliselt oleksid mõned meist talle käsipidi kallale läinud, kui sealsamas poleks tõmmanud tähelepanu endale müra kuskilt kõrgemalt. Tegemist oli meie peade kohal asetseval metallplatvormil roomava mehega. Lähemal silmitsemisel osutus oli selleks kirjeldamatult määrdund ning kalsudes õnnetu olevus, kes püüdis meid mõnd aega vältida, süüdistades meid alusetult inimsöömisel. Kui me aga kinnitasime vaesekele, et me ei taha talle mingit häda, muutus ta sedavõrd sõbralikuks, et

usaldas meile isegi võtme ruumist väljapääsemiseks.

Olime just ust avamas kui ootamatult ilmus nurgast väljas rõõmus Noxwell, kes teatas, et hääletuse on võitnud Stone ja tema on nüüdsest peale peale uus seltsi president. Noxwelli suunas lendas selle avalduse teatavaks tegemise järel uus süüdistuste rahe. Mõned arvasid isegi, et Noxwell on meid lihtlabaselt toidu või joogi sisse pandud ainetega uimastanud ja vangistanud.

Mina ei jäänud seda vaidlust pikemalt jälgima, vaid murdsin koos esimese salgaga uksest välja. Suur kahepoolne terasuks viis meid edasi pikka pimedasse koridori. Niikaugele, kui meie napid valgusallikad suutsid näidata, paistis mõlemas suunas sarnaste usterivi jätkuvat veel pikalt.

“Kuulake, kuulake ometi!” hüüatas äkki keegi.

Jätsime käratsemise ja hoidsime hinge kinni. Koridori ühest otsast kostis õrna orelimuusikat. Samas helises selles sedavõrd vastikuid ja ebamääraseid toone, et judisesin, üritades ette kujutada, kes võiks sellises jumalatest hüljatud kohas mängida sarnast muusikat.

Sellest hoolimata leidsid mõned julgemad seltsiliikmed, et peaksime edasi liikuma. Meiega ühinesid ka mahajäänud liikmed koos Noxwelliga, kes jumalakeeli kõigile kinnitas, et tal pole õrna aimugi, kus nad asuvad ja et rootslane on teda petnud samamoodi nagu ka kõiki teisi.

Muusika tõi meid järjekordse ukse taha. Pilt, mis selle taga avanes, lõi meid täiesti hingetuks. Tegemist oli vana kinosaaliga. Üles olid seatud filmiprojektor, toolideread ja muu kinoga kaasaskäiv. Ühes nurgas istus mustas kogu, kes mängis mingil mulle tundmatul muusikariistal. Ukse lähedale oli aga enda tööruumi üles seadnud kunstnik, keda ei paistnud üldsegi segavat, et parasjagu käis filmi näitamine. Mis aga meid eriti jahmatas, oli publik. Tegemist oli osaliselt nukudega - osaliselt aga lagunenud laipadega. Ka leidis kombineeritud nukke ja laibaosi. Skelette ning täiesti arusaamatuid toolidele asetatud riidepuntraid. Tundsin alles nüüd jälki haisu, mis ruumi täitis. Mu pea hakkas pöörutama ja lõin ringi vaadates pilgu kinolinale. Kuid see oli veelgi suurem ning ohtlikum viga. Üle kinolina libisesid kummalsed, õudsad ja sürreaalsed pildid. Kaadrid tehastest, mingitest sõdadest, marssivatest armeedest. Kõik mu ümber näis taanduvat. Mu vaevatud aju unustas hetkeks kogu ümbritseva õuduse ja sukeldus pea ees uude. Ma ei tajunud taaskord enam aja kulgu. Ühel hetkel surus keegi LAMS-i liige aga õnneks oma kaabu mulle silmade ette ja kaaslastel kiskusid mind veidrat lumma tekitava filmi juurest eemale. Täna abistajaid, kuigi ise mõtlesin salamisi, et ehk oleks olnudki parem vajuda igavesti unustusse, vaadata ekraani senikaua, kuni ka minust on järel vaid kuivanud ja roiskunud kest. Ehk vaid niiviisi saaks mu hing vabaks?

Üritasin meeleheitel kunstnikku küsitleda, kuid tegemist oli kahtlemata hullumeelsega, kelle suust ei tulnud mitte ühtegi mõistlikku sõna. Lisaks pani paljas pilk sellele, mida mees maalib taas mu pea pöörutama.

Seega põgenesin hirmsast ruumist ja osad seltsikaaslastel järgisid mu eeskujul. Tormasime mööda koridori edasi, kuni espool hakkas kumama valgust. Liikusime ettevaatlikult selle suunas ja sattusime järjekordsesse veidrasse hiidruumi, mida täitis kollakas, justkui mitte kuskilt, aga samas kõikjal tulev helendus ning veider salapärane udu. Pärast ruumi sisenemist ümbritsesid meid äkki nahkades ja nuiadega inimesed. Nad rõõkisid midagi omas keeles. Kui üritasin metsikute pärismaalastega inglise keeles suhelda, mõistsid nad seda mu üllatuseks vabalt ja läksid vestluses sellele sujuvalt üle. Nad teatasid, et on Kommunismuse teenrid ja otsivad küsimuste küsijat. Keeldusin sellest ettepanekust viisakalt kui kategooriliselt. See ajas metsinimesed marru. Nad hakkasid mind needma ja kutsuma kapitalistiks.

Just siis, kui konflikt oleks läinud vägivaldseks, ilmus kätte koridorist

välja suurt kasvu mees. Triibulises madrusesärgis, sinelis, säärssaabates ja punatähga nokkmütsiga. Võõl rippus ilmutisel ähvardava ilmeline revolver. Teda nähes taltusid metsinimesed koheselt. Kummalses vormis mees pöördus aga meie suunas, esitles end punaarmee ohvitserina ja nõudis aru, et mis siin toimub.

Ootamatult sähvatas mul päästekiirena lahendus. Muidugi! Miks ma varem selle peale ei tulnud. Kommunismuse, kummalsed toad ja pimedad koridorid, hullumeelsed ja kõik muu. Kahtlemata oli Noxwell vaid talle lõpuni arusaadavatel põhjustel meid toidu või gaasiga uimastanud. Toonud kuskile hullumajja ja mängis nüüd meie emotsioonidel. Peale venemaal toimud oktoobrirevolutsiooni oli kommunistlik liikumine suurenenud ka vanal heal inglismaal – saksa maast rääkimata. Kahtlemata oli tegemist käesoleval juhtumil hullunud Karl Marxi ja Lenini jüngritega.

Otsustasin seega hulle mitte ärritada ja üritada nende rumalustega kaasa mängida. Väljailmunud nn. ohvitser tundus omavat vabamat liikumist ja isegi relva. Niisiis kui väidetav punaarmeeväelane uuris minu käest, ega ma ei tahaks astuda samuti rahva armeesse, olin koheselt nõus.

Ohvitser tõmbas seepeale taskust punase lindi ja sidus selle veidraid vormeileid sosistades mulle ümber käe. Seejärel vaatas ta mind oma kosmiliselt tühjade ja mustade silmadega, käskis minna oma kaaslaste juurde ning leida nende hulgast veel liituda soovijaid.

Tahtsin midagi öelda, mehele vastu vaielda, kuid ma ei suutnud. Mu silmadele langes justkui hall kae. Ootamatult ei suutnud ma öeldud käsklusele vastu astuda. See tundus nii oluline. Hetk hiljem leidsin end juba oma kaaslaste seltsist rääkimas sosinal neile üheaegselt nii tuttava, aga samas ka nii võõra häälega plaanist mis garanteeriks meile pääsemise. Tuleb vaid lasta samasugused käelindid endile paigaldada ja hullumeelne ohvitser päästab meid siit. Tahtsin karjuda, et ei, ärge kuulake mind. Käelint muudab teid tahtetuteks orjadeks. Tuimadeks kurjuse tööriistadeks. Aga ma ei suutnud. Jälgisin õudusega kuidas mingi osa minust, mida ma ei olnud enam võimeline kontrollima, vastas kaaslaste kõhklevatele küsimustele ja seejärel suundus koos nõusse jäänud Lady Lonsdalega ja härra Clarksoniga ohvitseri juurde tagasi.

Peale seda kui ohvitser oli ka neile kahele õnnetule oma jälgi punase nartsu käe ümber sõlminud, sain taas end kontrollida. Taganesin kiirelt ruumist välja. Nägin vaid vilkamisi kuidas ohvitser Lonsdalele ja Clarksonile omakorda mingid ülesanded jagas.

Surusin end vastu seinale ja üritasin käesidet ära kiskuda. Aga mu suureks ehmatuseks ei olnud mu sõrmed selleks võimelised. Sideme salapärane lumm takistas mind seda tegemast. Hakkasin paanikasse sattuma. Ent siis kõlas lask. Mu kõrvalt uksest tuikus välja kõhust hoidev Simmermann, suitsev revolver käes.

Põgenesin seda vaatepilti nähes umbropsu. Lihtsalt jooksin kuni jaksasin ja põikasin esimesest avatud uksest sisse. Lootus rahu leida luhutus. Õudus oli taas kohal ja haaras mu kõrist tugevamini kui varem. Ruumi täitis kummaline sisustus. Valged voodid, metallinstrumendid ja tundmatud aparaadid. Seinale oli maalitud hiigelsuur lehma meenutava olevuse pilt. Selle ees karglesid poolalasti inimvared kes laulsid midagi oma kummalses keeles.

Nurga hämarusest eraldus kogu ja vaarus minu poole. Nähes selle olevuse nägu, ei puudunud palju, et mu vaene süda oleks seiskunud. Ainuke, mida suudan ja tahan sellest meenutada on, et tegemist polnud inimese näoga. Lisaks sirutusid tema krimpused ja kriitvalgest näolapist välja ilged jätked või kombitsad. Tagatipuks langes alles nüüd pilk lähedal asuvate laudadele. Neil asetsesid metallkandikutele laotud inimkõrvad. Neid võis olla kümneid, ehk isegi sadu.

Söötsin uuesti uksest välja ja jooksin vaatepildist poolsegasena edasi. Alles veidi hiljem taipasin, et karjun kogu jõust. Vaarusin sedasi otse ohvitseri ja tema orjadeks muudetud kaaslastele selga. Mind haarati

tugevalt kätest. Ohvitser vaatas mulle taas oma õudustärataval pilgul otsa ja andis meile käsu otsida üles rahvavaenlane Simmermann. Ta askord kaotas kontrolli oma keha üle.

Komberdasime tõenäoliselt tunde mööda hiiglasliku tehase labürinti. Viimaks jõudsime tagasi kinossaali. Simmermann oli vajunud seal ühte nurka istuma. Kätega hoidis ta endiselt kinni noahaavast. Tühjad ja hingetud silmad põrmitsemas kinolina.

Kuna käsk Simmerman leida oli täidetud saime viivuks kontrolli oma kehade üle tagasi. Tõstisime Simmermani ekraani juurest ära, kuid tema jaoks oli juba hilja. Oli näha, et mehe hing on kehast lahkunud - loodetavasti paremasse kohta kui see luupainaja, kus me elavad jätkuvalt asusime.

Siin ma siis nüüd kirjutan seda kirja. Kinosaali nurgas pappkastil. Hullult kunstnikult ära võetud paberilehtedele. Loodetavasti leiab keegi need lehed. Tõenäoliselt pole mul enam kaua aega jäänud. Kuulen koridorist jälki korinat, saabaste müdinat ning ulgumist. Tunnen kuidas aegamööda elu minus kustub ja pilk ähmastub. Muutun peatselt samasuguseks hingetuks deemoniks nagu selle koha teised asukad. Oh aidaku mind jumal!

Arvestades Reaktori lugejaskonnaga, tuleb ehk alustada larbi kui mängu lahtiseletamisest. Seletusi on mitmeid, ent minu lemmik on: improvisatsiooniline teater ilma publikuta. Ehk siis mängijad ei pea näitlema, pigem on rõhk sisemistel läbielamistel. Samastustakse tegelastega nii filme vaadates kui raamatuid lugedes. Larp annab lihtsalt võimaluse samastumisele ühe taseme juurde anda. Sa mitte ei jälgi tegelase kulgu narratiivis, vaid saad ise seigelda, otsuseid vastu võtta ning suhelda. Muidugi tahab selline viis pisut rohkem pühendumist, ent samas on ka tegevusvabadusel hind.

Larp Wasara Valgus oli õdussugemetega olustikumäng 1926. aasta Londonis. Kaudselt oli tegu järjega larbile Wabariigi Varjus. Lasime mängijatel mõelda endale ilusad, targad ja julged rollid Londoni Akadeemilisest Maailmarändurite Seltsist. Mängu esimene pool pidi olema pidulik bankett. Turvaline ja noobel, et kõik tegelased elaksid oma rollidesse mõnusalt sisse, võtaksid omaks kõrgklassi käitumismallid ning saaksid üksteisega suhelda.

Kokkutuleku kavas olid kõned, uue esimehe valimine ning mustkunstniku etteaste. Samuti kaetud rootsi laud.

Olime mängule teinud ka valebaari, kus joogid küll õiged välja nägid, kuid tegelikult vastavat värvi mittealkohoolsed alternatiivid olid (pisang – tarhun, vein - viinamarjamahl jne). Põneval kombel tundus see mõjuvat sotsialiseerivalt nagu alkohol muidu. Ahjaa, Valge Klaar vahuveinipudelis pettis ära päris mitmeid.

Õhtu jõudes poole peale toimus mängupaus ning mängijad viidi taksoodega uude mängupaika – spetsiaalselt ettevalmistatud tööstushoonesse. Enne uude paika jõudmist sidusime mängijate silmad kinni. Eesmärgiks oli katkestada ära osalejate teadmine oma asukohast, mis immersiooni võimendama pidi.

Mängusiseselt oli tegu dimensioonidevahelise taskuga, mis iseenesest oli kirjeldamatu olend – terasest ja betoonist Kommunismuse. Jah, alternatiivajalooliselt oli tema ühe teatud revolutsiooni taga. Punapartei oli seega sekt.

Nn tehasehoone oli kuus suurt ja kõrget kongi pikas koridoris. Kasutusel oli neli kongi. Iga ruum oli erinevalt valgustatud ning erineva teema ja abitegelastega. Kinosaali veikleval valgus, elav tuli algustoa, tossumasin ja prožektorid kolmandas ning paar päevavalguslampi viimases. Iga kong pidi (loodetavalt) tekitama üllatust ning andma avastamisemotsiooni. Sekka absurdi, hirmu ja sürreaalsust. Kontrast banketiga tuli maksimaalne.

Mitmed paigad olid erinevat moodi ohtlikud, millest kinoekraan vaid üks näide. Mängijad, kes lagunesid ringituhnivateks grupikesteks ja üksikuteks langesid siin ja seal Kommunismuse ohvriks. Kulminatsioonis oli seitsmel allesjäänul võimalus valik kas põgeneda tagasi Londonisse või asuda lootusetusse võitlusse treppidest ülesmarsivate Kommunismuse orjadega. Kõik valisid kangelaslikult viimase.

Käesoleva larbi narratiivi siiski lahti seletama ei hakka, kuna iga mängija viieteistkümnest elas selle isemoodi läbi. Kui juhtute mõnda neist kohtama, võite küsida.

Leegid kõikjal. Ahned loidud roomasid põrandat mööda edasi. Purunenud alkoholipudelid, mis tuba mööda laiali olid visatud, ainult edendasid tule võidukäiku.

Baarman ise lebas surnuna leti all, samuti virtin, kes juba põles. Kuid pool saali oli veel puutumata. Keegi liigutas seal, noor kuju ajas ennast kápuli, laup külmast higist tilkumas. Ta haaras maast soni ning surus selle pähe. Seejärel väljutas endast banketil joodud joogid ning söödud söögid. Siis vaatas ta tulle. Sellesse häbematu veiklevasse ja praksuvasse tulle. Noormees ajas end taaruvalt püsti, hullumeelne läige silmis.

“Selja taga on aken. Ära siit!” mõtles Aron Timotheus. Ta põrduks ja tardus. Tema ees seisis...

Mööda uduvihmast Londoni tänavat astus LAMS'i trükikoja juhataja, aimamata et juba homme tuleb tal asuda otsima uut töökohta.

Kuskil läheduses voodis magas üks pritsumeeste rühma ülem, aimamata et sellest tuleb üks raske ja tõine öö.

Üht kõrvalist alleed mööda jalutas soliidne härrasmees muie näol. Nagu inimesel, kes on oma seatud eesmärgid saavutanud.

Ent Aron Timotheus tardus ja vaatas otsa slaavitarile, keda ta oma unenäos näidud oli. Või oli see uni, kus teised on? Midagi Aroni vaimus oli katki ning millelegi oli langenud must kate.

Mis üldse juhtus?

Ahjaa.

Ära siit!

Nad põgenesid läbi akna, see imestunud näoga Jakuutia neuu ning endine sadamatööline, nüüdne hull.

Järgmisel päeval alustas konstaabel West juurdlust, mis polnudki määratud kunagi lahendust saama. Kokkutuleku pilt tõestas, et sündmus oli toimunud. Mis pärast juhtus, oli teadmata.

Scotland Yardil ei jäänud üle muud, kui anda välja teate, et LAMS'i kokkutulekul mõrvati kaks inimest ning ülejäänud on arvatavasti röövitud.

Ent kõigist kangelastegudest ei saadagi kunagi teada.

Palat

Lee Leithammel

Köps-köps-köps. Mare uute kingade kontsablöbin kajas rütmiliselt üle terve haiglakoridori. Musta-valgeruuduline põrand oli hoollega puhtaks küüritud, aga siin-seal vedeles läikimahõõrutud pinnal jäledaid süljelärakaid. Mare ees kõndiv üllatavalt nägus ja piinlikult puhast valget arstikitlit kandev nooremapoolne mees pööras pead ning lausus vabandaval omamehelikul sosinal: „Ivanovil on jälle tuurid peal!“ Mare noogutas mõistvalt ja naeratas samas lohutavalt tädikesele, kes seina ääres ratastooli külge kinni oli seotud ning huilgas: „Pomogii, deevuška baabušku, pomogi, rodnaja babulju svajuu.“ Tema kõrval istus samuti ratastoolis kiilaspäine punetava ninaga vanamees, ilmselt Ivanov, kes valimatult igasse suunda sülgas, üritades samal ajal pahklrike kätega oma õlgadelt hiiglaslikke siputuspükse meenutavaid asjandusi üleval hoidvaid paelapuntraid puruks katkuda. Üks pael katkes naksatusega. Mare pööras kiiresti pead ning tema pilk kohtus koridori seina ääres seisva vanatädiga, kes kohe käed dramaatiliselt näo ette löi ja kiirel sammul minema tõttas, aeg-ajalt kahtlustaval ilmel üle õla piiludes.

Hoolimata tugevast puhastusvahendite aroomist levis koridoris ikkagi spetsiifiline vanainimeste lõhn, mis Marel iga kord südame pahaks ajas. Ta surus hambad kokku ning tippis valvenaeratus huulil arstikitlit kandvale mehele kiiresti järele. Neist kiirustas mööda valvede, kes vanamehega valjul häälel kurjustama hakkas.

Mees avas koridori lõpus asetseva ukse, nad sammusid läbi kitsa vahekoridori ja jõudsid peagi voodihaigete osakonda. Palatis oli aken ja kaks voodit. Kummaski voodis lamas liikumatu vanamemm, suu külge ühendatud voolik ja käe küljes kanüül, millest viis peenike läbipaistev voolik päitsis asuvasse läbipaistvasse plastkotti. Voodi külje peal rippus kollane uriinikott... Mare püüdis seda mitte tähele panna. Kohe varsti on ta siit jälle väljas ja istub tagasi oma mugavasse autosse, et see jube koht selja taha jätta, kabinetivaikus kokkuvõtet valmis kirjutada ja haiglas nähtu, kui täiesti ebavajalik teave, taas unustada.

Mees viipas parempoolsele voodile: „See proua ongi meil Salme Rebane. Jätan teid nüüd temaga omavahela. Kui soovite lahkuda, helistage kinnise bloki uksekella ja öelge sanitarile - ta teeb teile ukse lahti ja saadab välja.“ Arst tegi noorele naisele kavala muigega silma: „Meeldivat ja sisukat vestlust!“

Mare turtsatas pepsilt. Hooldekodu noor ja ainuke meesarst oli kõigi naisalluvatega toimetulemiseks valinud varjamatult flirtiva käitumisviisi ning eeldas ilmselgelt, et ka kõik ülejäänud haiglas viibivad naised teda sama hardunult imetlevad ja austavad. Tõsi, peaarsti nähes löid ka kõige vanema koristajamammi silmad malbelt sirama, kuid Mare arvates oli tema, kui ilmselgelt ajusid omav külaline väljastpoolt, väärt vähemasti normaalset kõneviisi ja neutraalselt lugupidavat kohtlemist.

Mees astus uksest välja ja sulges selle vaikselt enese järel.

Mare astus voodipäitsi juurde. Naine voodis lamas rahulikult, hallid lühikesed juuksed padjal kuidagi kaitsetult turris ja laiali, nagu suure linnupoja peas olevas udusuled. Naise silmad olid suletud, rind tõusis ja vajus tasakesi hingamise taktis ning läbipaistev voolik suu ees tõmbus samas rütmis vaheldumisi uduseks ja selgeks. Naise kortsuline ja muhklik käsi toetus voodiraamile ning sõrmed liikusid omasoodu vaikselt, nagu mängiks ta mingit tasast rütmi.

„Tere päevast! Mina oled advokaat Mare Meri. Olen määratud Teie esindajaks eestkoste seadmise menetluses. Tulin siia, et selgitada Teile teie õigusi ja eestkoste seadmise protseduuri...“

Naine lamas häirimatult edasi.

Mare vaatas teda, ning puudutas korraks naise kätt. Sõrmed peatusid korraks ning jätkasid siis trummeldamist. Ilmselt samast kohast, kus kuuldamatu meloodia edasi läks. Naise näoilme jäi liikumatuks. Mare ohkas. Ta heitis pilgu teise voodi poole ja astus siis akna juurde. Elu on ikka karm, mõtles ta. Ühel hetkel saab sinust midagi juurviljataolist, mida hoitakse elus, toidetakse ja kasitakse. Kellelegi ei lähe tegelikult korda see, et sa elad. Pigem oodatakse kannatamatult, millal see õudus ometigi lõpeb. Samas ei lubata sul surra ka enne, kui tuleb see tabamatu ja juhitamatu miski, surm, mida inimese käsi meie õigusruumis kuidagi suunata ei tohi. Kuigi, põhimõtteliselt saab suunata. Stopp. Siit edasi ei tohtinud mõelda, sest edasi algab kriminaalõiguse valdkond. Tema, Mare, tegeleb hetkel üksnes tsiviilõiguse, täpsemalt öeldes eestkoste seadmise vajaduse küsimusega. Toimikus oli kirjas, et naine on peale insulti liikumis- ja kõnevõimetu, ei suuda iseseisvalt süüa ja vajab hingamisaparaadi abi. Sugalased kraaklesid veel avanemata pärandi pärast, veeretades samal ajal vastutust ja kohustust haige vanainimese eest hoolitseda, nagu rasket taaka ühe lapselapse käest teise kätte...

Mare tundis, et tema olemasolu selles uinuva mõistuse palatis on täiesti liigne.

Ta proovis veelkord: „Proua Salme, kas te kuulete mind? Kui kuulete, palun liigutage korraks sõrmi või avage silmad!“ Ei midagi. Ja mis pidigi muutuma. Naine lamas siin juba teist kuud ning ei reageerinud selle aja jooksul mitte ühelegi külastajale. Mare ei uskunud imedesse. Samuti kahtles ta meditsiini kõikvõimsuses. Salme Rebase seisund ei parane ilmselt enam kunagi. Kui, siis niipalju, et toru asemel suudab ta oma igapäevast kõrti lusikast süüa ja vett tittedele mõeldud tilaga tassist või kõrrest juua. Endisest kõrgharitud ja elava loomuga vanadaamist oli alles ahervare. Tühi, hingetu maja, mille akendest ei paista enam valgust, sest kõik elanikud on lahkunud...

Mare tundis, kuidas nende mõtete peale valuaisting ennast tema otsmiku all liigutas ja hõõrus käega laupa. Kõrvarõngas takerdus korraks pintsakukäisesse ja sikutas sealt niidi välja. Oeh! See veel puudus... Ta harutas niidi kiiresti kõrvarõnga ümbert lahti.

Aitab! On reede õhtu ja see oli ühtlasi täna mu viimane klient, mõtles ta endamisi, ukse poole sammudes.

„Lase, jah, jalga, tüdruk!“ kostus ta pea sees otsekui vanainimese hääle. Mare muigas. Tõepoolest, on viimane aeg koju minna, ma hakan muidu juba omaenda pea sees segaste vanainimeste hääli kuulma.“ Ta vaatas veelkord rahulikult voodis lamavaid vanakesi ja astus vaikselt palatist välja.

Nüüd on jäänud üksnes läbida igakordne kinnisest osakonnast väljumise Kolgata tee, mis viib koomapalatitest edasi läbi suletud uste ja koridoride treppidest alla välisukse ni tere tulemast tagasi normaalsusesse. Mare vaatas enese peegeldust suletud koridoriukse klaasil ja naeratas sealjuures tahtmatult. See uus hall kostüüm on tõepoolest kena! Ta löi pea selga, nii et hõbedast suured rippuvad kõrvarõngad tantsiskledes ukseklaasile vallatud päikeseljankud valla päästsid ning vajutas ukse kõrval olevat kellanuppu.

Sanitari morn nägu piilus ukse vahelt. „Juba valmis?“ avaldas ta imestust.

„Pole põhjust venitada, nagu teil siin igapäevaselt kombeks on!“ Mare hääle oli seda öeldes korruga kuidagi veidralt peenike ja krägisev. Sanitari suu vajus jahmunult lahti.

Mare löi ehmatusest peo endale suu peale. „Ma mõtlesin, ee, et-et, minu vanemad kolleegid on vahel oma jutujamistega veidi pikaldasemad,“ püüdis ta olukorda kiiresti parandada...

Mare mõtted galopeerisid üha võimsamaks paisuva peavaluga võidu.

2012

Jaanuvar

E	T	K	N	R	L	P
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Veebruar

E	T	K	N	R	L	P
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29				

Märts

E	T	K	N	R	L	P
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Aprill

E	T	K	N	R	L	P
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

Mai

Juuni

Mandi horoskoop

Järgmisel aastal on oodata mitmete Eesti ulmeajakirjade ilmumise jätku. Kõige tihedamalt toimub see 27. date kuupäevade lähikonnas.

Iga kuu teisel reedel võib oodata Tartus ja kolmandal reedel Tallinnas suuremaid ulmehuviliste kogunemisi. Nende haripunkt peaks olema umbes juulikuul lõpu- poole Lõuna-Eesti kandis.

Tõenäoliselt antakse juulikuus välja mitmes eri kat- egorias ulmeauhind Stalker. Arvatavasti saab vähe- malt ühe Stalkeritest Indrek Hargla.

Jätkuvalt ilmub Eesti autorite ulmeraamatuid ja lühijutte.

Novembrikuus on oodata uute ulmeromaanide kirjutamise suuremat lainet.

Detsembrikuu viimaste päevadega lõppeb ära 2012 aasta ja umbes samale ajale võib prognoosida 2013 aasta alguse.

www.ulmeajakiri.ee

Pilt: Sidney Sime

E	T	K	N	R	L	P
1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Juuli

E	T	K	N	R	L	P
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

August

E	T	K	N	R	L	P
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

September

E	T	K	N	R	L	P
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

Oktoober

E	T	K	N	R	L	P
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

November

E	T	K	N	R	L	P
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

Detsember

E	T	K	N	R	L	P
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

*Kuuaqtl
blin on
Eestores!*

Reaktori

Mis see nüüd oli? Kust see lause tuli? Ma isegi hetkeks ei mõelnud sanitarile niimoodi nähvata? Need hooldekodudes käimised mõjuvad mulle tõepoolest halvasti. Vanematel kolleegidel on tuline õigus - peaksin vist selle hulludele riigi õigusabi osutamise enne ära lõpetama, kui ise siia sattun!

„Ei sa satu!“

„Vabandage, mida te just ütlesite?“ küsis Mare sanitarilt.

„imiskit“ ühmatas naine üleõla vastuseks.

Mare kuulis naeru. Vanainimese naeru. Ta vaatas ümberringi. Koridoris olid needsamad vanakesed, kes ennegi. Ivanov oli nüüd ka teisest paelast jagu saanud, suured sipupüksid vedelesid keerdus ümber ta jalgade otsapidi põrandal ning vanamees üritas nüüd sülitamise saatel oma mähkmeid jalast ära tirida. Vene mammike karjus endiselt valjuhäälselt iga möödakäijat enesele appi, ning kahtustav vanatädi kõõritas oma palatiukse vahelt. Keegi neist ei naernud. Mare vangutas uskumatult pead ning kiirendas sammu.

Välisuks langes tema selja taga kinni. Mare hingas mõnuga kevadist õhku, kissitas päikese käes silmi ja jalutas siis aeglaselt autoni. Ta istus rooli, avas kindalaeka, võttis sellest oma lemmikparfüümi „Chanel Chance“ ning piserdas seda enese kohale üles. See oli tema puhastumisrituaal. Iga kord, kui ta lõpetas hooldekodude külastamise, püüdis ta nende asutuste spetsiifilist vanainimeste, ravimite ja haiglatoidu eemaletõukavat lehka eneselt kaotada. Veel päevi hiljem võis juhuslik lõhn talle hooldekodusid meenutada ning neidsamu jubedusevärinaid tekitada. Mare ei suutnud enesele täpselt selgeks teha, mis teda nendes käikudes kõige enam muserdas. Ta tundis mingit kummalist missioonitunnet, mis teda lisaks oma igapäevaste edukate ärimeeste nõustamisele-esindamisele sundis teda nende õnnetute vanainimeste ja muude vaimust vaeste õiguste eest seisma. Samas tekitas iga hooldekodu külastus temas endiselt õõva ja masendust, sest ta ei suutnud vaadata inimhingede ahastavat hämarasolekut, millesse kunagi nii tegusad inimesed vastu oma tahtmist lootusetult ja väljapääsmatult takerdunud olid. „Ausõna, loomade varjupaik on vaimust vaevatute hooldekodu kõrval pigem lõbustusasutus,“ mõtles ta.

„Abitus on see sõna, mida sa otsid!“

Abitus. Jah. Täpselt. Siis Mare võpatas ja vaatas kerges paanikas olles tahavaatepeeglisse. See oli seesama vaikne, krägisev, natuke pilklik vanainimesehäääl, aga kõnelejat ennast polnud kusagil. See oli tema auto, tema enda pisike bemar ja siin sees ei olnud kohe päris kindlasti mitte ühtegi vanainimest.

Ta kohendas peeglit, nii et sai enesele otsa vaadata, kontrollimaks, kas temaga on kõik ikka tõepoolest korras.

„Kuule, päris hästi sobib!“

Misašja!

„Passib mullegi. Elu sees poleks arvanud, et mulle meeldib kellegagi samas kleidis käia!“ See oli teise vana naise häääl. Mare hõõrus kätega silmi ja meelegeohti.

„Sutike närvilisevõitu ainult, nagu sina, Salme!“

„Ära aja pada, Maria. Sa ei tunnegi mind õieti!“

„Stopp!“ Mare põrnitses jahmunult peeglit. Ta oli just karjunud. Peegli peale. Või iseenda peale. Või auto peale.

Hääled kõhistasid vanainimeselikult naerda.

„Maria, aga ta ju kuuleb meid!“

„Loomulikult kuuleb.“

„Stopp! Pidage! Kes te olete? Kus te olete? Mis loll nali see on?“

„Minu meelest on see hea nali,“ ütles Salme häääl. „Seda muidugi juhul, kui seda tõepoolest naljaks pidada. Mina olen loomulikult Salme Rebane, keda preili advokaat eestkoste asjas külastama tuli.“

„Ja mina olen Maria Melikova, Salme palatikaaslane. Meeldiv tutvuda.“

„Mis loll nali see on?“ küsis Mare nüüd juba täiesti valjul ja vihasel häälel. „Lõpetage ära! Kes iganes mu autoraadiot on näppinud või mingi muu totruse teinud. Aeg on see haige nali lõpetada! Kuulete!“ Midagi ei juhtunud. Ta võttis võtmed süütelukust välja, avas ukse ja astus autost välja ning kõndis ümber auto.

„Kas kõik on korras?“ Mare võpatas ja vaatas hääle suunas selja taha. Päärst naeratas talle läilalt vastu.

„No kas pole ikka ponks poiss!“ teatas Salme häääl. „Oleks ma vähe noorem, siis võiks temaga isegi kurameerida,“ itsitas Maria oma vastu.

„Olge vait!“ karjatas Mare.

Päärst vaatas talle haavunult otsa. „Ega ma ainult küsisin, selgest viisakusest. Vabandust, preili advokaat! Nägemiseni.“ Nende sõnade saatel kiirustas mees oma auto suunas minema.

Mare adus täie selgusega, et mehele järele jooksmine ja vabandamine oleks praeguses olukorras veelgi tobedam kui äsjane hääle tõstmine. Ta istus autosse ja käivitas mootori ning keeras automaki heli põhja. Rammstein „Wilder wein“. Auto tagaaken vibreeris aeglasel sõidul nähtavalt.

Hääled tema peas kriiskasid üksteisest üle: „Hull peast! See lõikab ju lihast ja luust läbi“ „Aga mulle meenutab mu kadunud Vassilit, kui see purjus peaga koju sammus ja täiest kõrist „Katjuuša“ laulda üürgas.“

Mare oigas. Rammstein korrastab mõtteid. Alati. Need pole minu mõtted. Need on need neetud tädikased seal koomapalatiist. Minu peas. Mismoodi? See pole ju lihtsalt võimalik!

Ta põrnitses end uuesti peeglist. Täiesti tavaline, ei midagi erilist. Isegi silmavaade on sama, ei mingit hullumeelset läiget ega laienenud pupille. Isegi meik ei ole päeva jooksul laiali läinud, üksnes läigib natuke. Üle töötanud. Ma olen raudselt üle töötanud! Kohe sõidan koju, vaatan järgmise nädala asjad üle, lõpetan täna öösel kõik mis vaja ja pöörutan esmaspäeval puhkuseraisile. Viimase hetke pakumisega kusagile soojale maale, merekohina ja kuldsetele liivade manu. Iisraeli, Kreetale, Kanaaridele. Kuhu iganes!“ Ta tajus, kuidas mõnus erutus eelseisvast lühipuhkusest mõtetesse voolab ning tundis ennast otsekohe paremini. Mare kohendas peegli õigesse asendisse ja keeras kitsukeselt külavaheteelt maanteele.

Seejärel kuulis ta selgesti, kuidas vanainimeste hääled tema peas juubeldasid samuti: „Mõttele, Maria, saame veel vanuigi kaugel maal käia.“ „Ma kunagi käisin Krimmis, seitsmekümne kuuendal ja siis vist seitsmekümne kaheksandal, ei ikka seitsmekümne üheksandal. Koos kadunud Vassiliga ikka...“

Mare üritas teele keskenduda. Vanamoorid tema peas heietasid üha edasi. Kuidas üks Krimmis peaaegu oma meest pettis ja kuidas teine suviti Viimsis muudkui peenraid haris ning ühel eriti kuumal suveõhtul oma mehe naabrinaisega rannaserval loksuvast paadist sugu tegemast tabas.

Mare itsitas tahtmatult. Kujutlus ontlikust proua Salmest, kes kalamehekummikutes keset hämarat suveööd pillirootihnikus ringi hiilib, et oma litsakat meest teolt tabada oli piisavalt naljakas... Nagu osa mingist vanast raadiokuuldemängust, mida ta lapsepõlves põnevusega kuulanud oli.

„Siin pole naerda midagi!“ solvus Salme.

Maria itsitas mõnuga: „Minu meelest on ikka küll!“

„Aga see on ju tõepoolest koomiline!“ Mare oli seda jällegi kuuldavalt õelnud.

„Sa kujutasid seda valesti ette!“ teatas Salme peepsilt.

„See-eest palju elavamalt,“ kõkutas Maria.

„Oot. Te NÄETE mida ma mõtlen?“

„Loomulikult, kulla laps. Muidu me ju ei naeraks, eksle.“

Salme üksnes turtsatas.

„Aga kuidas?“ Mare hõõrus parema käega otsaesist.

„Me ei tea. Mis vahet seal on, kuidas,“ ohkas Maria rahulolevalt. „Sa, tüdruk, ära päri nii palju. Jääd ruttu vanaks. Usu, vaat seda sa küll ei taha! Nii hea on jälle sellest neetud palatiist välja saada ja elada. Sõida parem!“

Salme üksnes nohises. Kuuldavalt. Mare vaatas igaks juhaks tahavaatepeeglist salongi. Auto oli endiselt tühi.

Mare vangutas pead. „Kuulge tädikased,“ ütles ta seejärel. „Lepime

õige ühe asja kokku.“

„Mida?“ Salme hää l kõlas kahtlustavalt.

„Ma olen nõus teie olemasolu minu peas välja kannatama! Ühel tingimusel. Te ei sega mitte kuidagi ja mitte kunagi vahele, kui ma teiste inimestega räägin. Eksole.“

„Ja mis siis saab, kui me ei ole nõus?“

„Siis lähen ma otseteed psühhiaatri juurde ja palun end ületöötamise tõttu haiglasse jälgimisele võtta ning üksikpalatisse paigutada.“

Mare oleks tahtnud seda öeldes kaugeimas mõttesopis sõrmed risti panna ja paluda, et tema bluff tõe pähe läbi läheb. Tal jäi üle ainult loota, et tädikeseid kõiki tema peas olevaid mõttesoppe korraga hallata ei suuda. Läbirääkimiste esimene põhimõte: kui teed olulise pakkumise, ole sealjuures veenev, ja kaalu iga öeldavat sõna tõsiselt.

Salme ohkas. Maria pomises midagi väga vaikset. Vist palvet. Mare ei teadnud ühtegi. Ainuke pühalik töötus, mida tema teadis, pärines pioneerijast ja kõlas „Alati valmis!“ See see igatahes ei olnud. Maria lõpetas pomina.

„Olgu!“ Tädikeseid lausused seda peaaegu ühest suust.

„Aga kui me hästi käitume, kas me siis reisile ka läheme?“ Läbematu uudishimu oli Mariale ilmselt terve elu omane olnud.

Mare muigas: „Vaatame. Võib-olla. Ma pean kõigepealt oma lähinädala töökalendrit kontrollima.“

Luule Lille

Helen vaatas talle suurte silmadega pooltühja veiniklaasi tagant otsa.

„Sa lähed nagu PUHKUSELE? Praegu kohe?“

Mare noogutas: „Korraldasin täna hilisõhtuni tööl oma asju ümber. Ülehomme hommikul olen Tallinna lennujaamas ja lendan Tenerifelle. Eelolev nädal on mul ainukesena istungivaba. Oluliste kohtumiste ajad suutsin ümber mängida ning nagunii pean telefoni ja läpaka kaasa võtma. Tööinimeste üldiseks õnneks on olemas Skype ning osa puhkusest tuleb, nagu tavaliselt, ikka tööle ohverdada. Aga, asi on seda väärt! Ma olen end haigelt üle töötanud.“ Seda öeldes kuulis ta peas jällegi tädikeseid kõkutamist ja omavahelist erutatud sosinat. Mare üritas seda mitte tähele panna. Helen vaatas teda kahtleval ning Mare oleks võinud vanduda, et pisut kadedalgi ilmel ja vahetas korraga jututeemat.

„Kuule, kas sa laenaksid mulle homseks neid oma kõrvarõngaid?“

„Mille jaoks?“

„Mul on homme kohtamine ühe laheda arstiga.“

„Ära ütle, et psühhiaatriga!“ oigas Mare meelekohti hõõrudes ja päevast stseeni piinlikkusega meenutades.

„Miks?“

„Ma täna nägin ühte, kes terve oma personaliga permanentsest flirtis! Võib öelda, et mul on mõneks ajaks absoluutselt kõigist meespsühhiaatritest üks teatav kaevamiseks mõeldud instrument permanentsest vaatevälja takistamas!“

Helen itsitas. Mutid kõkutasid.

„Mis sul, lilleke, juhtus siis?“ Heleni hää oli võltsi kaastunnet pilgeni täis.

Mare viskas käega: „Ah, ära uuri elu!“ Ta tundis et ei ole mitte mingil juhul valmis isegi oma parimale sõbrannale juhtunu kohta täit tõe rääkima. Tõtt öelda ei teadnud ta seda veel isegi. Loodetavasti on Tenerifel piisavalt aega juhtunu üle järele mõelda.

„Tahtis su uuringuteks sisse jätta!? Ma ei imestaks!“ naeris Helen laginal.

Salme suisa vigises naeru käes ja Maria kõkutas hüsteeriliselt.

„Peaaegu!“ Mare lõkerdas sedakorda kaasa.

„Okei, asja juurde tagasi tulles, kas saab või ei saa?“ Helen itsitas ikka veel.

„Mida?“

„Mida, mida... Su psühhiaatrit!... Kõrvarõngaid, noh.“

„Aa. Okei, saad ikka, kui ära ei kaota.“

Mare võttis kõrvarõngad kõrvast ja ulatas Helenile.

„Kust Sa üldse said need, nii hullult lahedad ja pilkupüüdvad on!“

„Maarja reisilt tõi. Vist Mehhiko indiaanlaste käsitöö. Seal kutsutakse seda kujundit oli vist soul trap – hingepüüdja.“

Mare vakatas järsult. Soul trap. Virrvarr tema peas võttis valgukiirusel kindla kuju. Vaikuse kuju. Nüüd põrnitses ta juba võidurõõmsa põnevusega pahaaimamatu Heleni nägu.

Helen sobitas parasjagu peegli ees teist kõrvarõngast kõrva. Seejärel pööras ta pead ja raputas seda. Kõrvarõngad tantsisklesid. Mare suisa kangestus ootusärevusest. Ja siis, Helen tardus, tema ilus suu vajus pärani. Kael naksatas pöördel kuuldavalt, kui Helen järsult üle öla tagasi vaatama rapsas.

Mare purskas hüsteeriliselt ja kontrollimatult naerma. Naer ja vabanemistunne pulbitsesid tema seest välja, nagu paisu tagant äkki valla pääsenud jõgi. Ta lõkerdas nii, et pidi põrandale istuma, endal silmist pisarad voolamas.

„Ehk sa lõpetaksid ükskord selle hirmumise ja rumalad naljad!“ Heleni näole oli tardunud segane ja viril grimass ning tema hääletoon oli jäine.

Mare oigas suurest naerust.

„Helen, palun saa tuttavaks, see on minu klient Salme Rebane ja tema palatikaaslane Maria.. ee ..“

„Melikova.“ Heleni suu sulgus seda öeldes peenikeseks kriipsuks.

Mare püüdis ennast kiiresti koguda, ning asja tõsisemalt selgitada:

„Helen, püüa, palun, aru saada. See ei ole mingi loll nali sinu kulul. Ma sain ise ka just hetk tagasi asjast sotti. Need tädikeseid olid alates tänasest hooldushaigla külastamisest kuni praeguseni minu peas sõnelemas ja jutustamas. Usu, ma tean, kuidas te ennast tunnete!“ Mare hakkas uuesti naerma ning tahtmatud pisarad voolasid üle ta näo. Rõõmust, et ta on normaalne, ja kergendustundest, et kõik tema mõtted on jälle tema enda päralt.

Heleni näoilme peegeldas endiselt täielikku arusaamatust.

„Vaata, ma ütlesin sulle just hetk tagasi kõrvarõngaid andes, et see kujund on indiaanlastel soul trap. Hingelõks. Ma käisin täna jälle ühes koomapalatis. Need tädikeseid lamasid seal liikumatult ja apaatselt aparaatide all. Kui ma sealt haiglast ära tulin, siis nad olid korraga mu peas. Sa ei usu, kuidas ma tegelikult alguses ära ehmatasin. Esimese hetkega mõtlesin, et keegi teeb mu automakiga mingit eriti haiget nalja, seejärel karjusin tolle flirdihullu pearsti peale, nii et see solvumisest peaaegu lõhki läks!“

„Ma ei saa mitte kuraditki aru!“ Heleni hää oli ikka veel kibestunud ja pahameelest tulvil.

Mare tõmbas mõlema käega läbi juuste. „Oota, ma proovin seda lugu uuesti ja paremini sõnastada! Ma alles ise ka hakkam taipama ja ilmselt ei suuda oma mõtteid selgelt välja öelda.“

Ta mõtles viivu. Helen silmitses teda kahtlustavalt ning naaldus

äraootaval ilmel peeglilaua nurgale.

„Vaata, asi on ilmselgelt nendes kõrvarõngastes.“

Heleni ootamatu tegutsemiskiirus jahmatas teda. Sõbranna kargas hetkega diivanilt püsti, rebis rõngad kõrvast ning virutas otsejoones põrandavaibale.

Mare tõusis, võttis väriseva Heleni käest kinni ja ütles vaikselt: „Ma ei tea kuidas, aga nad on nendes rõngastes ja selle peas, kes neid kõrvast kannab. Küsimus on, mida sellega nüüd edasi teha.“

Helen sosistas vaevukuuldavalt: „... siis sellepärast tahtsidki sa puhkusele sõita....“

„Mhmm.“

„Hakkan taipama.“ Üle Heleni mõttikult kipras lauba käis korraga kaval virvendus: „Aga räägi nüüd ära, mis täpselt selle paarstiga juhtus?“

Mare rääkis, ise kergendustundest lendu tõusmas, et saab piinlikult veidrat ja naljakat lugu sõbrannaga ikkagi jagada, ilma et teda hulluks peetaks.

Helen lõkerdas seekord temaga kaasa. „Kuule, ma pidin ise ka peaaegu et ehmatuses püksi tegema, kui seda vanainimesehaälts esimest korda oma kõrvus kuulsin. Kõlas peaaegu samamoodi nagu mu vanaema.“

Mare muigas. Helen vakatas ja tõmbus seejärel tõsiselt: „Aga, mida sa nüüd nende kõrvarõngaste ja mutikestega edasi teed, Mare? Nad ei saa ometi sinu pähe igaveseks jääda?“

„Pigem küll ehtekarpi!“

Tüdrukud turtsusid uuesti naerda.

„Ma ei tea. Vaatame kõigepealt netist? Kui ei tea, tuleb guugeldada.

Google is your friend.“

Helen vaatas talle uskumatusena otsa. „Sa tahad Mariat ja Salmet googeldada?“

„Pigem oleks otsingusõna soul trap või soul catcher,“ lausus Mare mõttikult.

„Et nagu mingid preestrid, küünlad, viiruk, palved, piibel ja pühitsetud vesi?“ sõbranna silmad olid uskumatuses pärani. „Sa nagu tõsiselt usud ka seda värki?“

„Ma ei tea, mida uskuda, aga fakt on see, et ma ei saa ometi neid mutikesi elu lõpuni oma ehtekarbis pidada.“

„Kelle elu lõpuni?“ oli Helen seekord konkreetne.

„Sa ei arva ometi, et nad mu kõrvarõngastesse sattudes otsad andsid?“ kohkus nüüd Mare mõttekäigust, mis talle enne pähegi polnud tulnud.

„Mina sinu asemel seda ei välistaks.“

Mare tundis, kuidas seni naljakana näinud lugu korraga täiesti uue dimensiooni omandas ning ta tajus kuidas kõik tema hommikul hoolikalt soengusse seatud juuksekarvad end nüüd otsekui äkilises külmahoos turri ajavad. „Kuule, mina ei julge neid kõrvarõngaid sealt põrandalt enam puutada!“

„Mina ka mitte.“

„Mis me siis teeme nüüd?“

„Tule õõseks minu juurde, mõtleme hommikul midagi välja.“

Mare küünitas telefoni järele ja tellis takso. Tüdrukud krabasid kaasa Mare dokumendimapi ja läptopi ning pagesid toast ummisjalu. Kõrvarõngad jäid vaibale vedelema.

* * *

Hommikul natuke peale kella kaheksat helistas Mare hooldekodus valvetelefonile ning küsis kergelt väriseval häälel oma kliendi tervise järele. Talle vastas hääle järgi otsustades seesama eilne hooldekodu sanitar: „Salme Rebase seisund on muutusteta. Lamab. Tema palatikaaslane? Tema lamab ka.“ Telefonitorust oli peaaegu kuulda, kuidas naine õlgu kehitab ja mõttes enesele otsaette koputab. „Aitäh, ma lihtsalt hakkasin mõtlema, et ega temaga äkki midagi ei juhtunud,“ üritas Mare olukorda kuidagi leebemalt selgitada, „aga, ma siis saadan ettekande kohtule kenasti ära.“ Sanitar mühatas midagi arusaamatut ja lõpetas kõne.

„Noh?“ päris erutusest hingetu Helen läbematult.

„Läänerindel muutusteta,“ üritas Mare naljatada.

„Elus?“

„Mhmm.“

„Jumal tänatud!“

„Kuule, helista Maarjale! Küsi kust ja kellelt ta need kõrvarõngad ostis?“

„Ja seletan talle nagu mida? Et mul on nüüd kaks hullu hoodekodu tädikest seal hingelõksus?!“

Helen hakkas itsitama. „Ütle talle, et minu sõbrad lähevad Mehhikosse ja ma tahan endale ka just selliseid!“

„Okei.“

Telefoni kinni vajutanud, raputas Mare kahetsustundega pead. „Maarja ei mäleta isegi, millised need mulle toodud rõngad täpselt olid. Ta tõi paljudele eri kohtadest ehteid kaasa. Vabandab ja ütleb, et Mehhikost saab pea igalt külturult vapustavaid ehteid.“

„Niisiis?“

„Ma ei tea.“ Marele tuli korraga uuesti pähe sealt juba õhtul korra läbi vilksatanud idee. „Aga, kuule, Eestis on ju terve hulk mingeid nõidu, tervendajaid, selgeltnägijad pendlimehi ja keda kõike veel.“

Helen jõllitas teda suuril silmil. „Sa tahad vabatahtlikult ja tööväliselt veel mingite püsti hullude juurde minna. Äkki aitaks neistki, keda me tööajal näeme ja tädiketest, kes kõrvarõngastes kõlguvad?“

„Kust sa tead et selgeltnägijad hullud on?“

Helen rehmas käega. „Ma kunagi ammu käisin ühe selgeltnägija juures. Anna andeks, aga selle tädi kõrval on enamus hooldekodude asukaid ikka täiesti normaalsed ja mõistlikud inimesed.“

Marele meenus üks ammune tüdrukuteõhtu suvises Pärnus. „Keegi tüdrukutest rääkis mulle kunagi Kirna energiamõisast. Et see olla igavesti võimas ja energeetiline koht mis inimesi tervendab, vaimu vabastab ja mida kõike veel.“

„Guugeldame?“

„Milleks? Viime parem Salme ja Maria hilissügisesele mõisapiknikule!“

Selsamal hetkel jõudis tõeline arusaamine Mareni. See uskumatu ja naljakana näiv lugu on tegelikult kõige tõsisem eetilne dilemma, mida ma üldse kunagi olen pidanud lahendama. Salme ja Maria on praegu tõepoolest elus ja vähemasti osa nendest elutseb tema kõrvarõngastes. Aga mis juhtub siis, kui nad sealt tõepoolest vabastada õnnestub? Kas nad surevad? Ja kes olen sellisel juhul mina või Helen, et otsustada hetke üle, millal ükskõik kes surema peaks. Samas, olukorra niisama jätmine tundub mulle veelgi enam ebaõige.

Mare hõõrus meelega, kus tuikas hoiatavalt lähenev peavalu, millistest kaikus kajana läbi lubadus viia tädikased puhkuseisile. Nad on ju ... faktiliselt juba surijad ja neile antud lubadus on sama hea kui ... Mare nägi kogu loos ainult üht mõeldavat lahenduskäiku.

„Helen, ma arvan, et õigem on kui ma lähen praegu koju ja mõtlen kogu selle asja üle järele.“

Helen noogutas nõusolevalt. „Kahju ainult, et ma ei saa sinuga täna sinna Kirnasse piknikule kaasa tulla!“

„Kõike head ka ei saa. Sina lähed täna oma psühhiaatriga kohtama!“

„Tegelikult, silmaarstiga.“

„Okei. Helista mulle, ja räägi, kuidas läks, eks ole! Ma lähen nüüd koju ja ütlen kõigepealt Salmele ja Mariale tere hommikust ning seejärel lippan tööle. Enne ärasõitu tuleb üks pikem tööpäev!“

„Tervita proovisid minu poolt!“

„Kindlasti!“

* * *

Mare noppis kõrvarõngad ettevaatlikult vaibalt üles ja pistis kõrva. „Tere hommikust!“

„Tüdrukud, kuhu te nii äkki kadusite?“ see oli Maria murelik ja hoolitsev hääl.

„Ehmatasime teid ikka päris põhjalikult...“ Salme oli endiselt pisut pilklik, kuid ka tema hääletoonis oli kaastundlikke noote.

„Kuulge, ma pean teiega tõsiselt rääkima!“

„Laps, sina ära muretse nii palju meie pärast!“ Salme hääl oli liigutatud. „Sa püüa aru saada, et juba ainuüksi sellest palatist väljasaamine oli meie jaoks lihtsalt suurepärane võimalus veel kord natukenegi elada! Mis sellest, et ainult sinu peas. Ei ole just lihtne taluda päevast päeva mingit hoolt vajavaks omalaadseks mööblitükiks olemist ja pidada nähtamatut vestlust samas seisus oleva palatikaas-

lasega.“

„Aga kuidas te siis omavahel suhelda saite?“

„Ma ei tea täpselt,“ sosistas Maria vaevukuuldavalt. „See on nagu hõljuksid aeg-ajalt voodi kohal ja kuuleksid kedagi oma peas.“

„Vahel ei kuule midagi ja oled oma kehas nii tihedalt-tihedalt kammitsetud,“ Salme hääli oli katkendlik ja rabe. „Tahaksid silmi avada, aga ei suuda, nagu mingis lõputus painajalikus unenäos. Abitus, äärmine abitus...“

„Mare, lapsuke, see, et Sina meie palatisse juhtusid ja imekombel meid välja tõid on võrratu!“ Maria häälede oli kätketud selge rõõm. Kahjutundega katkestas Mare selle helge hetke teda seesmiselt põleva küsimusega: „Jah, aga mis ma teiega nüüd edasi peale hakkam? Te olete mõtted minu peas, aga see pole ainult minu, vaid ka teie elu? Ma ei saa teid lõpmatuseni oma peas kanda, aga mismoodi teid endasse tagasi viia saaks?“

„Mare, palun, ainult mitte seda! Ärme isegi hetkeks arutame tagasiminekut ühena võimalusest. Ma olen kuni eilse päevani lakkamatult kahetsunud, et ma insulti ei surnud!“ Salme sõnadest kajas läbi kaljukindel ja selge veendumus. „Kui sa tahad meist vabaneda, otsime selleks kasvõi koos mingi võimaluse. Tagasi mina enam ei lähe. See on hullem kui surm.“

Puhastustuli. Mõte vilksatas läbi Mare pea. Kas võib olla, et seda hämarasolekut saab võrrelda religioosse kogemusega, millega piibel inimesi hirmutas. Marele meenus lapsepõlveseik, mil vanaema üritas talle rääkida pörgust ja puhastustulest, ning tema lapselikult imestas: „Aga vanaema, miks sa ometi nii hirmsaid asju usud, ise juba vana inimene?“ Kuidas saaksin mina olla see suunav või otsustav jõud, mis ütleb, et nüüd on kõik, hakkame astuma? Ma ei suuda seda.

„Mare, Sina ei otsustagi selle üle. Sina ei võtnud meid palatist tahtlikult kaasa! Järelikult sa ei vastuta,“ Maria proovis olukorda talle omaselt leebemal moel lahendada.

„Ja mida ma edasi teen? Jätan teid oma ehtekarpi ja kannan eriti pidulik puhkudel või siis kui end üksikuna tunnen?“

Salme turtsatas: „Mulle meeldib, tüdruk, et sa oma naljasoont pole kaotanud! Üks variant on hetkel mitte midagi teha. Meenutan, et me pidime puhkusele sõitma. Eeskujuliku käitumise eest koomapalatis ja Sinu peas!“

Mare muigas. Salme must huumorimeel sarnanes tema enese omale. „Olgu! Lähme pakkima. Aga, kui ma tohiksin paluda, siis proovime teha nii, et ma inimestele kohalt ei nähva ja teiega avalikult ei vaidle!“

„Me ju juba ükskord lubasime!“ töötasid hääled tema peas ühekorraga.

„Ma hakkaksin nüüd pakkima ja siis lähen tööle. Kas oleks palju palutud, kui ma saaksin seda üksi teha?“

„Oota!“ Maria läbematus oli päevselge: „Kas me ei näe ega saagi valida, mida me saame lõunas puhkuseraisil seljas kanda?“

Mare hakkas naerma: „Olgu, läksime siis pakkima! Aga kui teie nõuanded rõivastumise alal on samasugused nagu mu usklik vanaema oleks andnud, panen teid pikema jututa karpi peitu!“

Salme koolitüdrukulik itsitamine ja Maria pulbitsev uudishimu tema kuklas olid selgelt tajutavad.

* * *

Mare istus ookeani ääres, mustal laavaliival, varbad veepiiril ja kuuldas kuidas lained rannale pahisesid ja kiviklibu kõbinal tagasi tõmbusid. Kõrvarõngad tema kõrvas tilisesid vaikselt tuules. Maria ja Salme olid samuti vait ning nautisid ilmselgelt samuti ääretu ookeani lakkamatut müha.

Kunagi tulid seadused jumalatel ja neid sõnastasid valitsejad. Kaasajal tuleb jumalikku päritolu õigus ilmale vaevatud ametnike ülekoormatud kirjutuslaudadel ja kubiseb kantseliidist ning tema rakendamise vankrit tarib terve õiguskaitse- ja kohtusüsteem. Õigusemõistmise teekond võib kesta aastaid. Aga õiguse mõistmise? Ma ei mõista ikkagi midagi. Eutanaasia on keelatud. See on kuritegu.

Kliendi probleemid ei tohi saada advokaadi isiklikeks probleemideks, ka see on ebaeetiline. Need on seadused. Aga Maria ja Salme on õnnelikud ja kirjutamata seadus ehk tava ütleb, et surija tahe on samuti seadus... Mida ma ometi nendega oma elus ühiselt edasi teen?

„Laps, kõik mõtted, mis elu jooksul läbi pea rändavad, on elu mõtted. Sinu elu mõtted. Lepi sellega, vali neist parimad ja meeldivamad välja ning tee teoks. Ela rõõmuga!“ See oli Salme.

„Sa oled meile selle nädala jooksul nii palju ilusat ja toredat andnud!“ lisas Maria.

„Jah, sellise reisi peale võib küll rahuneda,“ arvas Salme. Maria ei öelnud rohkem midagi.

* * *

Mare astus oma reisi eelviimase päeva pärastlõunal Tenerife tohutu-suure katoliku kiriku hämarusse. Salme ja Maria tema peas väljendasid sedakorda omavahel sügava rahuoluga muljeid vanuigi keset koomapalati saabunud ootamatu ja võrratu puhkuseraisiga. Mare oli tegelikult nende pidevast kohalolust oma mõtetes kohutavalt väsinud. Kõrvarõngad tema kõrvas tantsisklesid tema tasaste, pühapaigas viibimisest hillitsetud sammude taktis. Katedraali altarikaunistuste kuldne sära ja kivikiriku sammaste vahel valitsev pühalikult salapärane hämarus mässisid ta endasse. Mare kõndis aeglasel tempol ja hardunud ilmel läbi kiriku pealöövi, astus altari ette, põlvitas ning langetas otsekui palves pea. Ta tõstis käed kõrvade äärde, haakis kõrvarõngad tasakesi kõrvade küljest ning poetas need vaikselt altari ette. Nüüd olete te kõrgemates kätes. Seejärel tõstis ta pea, tõusis ja kõndis kuulmatul sammul ukseni ning astus päikesevalgusse.

Candelaria peaväljak tema ees oli värviliste lipukestega ehitud. Guantšide pealikud väljakut ääristavate kivide otsas seisid väarikalt ja suursuguselt. Mare tundis sisimas säärast kergendustunnet, mis otsekui tuvi ta valutavast peast tiibade plaginal lendu tõusis ja guantšipealiku käes olevale odale maandus. Kusagilt tuli võrratut kohvilõhna. Kohv. Latte! Vahutav ja soe, parajalt magus ja kaneelimaitseteline. Mare vaatas otsivalt ringi. Väljakuserv tema vastas oli üks pikk välikohvikute rivi. Ta kõpsis kergel sammul sinnapoole, võttis esimese laua taga istet ning tellis enesele ühe latte. Mare rüüpas kergegete sõõmudega kohvi ning vaatas, kuidas ookean päikeses sillerdab ja lainetab. Iga hetke ja kohvisõõmuga kogunes temasse vabaduse tunne, särav ja ülevoolav rõõmus. Ta lõpetas kohvijoomise, jättis kelnerile korraliku jootraha ning tippis lennukal sammul üle väljaku, et trepist üles oma rendiauto juurde jalutada.

„Senjora!“ Hüüd kostis nii kõvasti ja tungivalt, et Mare pööras pead. Noor preestrikuues mees seisis katedraali uksele ja viipas. Temale. Mare oigas mõttes. Valvenaeratus huulil üritas ta edasi minna. Mees tõttas kiirel sammul, must preestrikuub tuules lehvimas, talle järele.

„Pagan!“ kirus Mare mõttes. Oli mul vaja seda neetud kohvi juua. Oleks võinud kohe minema sõita.

Mees jõudis talle järele ning hakkas talle midagi kiirelt hispania keeles seletama.

„Sorry, I dont speak Spanish,“ üritas Mare end kiiresti välja vabandada ja auto juurde edasi tõtata.

„Vabandage!“ vastas preester juba sulaselges inglise keeles. „Ma märkasin, et Teie kaunid kõrvarõngad olid altari ees maas. Ilmselt kaotasite palvete lugemise ajal kogemata need imekaunid ehted. Tõin need Teile tagasi. Meie kirik ei vaja selliseid ohvreid noortelt kaunitelt daamidelt!“ Preester muigas ning lisas: „Daami ehted näitavad tema saatust!“ Ta avas peo ning surus Marele pihku hõbedast kõrvarõngad, millest tüdruk oli natuke aega tagasi enese arvates igaveseks vabanenud ja tõttas tagasi katedraali.

Staatust! Preestri inglise keel jättis ilmselt soovida. Mare oli kõnevõimetu. Ta põrnitses ainiti peopesal olevaid kõrvarõngaid. Väga aeglaselt tõstis ta käe ning pani ühe rõnga kõrva. Vaikus. Ta pani teise rõnga kõrva. Ikka vaikus. „Salme? Maria?“ sosistas Mare vaevukuuldavalt. Vaikus. Nad olid läinud. Pühitsetud altar oli hoolimata Mare skepsisest nad siiski vastu võtnud. Mare võttis kõrvarõngad väga ettevaatlikult kõrvast. Ta kõndis mööda rannaäärt suure musta koo-

Läbimurre

Canis Vedru

pasuu poole. Jõudnud koopa lähedale, vaatas Mare ümberringi ning veendunud, et kedagi läheduses ei ole, heitis kõrvarõngad kõigest jõust ookeani murdlainetusse.

* * *

Lennureis tagasi oli tõeline puhkus. Mitte ühtegi segajat. Mare nautis oma üksinduse igat hetke nagu ei kunagi varem. Kolm päeva peale naasmist sai ta kohtult nabi e-maili. „Palume Teie seisukohta eestkostja määramise menetluse lõpetamise osas, seoses pr. Salme Rebase surmaga. Surmatõend lisatud.“ Mare avas korraks värise-ma lõõnud sõrmedega kirja manus-es olnud faili. Surmakuupäev ühtis katedraalis käidud kuupäevaga. Mare tõstis korraks käe telefoni kohale, kuid lasi selle taas alla langeda. Pole mõtet hooldekodusse helistada. Ma tean, et Salme lahkus koos Mariaga. Õnneks on kõrvarõngad samuti igaveseks läinud ja lebavad Atlandi põhjas. Ta lasi käe alla langeda. Kütüarnukk tabas töölaual lebavat karbikest nii õnnetult, et see kummuli põrandale lendas. See oli sama ehtekarp, mille Maarja oli talle koos kõrvarõngastega Mehhikost toonud ning vedeles töölaual ilmselt alates sellest hetkest, kui Mare endale kõrvarõngad pahaaimatult esimest korda külge riputas.

Tüdruk kummardus, et tarbetuks muutunud karpri prügikasti visata. Tagurpidi kukkunud kaas kukkus sõrmede vahelt põrandale ning samal hetkel libisesid karbist kilksatuse saatel parketile ka kaks hirmuttavat hõbedast kõrvarõngast. „Daami saatust, mitte staatust!“ kumises Mare kõrvus.

Nädalapäevad tagasi näidati meie laagri rahvale imeasja. Seesugust, mille nime-tustki paljud enam ei mäleta ning lapsed pole isegi kuulnud. Või kui ongi, siis pigem nagu muinasjutu tasemel. Mina siiski veel mäletan, kuidas seda ilmaimet vanasti nimetati. Selle nähtuse nimi oli varematal aegadel „kino“. Kohalikust keskusest saabusid veoautod (samuti imeasjad ju) kogu vajaliku imeväärse kolaga ning isegi üks uhke limusiin, mis töötas – kujutage ometi ette! - bensiini-, mitte puuküttega. Nendest, kes selle imesõidukiga saabusid, räägin hiljem.

Kinosaal improviseeriti suurde vanasse angaari, kus kohalike jutu järgi oli iidset ajal asunud vist puidutöököda. Kui ma ütlesin „kohalike“, siis pidasin momendil silmas vanu kohalikke – neid, kes elasid siin juba enne sõda. Ma ise tulin siia sõja lõpupoole. Nojah, sinna angaari siis, mis on suurim hoone meie laagris, riputati tagaseina tohutusuur valge palakas, mille nägemine (veel enne, kui sellelt midagi näitama hakati) nii mõnelegi nostalgiapisarad silma tõi. Aga näitama hakati sellelt „Uskumatut läbitungi“, väidetavalt esimest täispikka mängufilmi maailmas pärast ligikaudu kümneaastast... kuidas seda nüüd pehmemalt öeldagi – filminduse madalseisu?

Film, nagu nime järgi isegi aimata võite, rääkis loomulikult möödunud kuulsusrikka sõja kõige kangelaslikumast episoodist – nn „Läbimatu liini“ läbimurdmisest. Ja see on teema, mille kallal nalja juba naljalt ei tehta! Valdav enamust neist, kes suure läbimurde teemalisi anekdoote rääkida armastavad, võivad neid jutustada koonduslaagrites oma saatusekaaslastele. Aga nüüd ma pean igaks juhuks ühe kõrvalepõike tegema. Ma olen juba kasutanud ja kasutan küllap edaspidigi sõnastust „meie laager“ või „meie laagri rahvas“. Palun seega selle kirjutise kujuteldaval lugejal teadmiseks võtta, et selle all küll koonduslaagrit mõeldud ei ole. Kõik, kes me siin elame, lihtsalt kutsume oma asulat nii, kuna selle rusuhunnikule püstitatud hurtsikukogumi kohta oleks linn või isegi küla liig ilusasti öeldud.

Loomulikult ei hakka ma siinkohal filmi ümber jutustama, ma räägin teile filmi vaatamisest. Meie laagris ja küllap mujalgi oli see ikkagi suursündmus. Angaar, mis aastaid oli tundnud ainult tuult, sai puupüsti täis. Eelmainitud imelise limusiiniga saabusid kohale kõrged külalised – mingi võll meie omavalitsusest, mingi suurem võll veel kõrgemast valitsusest, üks generalissimus – vististi kohaliku sõjaväeringkonna ülema asetäitja – ning... kolm „uskumatu läbitungi“ veterani! Nemat olid loomulikult kõige tähtsamad, kõige esinduslikumad. Isegi generalissimus kõneles nendega nii, nagu oleks ta neist kolmest kolonelist madalam. Ja väga võimalik, et oligi. Sest kuigi suurem osa vaimustunud rahvahulgast seda vist ei märganud, pandi nende näidised veteraanidega natukene puusse. Nad olid silmnähtavalt üle poolesaja aasta vanad. Ma saan muidugi aru, et veteran, et pälvida nõutavat lugupidamist, peabki olema vana ja väärikas, aga kuulge – Läbimatu liini läbimurdmisest pole möödunud veel kümnet aastatki. Ja „veteranid“ olid „tol ajal“ olnud lihtsõdurid. Oma jutu järgi, sest igaüks neist pidas enne linastust patriootilise kõne. Ükski neist ei osanud muidugi uneski aimata, et neid kuulab üks tõeline suure läbimurde veteran.

Ta istus tagant kolmandas reas, pulstunud kasukas seljas, räpane krae üles tõstetud, salku kleepunud juuksed silmadel (igaks juhuks) ning oli kogu õhtu vait nagu surnud hiir. See olin mina. Tõtt öelda kahetsesin kohaletulekut veel enne päralejõudmist, kuid mis parata – kuigi mitte ametlikult, küll aga sisuliselt oli see film ju samahästi kui kohustuslik, mitte kohale tulla võinuks kellelegi, kes seda tähele paneb, kahtlasena tunduda. Seda enam, et olin ikkagi ka veteran. Seda teadsid laagris kõik, aga keegi ei teadnud, kes ma tegelikult olin. Seda ma kartsingi. Mis siis kui keegi kohalikest avalikul arutlusel (niisugune tore asi oli samuti peale filmi vaatamist ette nähtud, kõigi nende võõrsilt tulnud võllide ja „veteranide“ osalusel muidugi) äkki käe püsti ajab ja kuulutab: „Aga meil siin on ka üks sõjaveteran!“

Õnneks midagi niisugust ei juhtunud. Laagriasukad häbenevad mind. Ja põlgavad. Asi on selles, et olen neile kõigile oma sõjate kohta ainult valet rääkinud. Jutustasin, kui küsiti, et läbisin sõja ühes „maaparandusväeosas“. Niiviisi, nagu isegi teate, nimetati üksusi, mis tuumarünnaku alla jäänud piirkondades saatatud mulda ja metsa auku ajasid ehk nagu sõdurikeeles öeldi, „maad maha matsid“. See oli kõige põlastusväärsem amet, mis sõdurile osaks võis saada – nendesse väeosadesse saadeti karistuse korras problemaatilisi ja saamatuid tüüpe, kellest valdav enamus on tänaseks surnud, unustatud ja maha kantud.

Ja tore on! Vastik mõeldagi, et mõni nendest kiirituselakkujatest ikka veel hingitseb! Ei, see ei ole minu, vaid mind ümbritsevate inimeste arvamus, näen seda nende silmist, kui nad mind vaatavad. Aga asja hea külg on see, et nad vaatavad väga harva, üksnes siis, kui mind kohtavad, aga just seda üritavad nad vältida. Nad arvavad, et võivad minu läheduses kiiritustõve külge saada ning mulle see sobib. Seepärast ei elagi ma päris laagris, minu hurtsik asub teistest eemal ning seda välditakse. Siin kinosaalis nad mind vältida ei saa, kogu laagrirahvas on koos ja isegi ses tohutus angaaris napib ruumi. Aga ikkagi naalduvad kõrvalistujad niipalju kui võimalik, minust kaugemale. See ongi minu hädavale hea külg. Keegi ei taha maaparandajaid mäletada ja keegi ei taha kuulda üksikasju. Oleksin ma luisanud näiteks, et ma sõjas ei osalenudki, ärataks see ju kahtlust. Aga valeda ennast mingiks ohvitseriks selles ja selles väeosas – veelgi riskantsem, hakatakse uurima ja...

Aga kui rääkida tõtt... No kuulge. Jah, ma olen küll sõjard, aga siiski mitte nii loll. Kuigi... kui nüüd järele mõelda – seda ma ju praegu teengi. Absurdne, kas pole – rääkida ei julge, aga kirjutada julgen?! Lollakas!

Aga kõigepealt siiski filmist. Kui veteraninäidised olid oma kõned maha pudis tanud ja heietanud mälestusi, mis tuginesid sellele samale filmile (sest muule neil tugineda polnud ju), pandi siis see suurteos käima. Teos oli suuremalt osalt mustvalge, aga mõned olulisemad paigad olid arvatavasti käsitsi üle värvitud, heli jooksis eraldi lindilt kord ette rutates, kord maha jäädes, nii et aeg-ajalt tuli kerimine katkestada, et pilti ja häält omavahel uuesti kokku viia. Aga see oli ikkagi esimene linatöös pea kümne aasta jooksul ja pealegi oli filmi sisu ju niigi eelnevalt ümber jutustatud ning üleüldse nii teadatud, et katkestused ja defektid ei tundunudki eriti häirivana.

Me saime näha, kuidas meie kuulsusrikkad väed suures sõjas ainuõige maailmasüsteemi lõpliku võiduni viisid. Kuidas nad purustasid vaenlase viimase, kõige kindlustatuma ja ohtlikuma kaitseliini. Me nägime, kuidas noored hästihooldatud ilueedid jooksid surmapõlgavalt, relv ühes ja kahemeetrise varre otsas uljalt lehviv lipp teises käes, püstipäi laskepesade, suurtükkide ja tankide peale. Me nägime, kuidas nad marssisid läbi okastraattõketest, nagu nuga võist. Aga uhkusttekitava mehisuse kõrvale võis näha ka rohkesti liigutatavat eneseohverdust. Seda, kuidas needsamad ilueedid heitsid end kuulipildujapesade ette, takistades iseendaga kuulirahet oma kaaslaste eest. Kuidas nad viskusid vaenlase poolt heidetud granaatidele ja isegi mürskudele, summutades oma kehaga plahvatuse. Kuidas kangelased laskemoona lõppedes haarasid täägi, noa või sapöörilabida ja peksid sellega vaenlase betoneeritud punkri või soomustatud liikursuurtüki piibasteks. Kuidas nad viimase granaadi, selle asemel, et seda lihtsalt vajalikult suunas visata, enesele miskipärast püksi pistisid ja sellega koos vaenlase kaevikusse kargasid. Kuidas nad, endal viis tääki pidemini rinnas ja kõhus, oma viimase elujõu uskumata tahtepingutusega kokku korjasid ja enne väarikalt siruli varisemist viimase salvetäie vaenlase pihta tühjaks tulistasid. Üheainsa valanguga ning automaati ühe käega hoides.

Mina olen seega (ma ei julge öelda, et ainus – sest vahest on minusuguseid siiski veel järele – aga ma sõندان öelda, et) üks vähestest, kes on näinud läbimatu liini läbimurret kahel erineval moel. Kinolinal ja tegelikkuses. Muide, filmis esines ka stseene, mida ma ka tegelikkuses olen näinud. Näiteks see koht, kus üks kangelane käsigranaadil hammastega splindi ära tõmbas. Niisugune lugu juhtus päriselt ka. Ma ise nägin. Ainult et too kutt tõmbas ära mitte splindi, vaid hambad.

Ega ma ütlegi, et see, mida te filmis näha saate, on vale. Ei, see tõepoolest enam-vähem nõnda tegelikult juhtuski. Tõsi, mis tõsi – noored lootusrikkad mehepojad tormasid seal millestki hoolimata otse surma poole. Film ei valeta, ainult et... seal on jäetud lihtsalt paar... kõrvalist asjaolu mainimata. See film ei räägi sõnagagi Meestest, Keda Pole Olemas ja nende kuusjalgetest lemmikloomadest.

Sõja lõpuperioodil oli minust saanud vanemleitnant – seega, kui arvestada, et olin olnud püssi all konflikti algusest peale, tegin üsna viletsat karjääri. Olin 33 – 666 – 13... Veidra juhuse tõttu satuvad üsna mõtlemapanevad arvud üksteise otsa, kas pole? Lubage, et selgitan lähemalt ja sõnadega – olin kolmekümne kolmanda armee kuuenda korpuse kuuenda diviisi kuuenda brigaadi esimese rügemendi kolmanda üksikkompanii ülem. Sellesse kõrgusesse olin ma tõusnud sellesama kompanii esimese rühma reamehest.

Kuna sõda on teadupärast kõige igavam ettevõtmine, millega inimkond on suvatsenud kunagi tegelda, siis pole sellest võimalik midagi põnevat kirjutada. Ma püüan seetõttu kirjeldada oma karjäärikäiku võimalikult lühidalt.

Esimene kahe sõja-aasta jooksul ei toimunud midagi kõneväärset, olin ikka veel reamees ja ammu leppinud ja rahuldunud mõttega, et selleks ma jäängi. Isikud, kes pole ise otseses sõjategevuses osalenud, ei kujuta vististi ettegi, kui igav see on. Isegi tolle eelmainitud suurfilmi resikas olla oma teose kommenteerimisel suurel määral olnud, et kinolinal olla väga keeruline edastada sõja tegelikkuse olemust. Ei ole keeruline. Lubage, et ma esitan teile siinkohal väikese vahepalana tõeliselt realistliku sõjafilmi stsenaariumi -

Filmi kestus – kolm tundi.

Kaadreid – kaks.

Esimene kaader – kestus kaks tundi viiskümmend seitse minutit. Liikumatu kaamera näitab kaevikus lahinguootevalmis leivaid sõdureid. Tekst ei ole, parimal juhul teeb mõni tagapool ähmaselt nähtav jaotlem mingi arusaamatu käemärgi.

Ja siis saabub ülipõnev puant ehk teine kaader – jaotlem hakkab tulistama ning alluvad järgivad tema eeskuju. Kaks minutit on kuulda valanguid ja plahvatusi, korra – et vaatajal ikka põnev oleks – liigub kaamera sinnapoole, kuhu mehepojad tulistavad. Seal on ärasongitud ja tõketega liigestatud tühermaa, mille kohal heljuva tolmu ja suitsupilvede vahel on tähelepanelikumal vaatlusel näha ähmaselt kellegi liikumist. Siis tuleb filmi ainuke repliik, mis on kauguse ja müra tõttu väga halvasti kostab. Jaotlem: „Kaome mine-ma!“

Filmi lõpp.

Siin teile tõeliselt realistlik linatöös, kus kajastatakse sõda täpselt sellisena, nagu ta on. Niisugune oli minu kui ka valdava osa 33. armee sõjatee kuni kurva kuulsusega Lõuna Pealetungini. Seal sündis meie jaoks esmakordselt midagi ülipõnevat ja ootamatut. Lausa nii ootamatut ja põnevat, et 96% 33. armeest ei elanud seda õnne üle. Ja nii saigi minust kompaniiülem. Kuna kogu kompaniist jäi ellu ainult kaks reameest, kellest nüüd said kompaniiülem ja tema abi. Teatavasti oli meie vägedes, nagu praegugi, armeede ja kõikide allüksuste arv täpselt ja objektiivselt kindlaks määratud. Kui on ette nähtud, et selles ja selles armees peab olema nii- ja niipalju korpusi, diviise, brigaade, rügemente, pataljone, roode jne, siis nii lihtsalt on. See kehtis loomulikult ka 33 – 666 – 13 kohta. Selle kompanii olemasolu oli ülemjuhatause poolt ette kirjutatud ja see pidi olema olemas hoolimata sellest, et moodustas üheainsa lahingupaari. Ja kuna kompaniiülem ja tema abi ametikohad eeldavad vanemleitnandi ja leitnandi auastmeid, siis saimegi koos sõjasemuga hüppelist aukõrgendust. Muide, tol õndsusel varahommikul olime me (mina ja minu tulevane abi) vahipostil ning tegelesime sellega, millega vahipostil ikka tegeldakse – magasime. Ja see meie elud tookord päästiski.

Muuseas, meie kompanii polnud sugugi ainus ega isegi mitte üks vähestest taoliste seas. Ka kõigis teistes armeedes leidis sõja lõppjärgus terveid pataljone ja rügemente, kes „marssisid rivis, otsekuu üks mees“, nagu ironiseerivalt, kuid ausalt öeldi. Sellest nähtusest kasvaski ajapikku välja auastmete puudujäägi probleem. Rügementid olid kahanenud rühmasuurusteks, brigaadid andsid parimal juhul välja kompanii mõõdu, isikkoosseisu hulga järgi pataljoni võrdvaid üksusi nimetati ametlikult armeedeks. Ja igas armees pidi olema kindlaksmääratud hulgal allüksusi, igal allüksusel pidi olema ettenähtud auastmes ülem. Reamehed, seersandid ja isegi veebliid vajasid unustusehõlma, nii madalatele kohtadele ei jagunud enam mehi. Isegi kutsealused tõusid momentaalselt noorsõduritest lipnikeks. Igal aastal võeti ju väkka uus täiskasvanuks saanute punkt ning täiskasvanuks arvamise vanusemäära kahandati järk-järgult lõppkokkuvõttes üheteistkümnenda eluaastani välja. Läbimatu läbimurde päevadeks oli minugi rood saanud enesele kolm rühma, mis paraku koosnesid üksnes rühmaülematest-nooremleitnantidest. Siiski, esimeses rühmas oli isegi rühmaülem abi lipniku auastmes. Too kutt, nagu hiljem teada saime, oli alles kümme aastat vana, aga valetanud end komissariaadis aasta vanemaks, sest ta oli patrioot.

Aga ma kaldusin veidi teemast kõrvale, kuna pidin rääkima auastmeprobleemist. Enne sõda oli meie vägedes kõrgeimaks auastmeks kindral. Aga pärast iga võidetud lahingut, iga edukat operatsiooni (aga meie lahingud ja operatsioonid olid alati võidukad ja edukad) ootab igäuks reamahast ülemjuhatajani teenitud medalit ja aukõrgendust. Seda esiteks. Teiseks – kui armeed olid kahanenud rügementideks, tuli nende ühise juhatuse alla viimiseks leiutada uued üksuste nimetused. Sündisid armeedegrupid, rindegrupid, kogumarmeed, armeekogumikud jne. Aga kui üksikarmee juhatajaks tuli olla vähemalt kindralmajor, siis pidi näiteks diviisile või korpusele vastava kogumarmee ülem olema midagi enam. Nii võetigi kasutusele armeekindral, marssal ja generalissimus. Ent pikapeale jäi sellestki väheks ning kõrgeim auaste jagati majorgeneralissimuseks, leitnantgeneralissimuseks, pärisgeneralissimuseks, kindralgeneralissimuseks, vanemgeneralissimuseks, ülemgeneralissimuseks ja viimaks kuulutas kogu rahva poolt palavasti armastatud kõrgem ülem-

juhataja enese marssalgeneralissimuseks.

Ma tuleksin nüüd tagasi oma allüksuse juurde, mis oma kuue mehega andis välja peaaegu korralliku pooljao ja oli seega üks 33. armee võimsamalt mehitud roode. Üks vabandav vahemärkus – ärge pahandage, et kasutan vaheldumisi lubatud termini „kompanii“ asemel keelatud sõna „rood“. See on lühem ja mugavam ja minu meelest on totter panna mingi väeüksuse üldlevinud nimetus keelu alla lihtsalt sellepärast, et sedasama kasutab vaenlane. Niisuguse loogika põhjal pidanuksime ju terve oma sõjalise terminoloogia uueks leiutama. Sellest hoolimata saabus pea iga päev peastabist järjekordne käskkiri, millega keelati tribunaliiga ähvardades ühe või teise sõna või väljendi kasutamine. Kui minu ülestähendused üldse keegi kunagi üles leiab ja neid lugema juhtub, siis saab see tõenäoliselt olema sõjajärgse põlvkonna inimene, kelle jaoks jääb täiesti arusaamatuks kõnekasutusmääruse &453, mille kohaselt keelati sõjaväelaste kõnepruugis rangelt sõna „päike“ kasutamine. Et selle keelu mõttest aru saada, tuleb ennekõike teada, misasi päike on või õigemini oli. Kahjuks on selle nähtuse olemust teile väga raske kirjeldada. Tahtmata kedagi solvata ütlen ausalt, et sama lootusetu oleks pimedale seletada, mis on värv.

Mis on väklamp, seda te ehk teate? Nüüd katsuge kujutleda väklampi, mis ei sähvata, vaid põleb. Vaat niisugune alaliselt lõõskav välk oligi päike, mis liikus iga päeva jooksul hommikust õhtuni kõrges kaares üle taeva tol ajal, kui aatomitolm ei olnud veel katnud laotust selle pasaga, mida nüüd „pilvisuseks“ kutsutakse. Jutumärgid seepärast, et ka pilved olid enne sõda hoopist teistsugused. Nad olid palju heledamad, mõnikord lausa valged (see on värv, mis jääb järele, kui hallist kogu hallus ära võtta) ja nendest ei pidanud tingimata kogu aeg midagi sadama. Isegi mina, kes ma oma elu ilusaima perioodi ennesõjaaegses maailmas veetsin, hakkas juba tegelikult unustama, milline see maailm õigupoolest välja nägi. Seetõttu ma mõistan, et kujuteldav lugeja võib antud momendil pisut segadusse sattuda. Teile tundub vististi, nagu üritaksin ma kirjeldada vett, mis ei ole märg.

Optimistlikumad teadamejad väidavad, et päike polegi jäädavalt kadunud, vaid ilmub kolmesaja aasta pärast taas nähtavale. Kelle jaoks nähtavale. Igatahes mitte praegu elavate inimeste jaoks ja optimistide oponentide ehk pessimistide prognooside järgi üldse mitte ühegi inimese jaoks, kuna sündimus oma praeguse vähenemiskiiruse juures lakkab kolmanda-neljanda põlvkonna järel hoopiski. Ei, ma ei hakka halama, mõttetuid halajaid jagub minutagi. Milleks üldse taga (või ette) nutta sellepärast, mis meile tegelikult korda ei lähe. Oma lapsi või koguni lapselapsi võivad mõned õnnelikumad meie seast veel nähagi, kuid oma lastelaste järglasi ükski nüüdseks alla viiekümne aasta langenud inimkonna keskmise eluea jooksul küll keegi ei näe. Mis vahet siin siis on, kas nad üldse sünnivad või mitte.

Nonii. Nüüd ma katsun end kuidagi kokku võtta ning viimaks ometi peamise teema juurde jõuda. Aga hoiatan kohe ette – see ei tarvitse õnnestuda, ma ei luba midagi! Aga ma proovin.

Niisiis – viienda sõjaaasta kolmandakes kuuks oli meie vaenlane juba samahästi kui löödud. Tegelikult oli ta löödud lausa algusest peale. Sellest hoolimata avaldas mitte ainult meie armee vaid kogu inimkonna ning ühtlasi ainuõige maailmakorra lepitamatu vastane sõgedat ja lootusetut vastupanu. Suure võiduni oli jäänud teha üksainus samm, kuid selle astumist takistas Läbimatu Liin. Ma püüan, et mitte võimalikku lugejat tüüdata, selgitada selle peenstrateegilise probleemi olemust võimalikult lihtsalt ja lühidalt.

Niinimetatud Läbimatu liin oli väidetavalt 30-kilomeetrite kaitserada, mis takistas meie võidukate vägede tungimist läbi näiliselt tühi maakitsuse ühele näiliselt tühi poolsaarele. Tegelikult oli aga selle objekti vallutamine ülimalt tähtis, kuna see asus eespool kõiki teisi veel hõivamata vaenlase positsioone. Samaaegselt said aga tagalarinded mainitud kaitseliini takistamatult varustada. Meie vägede seisukohast tekkis omamoodi nõiarang – kuni liini pole läbi murtud, ei saa rünnata vaenlase tagalat, kuni pole aga rünnatud tagalat, pole võimalik rünnata liini, kuna see sai pidevalt tagalalt täiendust. Oli sestap ilmne, et liin tuleb ükskõik mis hinnaga varem või hiljem läbi murda. Aga kuidas?! See on ju läbimatu!!!

Kolmekümne kolmas armee saabus lähte positsioonile ühena esimeste seas, nii et mina nägin kogu operatsiooni koos ettevalmistava osaga pea algusest lõpuni. Muidugi oli rutiinne lahingutegevus sellel lõigul väldanud juba kuid, ent nüüd, nagu kohalviibinu

selgelt näha võis, kavatseti asi viimaks ikka päris tõsiselt ette võtta.

Meie algpositsioonid asusid Läbimatu liini esimesest tõketereast ligikaudu kolmekümne kilomeetri kaugusel. Kurikuulsa liini enda sügavust – nii räägiti – olla umbkaudu kaks korda niipalju. Distants oli seega enam-vähem ohutu, mitte küll suutükile alt väljaspool, aga kaugusel, kuhu vähemalt nende viis aastat vanade logudega polnuks võimalik kuigi täpselt sihtida. Mõnisada meetrit eespool (st. vaenlase positsioonide pool) algas juba plahvatustest ülessongitud tühermaa. Meie armee saabumise järel hakkas tulema iga päev täiendust. Märkimisväärses osas koosnes see „näilise pealetungi“ reservist, keda ülejäämiseks päevaks enam polnud.

Kas te teate, mis on „näiline pealetung“? Ma seletan.

Vägede ülemjuhatus võtab vastu salajase otsuse anda selles ja selles punktis/lõigus/piirkonnas vaenlasele ülivõimas ning ootamatu löök. Selleks tuleb lähte positsioonile koondada tohututes kogustes kõikvõimalikke ressursse – elavjõudu, masinaid, kütust, laskemoona jne, rääkimata otseselt mittesõjalisest, ent ometi hädavajalikest vahenditest nagu toit, ravimid, sideparaadid, lõpuks ka tavaline olmekraam nagu magamiskotid ja saapaviks ja sokid ja hügieenivahendid ja maskeerimistarbed ja püha taevast mis kõik veel. Midagi taolist pole võimalik teha ilma, et vaenlase luure midagi märkaks, ükskõik kui loll see luure ka oleks. Et vaenlase tähelepanu kõrvale juhtida, rakendatakse „näilist pealetungit“.

See tähendab, et ütleme iga algpositsioonile saabunud pataljoni kohta saadetakse roodu jagu sõdureid üle lageda vaenlase laustule alla rutiinset pealetungit imiteerima ehk lihtsamalt öeldes kindlasse surma. Sajaprotsendiliselt kindlasse, sest taganejad lastakse maha omade poolt. Et ei jääks tunnistajaid ja et ei langeks järgmiste surmaminejate moraal.

Suure läbimurde eelmängu ajal kasutati näilise pealetungit reservina peamiselt oma aja ja jõu ära ammendanud maaparandajaid. Neidsamuseid, kelle hulka kuuluvaks minagi end olen valetanud ja millest ma ülalpool pisut juba rääkisin. Nüüd peaksin ehk maaparandusüksuste funktsiooni pisut täpsustama. Selleks tuleb laskuda sedavõrd kauges minevikku, nagu möödunud sõja esimene päev. Vahet olete kuulnud veterane ja ajaloolasi tähtsusest kõhtu punnitades alatasa kordavat kuulsat lausungit, et selle kaheksa aastat väldanud sõja lõpptulemus otsustati esimese kahekümne nelja tunni jooksul. See ütlus, kuigi tüütuseni läbilütsutatud, vastab tõele. Me muidugi teame, et sõda alustas vaenlane, eks ole, aga ajalooline fakt on siiski see, et esimene, kõige võimsam tuumalöök tabas mõlemaid pooli enam-vähem üheaegselt. Suunatud olid need löögid peamiselt vastase naftaväljadele. Tõsi küll, kõik maailma suurlinnad ja üldse tihedamalt asustatud piirkonnad said ka oma jao, aga sellest polnud nii väga lugu, sest seal hukkusid kõigest inimesed. Aga löök maardlate pihta jättis meid ilma naftast! Sõja verest. Sellepärast kutsusimegi me seda naljatledes „veretuks sõjaks“. Ega nafta maailmast otsa saanud, seda ei saanud enam lihtsalt kätte. Kui mõni puurtorn õnnestuski tööle panna, läks ülespumbatud väärtuslik vedelik kiiritatud õhuga kokku puutudes iseenesest põlema. Ükskõik kui lollikindel elektrooniline aparaat üles.

Just naftaväljade mitte asustuspiirkondade tarvis loodigi maaparandajate pataljonid, rügemendid, brigaadid, diviisid, korpused ja lõpuks terved armeed. Neisse võeti kõigepealt kõik karistatavad kriminaalid, seejärel sõnakuulmatud sõdurid, tarbetud, muuks otstarbeks kõlbmatud tsivilistid, näiteks kolmanda grupi invaliidid, kes suutsid siiski veel midagi teha. Need õnnetus närukaelad rügasid ja rabasid seal kokkuvarisemiseni. Ja kui nad olid end täielikult ammendanud, kui nad olid juba samahästi kui laibad, kes end kogemata kombel veel liigutasid, siis tõsteti nad sõduri auväär- sisse seisisse, toodi eesliinile ning saadeti näilisele pealetungile.

Ma nägin neid sageli, aga ei tutvunud ühegagi. Arusaadavatel põhjustel hoidsime neist eemale. Ja mis hea pärast nende tutvust otsidagi, kui nad saabusid lihtsalt selleks, et samal või hiljemalt järgmisel päeval surma minna. Nad ei elanud kunagi üle ühtki rünnakut, kuna taganejad lasti omade poolt maha. Aga päris ausalt – taganejaid eriti palju polnudki. Võibolla sellepärast, et need surma- varjud said võimaluse kuuli- ja miinipildujate laustule all kiirelt ja suhteliselt valutult surra ning see oligi enamikule neist ainus järele- jäänud unistus.

Umbes kuu pärast ettevalmistuste algust hakkasime aimu

saama, et lõplik rünnak on tõepoolest kindlalt ees ootamas ning pealegi õige varsti. Algspositsioonide ajutisest kasarmutesse hakkasid saabuma kummalised üksused. Need polnud enam maaparandajad, nad polnud ka tavalised sõdurid. Tõsi, nad kandsid tavapäraseid taktikavorme. Ilma eraldusmärkideta muidugi, sest lahingulokkorras neid ei kanta. Aga nende kostüümid olid terved ja puhtad, vastupidiselt meie ärakantud räbalatele. Nad hoidsid omaette ega otsinud teiste väeosade kuttidega kontakti. Aga kõige selgemalt eraldas neid kõigist tavalistest sõduritest kinnine ja jäine ilme. Ma olin seda ilmet varem näinud ja erinevalt oma relvavendadest taipasin juba esimesel päeval, mil neid nägin, kellega on tegemist. Need olid Mehed, Keda Pole Olemas.

Ma pean, et nn. Olematute Meeste olemust võimalikult hästi edastada, tegema taas ühe pikemat sorti kõrvalepõike. Lugeja – kui sellel kirjutist üldse keegi kunagi lugema juhtub – annab loodetavasti andeks.

Mehed, Keda Pole Olemas on, nagu nende mitteametlik nimetuski viitab, organisatsioon, mida ametlikult ei eksisteeri. Niisugune organisatsioon on (mitte)olemas kõikides endid demokraatlikeks nimetatavates totalitaarsetes režiimides. See ühendus – jällegi, nagu nimigi viitab – tegeles ettevõtmistega, mis on demokraatia tagamise seisukohalt hädavajalikud, mida aga demokraatia seisukohalt ette võtta ei tohi. Nagu tunnistasin, tundsin ma nad ära, aga otse loomulikult ei andnud ma sellest mitte mingisugusel moel märku. Olin olematute meestega asjaoludel, mida kohe ligemalt selgitan, varemgi kokku puutunud, saanud teada ühe nende suurimast saladusest ning pääsenud imekombel eluga, kuna teatavasti kuuluvad kõik nende saladuste teadjad kas nende endi olematusesse ridadesse või elimineerimisele. Mil viisil Mehed, Keda Pole Olemas, enesele jalgu jääjaid elimineerisid, võite ehk endale isegi ette kujutada. Igatähel nii lihtlabaseid ja kulukaid viise, nagu mahalaskmine või mürgisüst nad küll ei kasutanud. Asi ei ole isegi mitte julmuses, vaid puhtas loogikas. Inimese elimineerimine tähendab tema täielikku olematustamist, eks ole. Temast ei tohi järele jääda isegi mitte laipa, see tuleb tuhastada ja tuhka teadmata kohas laiali puistata. Ning siin tulebki olematutele meestele appi raudne loogika – kui elimineeritav isik kuulub nii või teisiti lõpuks tuhastamisele, siis milleks tema peale eelnevalt veel mürki või laskemoona raisata.

Ja nüüd lühidalt minu isiklikust kokkupuutest. Esimesel sõja-aastal töötasin ma tagalas. Tänu – ei mäletagi enam, mis põhjusel – läbitud esmaabikursusele, õnnestus mul end sokutada sõjaväevaimuhaigla sanitariks. Esialgu olin oma kavaluse ja vedamise üle ütlemla õnnelik – kuni hetkeni, mil taipasin, et salastatud sanitariamet on palju eluohtlikum, kui eesliin. Minu hoole all oli üks salastatud patsient, kelle palatisse siseneda tohtisin ma üksnes koos õega, kellele ma otseselt allusin, ning kandma seejuures soojustundlike prille. Teate küll, selliseid, läbi mille sa ei näe mitte otseselt inimest, vaid temast tulevat soojust, veidrat inimesekujulist väänlevate laikude kogumit. Mind käsutav õde põhjendas prille sellega, et palat olevat tegelikult kottpime, kuna seal hoitav vaimuhaige kardab valgust, aga ega ma ikka päris loll ka polnud. Kui asi seisnuks tõesti selles, oleks mulle ju antud pimedasnägemise prillid, mis on midagi hoopis muud, kui soojustundlikud, mille omaduseks on ju see, et sa võid läbi nende näha inimest, aga mitte tema näojooni. Prillid mu pea ümber olid lukustatud ning võti õe käes, tema otsustas, kus ja kui kaua mul neid kannatada tuli. Pealegi ei kartnud too vaimuhaige valgust, vaid vastupidi. Ta karjus vahetpidamata, et pange tuli põlema. Niisiis uskusin ma, et salapärase patsiendi näol on tegemist mõne tuntud isikuga, kelle vaimuhaigus on riiklik saladus. Aga ma eksisin. Tõde oli palju hullem.

Ühel päeval tabas hullu märatsushoog ning ta rebis mu lukustatud prillid peast. Ime, et mu silmad terveks jäid. Ja siis ma nägin... Vabandust, ma ei tea kuidas seda sõnastada. Kas „nägin“ või „ei näinud“? Sest patsient oli nähtamatu.

Kahtlemata on nende ridade potentsiaalne lugeja kuulnud „nähtamatuse projektist“ niisamuti, nagu ta on kuulnud Marsi püramiididest, ehitistest Kuu tagaküljel, maavälise olendite lennubaasist Mariaani sügavikus jne. Aga nähtamatuse projekti kohta käivaid kuulujutte eristab neist kõigist asjaolu, et need vastavad vähemalt osaliselt tõele. Ma võin seda kinnitada, kuna olen (jällegi jääb sõnaseadmise oskusest puudu) nähtamatut inimest „näinud“.

Nähes, et siin pole enam mõtet midagi varjata, jutustas õde mulle sealsamas palatis kõik, mida asja kohta teadis. Me olime teineteisesse armunud. Vähemalt mina temasse olin küll. Ja mul on õigus arvata, et tema minusse ka, sest kuidagi teisiti pole võimalik seletada, et ma saladuse teada saanuna edasi võisin elada. Too õde oli Mees, Keda Pole Olemas – neid kutsutakse lühiduse tõttu „meesteks“, aga nende hulgas on loomulikult ka naisi. Ma ei saa nimetada ta nime, kuna olen talle oma elu võlgu, olgugi, et see sitagi väärt ei ole. Kas te üldse teate, mis tunne on kellelegi elu võlgneda? Aga see selleks!

Niisiis jutustas too õde mulle kurikuulsast nähtamatuse projektist – olematu organisatsiooni suurimast läbikukkumisest. Teadlased olid avastanud meetodi, mille abil on võimalik muuta kõiki kudesid sajabrotsendilisel valgustlabilaskvas. Lihtsamalt öeldes – muuta inimest nähtamatuks. Selle projekti alla pandi magama rahasumma, mida kuuldes isegi lennuväe peainsener pikali kukus. Ma ei tea täpselt, kuidas nähtamatuks muutmise protsess toimus, aga teada on, et see oli kohutavalt valus. Suurem osa katsealustest ei suutnud seda üle elada. Mõned üksikud jäid küll ellu, kuid kaotasid mõistuse. Meie patsient oligi üks nendest. Viimaks tuli aga keegi asjapulk hiilgavale mõttele – kui paneks katsealuseks hoopis naisterahva? On ju üldtuntud tõsiasi, et naised taluvad valu meestest paremini – sünnitamist ei elaks üle ükski mees ja seetõttu ongi jumal (olgu ta tänatud) selle ülesande naiste kaela ajanud. Mõeldud-tehtud – katsealuseks pandi naine. Muide, igaks juhuks tuleb veel mainida, et nähtamatuks tehtu tagasi nähtavaks muutmise polnud võimalik. Õigemini küll oli, aga see lõppes juba eranditult surmaga.

Nojah, niisiis tuli too naine pärast kohutavat protsessi teadvusele ning – mis sa kostad – ajas täiesti adekvaatset juttu! Oi rõõmu! Professor, kes protsessi juhendas, pistis katsealusele igaks juhuks kolm sõrme nähtamatu nina alla ja küsis: „Mitut sõrme näed?“ Katsealuse vastus pühkis kogu teadlaste-meedikute kambal jalad alt: „Mitte ühtegi.“

Alles nüüd jõudis kogu teadlaste-doktorite-professorite-dotsentide kambale kohale see, mida nad oleksid pidanud taipama juba enne hirmkuluka projekti kallale asumist. Alles nüüd mõistsid nad kogu oma surnult sündinud ettevõtte mõttetust. Kuidas seda sõnastada?! Kas nähtamatu peegel saab midagi peegeldada? Ei saa. Nähtamatuse mõte seisnebki selles, et objekt (olgu ta elus või eluta) ei peegelda valgust tagasi, vaid läheb sellest ainsagi takistusest läbi. Aga seesama kehtib ju ka silma võrkkesta kohta!

Lihtsamalt ja lühidamalt öeldes – nähtamatu inimene on pime.

Niipalju siis minu esimesest kohtumisest olematute meestega. Õigemini ühe naisega nende hulgast. Nende inimeste pilk teeb nende olemuse hetkega selgeks. Ma ei oska ega üritagi seda kirjeldada, aga see lihtsalt on nii.

Ja nüüd olid nad siis siin – selgeks märguandeks, et tüütuks muutunud rutiinile tuleb lähemal ajal lõpp. On saabumas piki-silmi oodatud ja kardetud otsustav hetk. Kuidas, polnud esialgu veel selge. Kinnisuse poolt ei ole Meestele, Keda Pole Olemas, võrdseid. Oletusi muidugi tehti. Võib-olla Tuumapommid? Kuigi vaenupooled olid juba mõne aasta eest kokku leppinud, et aatomirelva sõjas rohkem ei kasutata ning mõlemad pooled olid sellest ka kinni pidanud – ainulaadne intsident mitte ainult selles, vaid kõikides sõdades läbi inimkonna ajaloo. Teadjamehed olid nimelt jõudnud järeldusele, et üksainus kuitahes tagasihoidlik tuumaplahvatus veel ükskõik millises maailma nurgas tõstab saastetaseme üle hüpoteetilise punase joone, millest teisel pool algab tuumatalv. Loomulikult sai see olla üksnes meie inimkonnasõbralik väejuhatuse, mis selle tähtsa küsimuse kategooriliselt päevakorda tõstis ning maailmapäästmiseks hädatarviliku privileegi vaenlasele kompromissitult peale surus. Tänu meie väeülemate sihikindlale ja otsustusvõimelisele juhtimisele sajabki veel ka tänapäeval kesksuveni teinekord peaaegu täiesti vedelat vihma.

Tõstatati teisigi hüpoteese. Lahti läksid kuulujutud nähtamatuse projektist, mida ma juba mainisin, samuti kõigist teistestki legendaarsetest ettevõtmistest, mida Meestega, Keda Pole Olemas, seostati. Oletusi oli niisama rohkesti, kui vähe Olematutest Meestest tegelikult teati. Aga ühes punktis võis kindel olla – kui juba Nemaad kohale tulevad, peab lähemal ajal midagi sündima. Ja sündiski.

Umbes nädal pärast Olematute saabumist (selle aja jooksul ei katkestatud päevakski tavapäraseid „enesetapumissioone“), nägime me esmakordselt nende „lemmikloomi“. Ja nüüd olen ma tõsistes raskustes, sest ma ei tea, kuidas teile seda olendit kirjeldada. Üks ammu enne viimast suurt sõda elanud väga tark inimene on öelnud, et „üldiselt suudame ju kirjeldada ainult seda, mis autorile ja lugejale juba tuttav on ja järelikult kirjeldamist ei vääriks“ (L.Meri). Ma olen kindel, et ükski minu võimalikest lugejatest pole Olematute Meeste lemmiklooma näinud (peale Olematute endi muidugi, aga neid ma oma lugejaskonna seas küll näha ei tahaks). Tegemist on tõesti niivõrd unikaalse olendiga, keda pole võimalik ühegi teise teadaoleva eluvormiga isegi võrrelda. Veelgi enam – ma pole üldse kindel, kas too lemmikloom üldse mingisugune eluvorm oma üldtunnustatud tähenduses ongi.

Ma püüan siiski.

Kas sellest oleks veidi abi, kui ma paluksin teil ette kujutada meduusi ja ämbliku ristsugutist, kes on umbes hüüani suurune ja nelja jalaga? Ega vist! Seda enam, et kõik võrdluseks toodud olendid on viimase sõja tagajärjel arvatavasti välja surnud.

Proovime teistmoodi.

Lemmikloomad olid väga suure koera suurused neljajalgseid putukad, kelle keha koosnes otsekui kõvast, aga paindlikust läbipaistvast kallerdisest... Kui teile nüüd ka mingisugust udust pilti ette ei löö, siis lubage end kurvastada teatega, et lähemast kirjeldusest ma loobun. Ei mina ega ükski mu võitlukaaslastest ei saanud ega tahtnudki neid lemmikloomi üksikasjalikumalt uurida ning edasi lugedes loodetavasti taipate, miks.

Sama lootusetu on vastata küsimusele nende olendite olemuse kohta. Öörahu aegu arutasime barakkides sageli (sosinal muidugi), kas tegemist on tehisintellektiga või siiski bioloogiliselt aretatud organismidega. Või ehk koguni millegi vahepealsega. Aretamisteooria pooldajad leidsid, et nende olendite esivanemate hulka peaksid kuuluma lisaks juba mainitud hüäänile, ämblikule ja meduusile ka skorpion, kobra, kärnkonn, mõrtsukhai, rott, kirp, kameleon, türrannosaurus ja inimene. Viimase variandi kasuks kõneles eriti asjaolu, et mitte üheltki teiselt liigilt ei saanud pärineda nende mõistusevastane julmus ja verejanu. Aga just see argument andis omakorda võimaluse kaalukale vastuväitele tehisintellektuaalsuse pooldajate jaoks, kes kinnitasid, et tuhandeid aastaid väldanud aretamise ja kasvatamise tulemusena pole ometi suudetud ühtki loodusest pärinevat liikideristandit dresseerida sedavõrd inimlähedasele tasemele, et ta tapaks üksnes lõbu pärast.

Jälle olen teid vist segadusse ajanud. Vabandan ja püüan sündmused ajaliselt järjestada. Niisiis – Mehed, Keda Pole Olemas, saabusid eesliini alpositsioonidele ning asusid looma elektritarandikke. Jätan taas üksikasjad välja, aga ütlen siiski nii palju - need polnud mingi tavalised elektrikarjused, vaid palju spetsiifilisemad. Me muidugi imestasime, et milleks, aga loomulikult ei läinud keegi Olematutelt selgitust küsima. Kui tarandikud olid valmis, ei pannud keegi esialgu lemmikloomi tähele. Läbipaistva oleku tõttu polnud neid üsköik millist värvi maapinnal lihtne märgata. Siiski hakkasime tasapisi tähele panema tarandikes kummalist, üksnes poolaimatavat, liikumist. Midagi mõistliku ei osatud selles järgus küll veel arvata.

Aga siis... Mäletan täpselt – see juhtus juunis, üsna suveharja lähedal, kui päevad olid soojad ja isegi öösel sadas pigem lobjakat kui lund. Meid äratas tunnimehe röökimine. Kuidas ta röökis! Jumal, kuidas ta röökis!!! Keegi meist polnud kogu sõja jooksul niisugust valukisa kuulnud. Täiesti veendununa, et tegemist peab olema rünnaku või pommitamisega, haarasime relvad ning tormasime riviplatsile. Seal ei paistnud aga midagi lahti olevat. Paar Meest, Keda Polnud Olemas, seisid rahulikult tarandiku juures ja sealtpoolt see ebainimlik kisendamine kostiski.

Me ligesime ettevaatlikult, ühtaegu vastumeelselt ja uudishimulikult. Olematud ei teinud meist suuremat väljagi. Nad vaatasid aedikusse. Seal see tunnimees vedeles. Õigemini rabeles ja kisendas. Me ei saanud üldse aru, mispärast, sest välispidiselt ei paistnud tal midagi viga olevat. Tema väänleva keha kõrval seisis lemmikloom. Ja ma panin mingitviisi tähele, et selle eluka ilme – niivõrd, kui neil üldse ilmet on – sarnaneb veidral kombel tema peremeeste ilme või õigemini ilmetusega. Rohkem, kui tunnimehe

ebainimlik röökimine, häiris meid Olematute ükskõiksus. Nad lihtsalt seisis ja vaatasid. Üks neist tõmbas mõõdukalt ja aeglaselt suitsu. Korralikku, tõelist sigaretti, mis oli kättesaadav veel ainult neile ja kõrgematele ohvitseridele. Ja nad jälgisid toda valus visklevat tunnimeest otsekui mingisugust eksperimenti, kes peab nende keskpärase tähtsusega teooriat oma käitumisega kinnitama või ümber lükkama.

Kuidas ta röökis! Jumal, kuidas ta röökis!!!

Ma olin ikkagi rooduülem (vähemalt ametlikult, eks ole) ning riskisin pöörduda Olematute poole küsimusega, kas nad ei võiks tunnimehe silmnähtavalt kohutavad piinad ühe kuuliga lõpetada või lubada vähemalt meil seda teha. Ma küll teadsin, et Mehed, Keda Pole Olemas, ei vasta tavaliselt „tavainimese“ küsimustele, aga proovida ju võis. Seekord üks neist tõepoolest vastaski. Mõõtnud mind umbes poole minuti jooksul oma täiesti emotsioonitu pilguga nii pikuti, laiuti kui igas muus mõeldavas mõõtmes, sõnas ta vastumeelselt: „Laskemoon pole laristamiseks. Ta kärvab niikui-nii!“

Kärvaski. Lõpuks. Aga see võttis kohutavalt kaua aega. Võibolla ei võtnudki nii kaua, kui tundus, aga kõrvalt vaadates näis see tõesti tunde kestvat. Kuidas ta röökis! Jumal, kuidas ta röökis! Ta röökis nii, et suust lendas kopsutükke. Ausalt. Otseses mõttes.

Võibolla tekib ka lugejal – kui ta viitsib selle üllitise lõpuni lugeda – samasugune kahtlus, nagu mulgi – et see vahejuhtum ei olnudki juhuslik. Minul, tõsi küll, tekkis seesugune kahtlus alles tükk aega hiljem. Siis, kui ma olin näinud neljajalgseid teistkordselt töötamas. Tookord ma muidugi ei mõistnud, mispärast meid üldse kaasa võeti. Meiega kõrvuti paiknevas väeosas, täpsemalt 38. armees, millest oli järele jäänud parimal juhul pataljon, olid sõdurid mässama hakanud. Mida nad sellega üldse taotlesid või kui tõsine nende vastuhakk üldse oli, pole teada. Igatahes saadeti meie väeosa seda nn vastuhakku maha suruma. Koos olematute meeste ja nende lemmikloomadega. Meil ei olnud selles operatsioonis õigupoolest midagi teha. Kõigepeal saadeti peale need kohutavad lemmikloomad, seejärel olematud ning viimases järjekorras meid. Mitte sell-eks, et midagi teha, sest kõik oli juba tehtud.

Kuidas nad röökisid! Jumal, kuidas nad röökisid!!!

Olematud keelasid meil laskemoona raisata. Me pidime lihtsalt pealt vaatama, kuidas kodumaa reeturid enesel kopse välja kisendasid. Aga lisaks vastikusevärinale tekitasid need jälgid olevused meis ometigi ka mingi ebamäärase uhkustunde. Need olevused olid ju relvad. Kõige kohutavamad relvad, mida üldse annab ette kujutada. Ja me mõtlesime naudinguga sellele, milline kohutav saatus ootab vaenlast, kes oma läbimatu kaitseliini taga ülbitses. Varsti, üsna varsti pidi sellele lõpp tulema.

Lõplik rünnak algas, nagu ootamatud rünnakud ikka algavad, varahommikuse häirega. Meie jaoks see äratus tegelikult küll päris ootamatu ei olnud. Eelmisel õhtul olid kõrgemad ohvitserid olematute meeste saatel kasarmud läbi käinud ja viinud läbi põhjaliku varustusekontrolli. Neid oli muidugi ennegi korraldatud, kuid seekordsel oli üks eriline tulemus – kuigi puudujääke avastati tavalise keskmise jagu, kästi patustel lihtsalt oma viga kiiresti parandada, aga mitte ühtegi sõdurit ei karistatud toimkonna ja uneaja äravõtmisega. Tegelikult võttis seesugune ohvitseride heatahtlikkus ise meist suuremal osal uneisu ära. Meie kasamatelgis väherdi poole õni, nii et magamiskotid ragisesid. Kahe – kolme vahel hakkasid esimesed end vaikselt asemeilt üles ajama, rõivastusid ja asusid piinlikult ja hoolsalt vaikust säilitades oma varustust kontrollima. Ammu enne sireeni olid kõik nii ärkvel, nagu sellel kellaajal ükski sõdur isegi vahipostil olla ei tohiks.

Minagi vaatasin hoolega varustust üle. Kiiver, rakmed koos roostetanud sapöörilabida ja hulga katkiste tühjade taskutega. Automaat ja püstol. Mul oli ka püstol - ma oli ju ikkagi ohvitser. Sellele ei olnud salve, aga sest polnud midagi, sest nooremohvitseridele anti korraga ainult üks kuul, mis oli kogu aeg rauas. Ja muidugi gaasimask, millega polnud kellelgi midagi teha. Ma ei mäleta terves armees ainsatki sõdurit, kelle mask olnuks kasutuskoõlblik. Umbes sõja keskpauku korjati meilt vanad maskid ära anti „uued“, mis pärinesid kiirituspiirkondades põlema süttinud likvideerijatelt. Minu omal oli filtri asemel mingisugune sõestunud kämp, nii et kui mu maski silmaaukudel oleksid klaasid ka veel ees olnud, poleks ma

selle tagant üldse hingata saanud.

Ja siis see kõlaski. Kauakardetud sireen. Ohvitserid võisid ehk imestada, kuidas me nii kiiresti riietuda jõudsime ja veel enne kimedat lirina lõppu platsile kihutada. Panime otsekohe tähele, et lemmikloomade aedikud on tühjad ja Mehi, Keda Pole Olemas, tõepoolest polnudki. Algamas oli erakordselt ilus ja soe suvepäev. Sadas ainult natuke hõredat peenikest lörtsi.

Edasi läks nii, nagu pidi minema. Kõik armeed olid jalul ning sõduritele jagati viina – selge märk, et ees ootab midagi erakordset. Kõrgemad ohvitserid lugesid oma üksustele ette Kõrgema Ülemjuhataja isikliku pöördumise. Et kodumaa ja kogu inimkonna nimel on iga mees kohustatud valmis olema jne ja et Valitsus ja Ülemjuhatus ei unusta meid mitte sellel tähtsal hetkel ja lõppude lõpuks on Jumal ka meie poolt. Tähtis jutt ei olnud veel lõpuni loetud ega kuulatud, kui suurtükipoosioonide poolt hakkas kostma kõminat. Ettevalmistav tuli oli alanud.

Jalaväel tuli aga läbida hea mitu kilomeetrit seda sadu kordi pahupidipööratud surnukehade-mürsukildude-relvarusudeporisegust massi, mida parema puudumisel ma pean nimetama maapinnaks, et jõuda vaenlase positsioonidele. Aga tõtt öelda me sellepärast, veider küll, eriti ei muretsenudki. Me kõik ju teadsime, et lemmikloomad, imearmsad liitlased liiguvad meie ees ja meie asi selles pealetungis on lihtsalt nende järel veidi koristada. Lahingu saatust oli otsustatud enne selle algust. Kui me olime läbinud ees laiuvast rusudeväljast umbes poole, läksid suurtükid ettevalmistavalt tulelt saatvale (kui te ei tea, mida see tähendab, ärge kartke, et olete midagi kaotanud), aga loomulikult alustasid ka vastase kahurid otsekohe vastutulistamist ning meie ümber hakkasid lõhkema mürsud, paisates segi seda, mida rohkem segi paisata polnud ammu enam võimalik. Muidugi andsid paljud meie relvavennad oma vere ja purustatud kudede näol lisa sellele maad katvale sopale, kuid see ei pannud meid eriti peadki pöörama. Meie säravad pilgud olid suunatud ettepoole, otsides liitlasi – olematuid ja nende lemmikloomi.

Ja siis, kui me olime (teatud osa meist) jõudnud juba vähem kui poole kilomeetri kaugusele esimestest traattõketest, kõlas üle kogu lahingurivi ühest kõrist alguse saanud ja seejärel kõigisse teistesegi kõridesse kanduv hirmukisa. Üks minu ligidal edasi rühkiv sõdurpoiss oli juhtumisi heitnud pilgu selja taha ning teda järgides mõistsime selle ühise õuduskarje saatel Ülemjuhatause geniaalset strateegiat.

Mehed, Keda Polnud Olemas ja nende neljajalgset lemmikloomad tulid MEIE JÄREL!!!

Ma olen raskustes edastamaks teile kõike, mis seejärel juhtus. Vahest aitab see, kui vaatate veel korra surematut linatseost „Uskumatu läbimurre“, võttes seejuures arvesse ka siinloetut. Noored sõdurpoissid hüppasid tõepoolest otse lõhkevatele mürskudele. Nad jooksid tõepoolest miinidega varustatud traatidesse. Nad heitsid end tõesti otsejoones kuulipilduja pesa ette. Nad roomasid tõepoolest edasi ka siis, kui neil puudusid jalad. Me karjusime vaenlasele, et nad lõpetaksid tulistamise, tulistades samal aja ise täiesti valimatus suunas. Leidus ka kiirema mõtlemisega sõdureid, kes lahendasid olukorra enda jaoks kiiresti, suunates raua vaenlase asemel enda poole, kuid valdav osa meist oli hirmust liiga sõge, et selle lihtsa lahenduse peale tulla. Aga isegi läbi selle põrgulärmi oli ometi kuulda, kui selgesti ometi kuulda, kuidas röökisid mahajäänud, keda lemmikloomad olid juba kätte saanud.

Kuidas nad röökisid! Jumal, kuidas nad röökisid!!!

Muuseas, kui ma räägin teile, et ma seda kõike „nägin“, siis ärge jumalapärast arvake, nagu olnuks mul aega ringi vaadata. Kõik need pildid lihtsalt sööbisid mu mällu nii, nagu päike söövitab end su silmadesse, kui sa kogemata... ah põrgut küll! Õigus, te ju ei tea, mis päike on.

Ma olin üks neist vähestest õnnelikest, kel õnnestus tänu oma relvavendadele traattõketest „üle joosta“ - st. toetudes nende rabelevatele õlgadele, selgadele ja peadele, kes olid sinna juba kinni jäänud. Ma kaotasin oma saapad, mida ehtisid paelad ammu juba üksnes moe pärast ning rebisin oma võitluskaaslaste kehadel hüppeldes oma jalad põlvini lõhki, aga kes hoolib oma jalgadest, kui ta kannul on lemmikloomad!? See, kes on lemmikloomi tegutsemas näinud, jookseb end nende eest jalutuks ja pärast seda ka veel edasi. Vaenlane oli nähtavasti liiga hämmastunud ründajate vaprustest, et

nad meie pihta ei saanud. Aga küllap said nad sellele küsimusele üsna varsti vastuse. Mina igatahes jooksin kogu „lähimatust kaitseliinist“ läbi nagu nuga võist. Tulistades siia ja sinna ja kui laskemõõn lõppes (varusalved kaotasid vist juba enne liini juurde jõudmist), siis lihtsalt edasi joostes. Ma ei usu, et ükski maratonijooksja oleks lidenud võidu poole suurema entusiasmi ja andumusega, kui mina läbi „lähimatu liini“. Te küsite muidugi, kuidas ma võisin suurest kaitseliinist niisama lihtsalt läbi joosta!? See on lihtne – asi on selles, et mingit liini õigupoolest polnudki. Mõned traattõkked, paar rida kaevikuid, tagapool siin-seal vist ka mõned haubitsad – see oligi kõik. Selle taga algas tühermaa, mida meie suurtükivägi oli juba kuid asjatult pommitanud, kuna seal polnudki pommitada midagi peale vanemate pommiakude.

Ma ei tea, kui kaua ja kui kaugele ma jooksin, aga lõpuks varisesin otseti maha. Jällegi teadmata aja pärast suutsin end kápuli ajada. Kiiver oli viltu vajunud, ma üritasin seda kohendada ja siis järsku prahvatas – mille kuradi pärast ma seda potti üldse kogu tee kaasas kandsin? Ja rakmeid? Ja relva? Ja Kuramuse gaasimaski!? Kogu see tarbetu kola jäi minust sinna segipaisatud tühermaale ja küllap vedeleb praegugi seal – seda kola on kõikjal nii palju, et isegi tatikad ei viitsi seda enam oma sõjamängudeks kokku korjata. Aga püstoli, milles oli üks kuul, jätsin ma alles. Igaks juhuks. Ja ta on minuga tänaseni. Kui ma söön, on ta mu laual, kui magan, minu sängi kõrval. Kui lahkun kodust ükskõik kui lühikeseks ajaks – kasvõi oma hurtsiku taha end tühjendama, on ta mul kaasas. Ta oli mul kaasas ka tolle kinokülastusel.

Täna ma nägin ühte neist. Võinuksin teda ehk pidada lihtsalt suvaliseks laagrielanikuks, vatikuues vanameheks, kelle elu on kaotanud mõtte. Aga temast möödudes juhtusin korraks talle otsa vaatama ning tundsin ta otsekohe ära. Seda nägu ja eriti seda ilmet pole võimalik unustada. Niisamuti, nagu pole võimalik unustada ainsaid sõnu, mis ma tema suust aastate eest kuulsin.

„Laskemõõn pole raiskamiseks. Ta kärvab nagunii.“

Muidugi on võimalik, et ta sattus siia juhuslikult. Ja võimalik, et tema ei tundnudki mind ära. Aga olgu, kuidas on, ma ei kavatse riskida. Nagunii olen ma juba õelnud kõik, mis mul öelda on. Ja mul on püstol ning selles on üks kuul.

Kahe maailma vahel

Tanel Raja

Erik nõjatus paadisilla rinnatisele ja läitis sigareti. Õhk järve kohal oli lämbe, peaaegu tuuletu, ning kui poleks olnud hundinuiade vahel laisalt ringi patrullivaid tondihobusid, oleks maailm tundunud merevaiku tardununa.

Talle meeldis see koht, pealegi oli ta siinkandis sündinud - praegustes mõõtühikutes vaid mõnekümne kilomeetri kaugusel. Erik oli kunagi nostalgiahoos proovinud oma vanematekodu üles leida, kuid aeg oli oma töö teinud: tuttavad orientiirid olid kadunud, mets oli küla endasse neelanud, vanad rajad olid rohtu kasvanud ning uued viisid juba sootuks mujale. Sestap tuli leppida vaid üldisemat sorti kodutundega, mis õnneks oli ilma täpse asukohatagi südantkosutav.

Süüdatud suits oli vahepealt jõudnud pooleldi ära põleda. Erik nipsutas kogunenud tuha minema, tõmbas paar kiiret mahvi ja heitis koni hooletult järve. Paadisillal konksu leotav habemik saatis talle etteheitva pilgu kuid ei öelnud midagi. Kalamees oli oma, ta saabus alati ühena esimestest, kandes iga kord sama päevinäinud mütsilotti ning hiilgas tavaliselt sama, praktiliselt olematu, saagiõnnega. Erik naeratas talle vabandavalt ning jalutas tagasi parklasse.

Autode arv oli vahepeal kasvanud, juurde oli tulnud üks Rootsi numbrimärgiga masin ja kaks rendiautot. Plats oli juba poolenisti täis ning sõidukiomanikud, kes ei tahtnud oma neljarattalisi kaaslasi otse kõrvetava päikese kätte jätta, otsisid puude vilus paremaid kohti.

* * *

Erik ei olnud päris kindel, miks Isandad just sellise Lepepe olid teinud, kuigi viimasel ajal oli tal paar ideed tekkinud. Lepe oli muutumatuna püsinud juba terve igaviku ning üldine arvamus oli, et vahest olid Isandatelgi omad reeglid ja omad isandad, kes neile omad piirid olid seadnud; igal juhul oli Liisk ainuke võimalus Lepepest lahti öelda. Liisk kuulutati välja iga paari aasta tagant, vahel tihedamalt, vahel harvemini ning see oli peaaegu sama vana kui Lepegi.

Ei saanud väita, justkui oleks Isandad Lepepe sõlmimise ajal valetanud; nad lihtsalt ei rääkinud kogu tõde. Kui Erikule pakkumine tehti, siis oli ta piinadest pääsemise nimel valmis maha müüma oma surematu hinge; see oli kolmas päev pärast esimeste muhkude tekkimisest. Tal oli siis teine nimi ja ka ajad olid teistsugused, kuid reeglid oli samad mis tänapäevalgi: Isandad soovisid, et ta elaks igavesti ning kui talt palutakse mõnda tagasihoidlikku teenust, siis peab ta tegema kõik endast sõltuva, et seda parimal võimalikul viisil osutada.

Hommikul pärast Lepepe sõlmimist oli palavik taandunud ning paari päeva jooksul kadusid ka muhud. Vend Augustinus, kes tollal külarahva hulgas jumalasõna levitas ja seda imet kaema kutsuti, kuulutas imelise paranemise taevaseks sekkumiseks ning paraneva noormehe Issanda poolt väljavalituks. Taolised sõnad langesid jumalakartliku külarahva näol viljakasse pinnasesse, sest seniajani polnud Must Surm veel ühtegi oma ohvrit tagasi andnud ei selles külas, ega kusagil mujal. Kui paari päeva pärast usumees vanematele teatas, et ta peab nende pojaga minema kloostrisse, kus Kõigevägevamat sooritatud imeteo eest igati väärikalt tänada, siis puiklesid nad vaid moe pärast vastu. Sest kuhu see olekski kõlvanud, et Vanajumala soosik vedab oma elupäevad pudulohuseid karjatades, talviseid küttepuid varudes ning äket vedades?

Kuigi klooster asus jalamehe jaoks nelja päevateekonna kaugusel ning noormees polnud veel täielikult paranenud, asusid nad peaaegu kohe teele. Kaks päeva hiljem kerkisid vend Augustinusel esimesed muhud ning neljandal päeval pärast teele asumist mattis Erik ta sinnasamasse teepervele. Kloostrisse ta aga ei jõudnudki, sest Isandatel olid temaga muud plaanid.

* * *

Aili Gerz

Isandad ei nõudnud oma rahvalt palju. Enamasti tuli lihtsalt olla kohal, jälgida ning koguda tunnistusi. Vahel harva pidi ka sekkuma, kuid alati kaudselt: nihutades asju ühest kohast teise, eemaldades asitõendendeid ja vahendeid või lisades neid. Tõenäoliselt oli nõnda kogutud informatsioon Isandate jaoks ainuke võimalus sündmustega kursis olla - ilma selleta oleksid nad olnud pimedad ja kurdid.

* * *

Liisu tõmbamine on pühalik hetk ja sellega kaasnev rituaal püsinud muutumatuna selle algusest saati. Kõige noorema osaleja kanda jääb liisukivide jagaja roll. Ta saab oma valdusesse kompsu, milles on sadu sõrmeotsa suuruseid musti marmorkuulikesi. Kõigepealt loeb ta kuulikesed üle, pärast mida saavad kõik, kes soovivad Liisus osaleda, neist endale ühe. Mitte alati ei soovi kõik saanud kuuli võtta -- tavalisel on sellistel puhkudel tegemist nooremate Vaatlejatega, kuid teinekord loobub Liisust lõpetamata ettevõtmiste tõttu ka mõni vanem. Enamasti ei vaevu loobujad kohalegi sõitma.

Kui kõik on oma jao kätte saanud, annab vanim osaleja sellest märku ning kotti jäänud lunastamata loosid võetakse arvele. Seejärel kogub ta välja jagatud mustad kuulid teise, tühja, kotti ning asendab neist ühe täpselt samasuguse valgest marmorist keraga. Need segatakse hoolikalt ning osalejad tõmbavad sellest kotist igaüks ühe kivikese, hoides seda teistele näitamast ja ise vaatamast. Kui kõik loosid on laiali jagatud avavad rituaalis osalejad noorima märguande peale peo ja kelle käes on valge kuul, sellele teevad Isandad pakkumise Lepepe üles öelda.

Rituaal on osalejate jaoks niivõrd tähtis, et kui näiteks hiljem kokku kogutud kuulide arv ei klappinud või kui keegi näitas oma kuuli teistele varem, siis käivitus kogu protsess uuesti ning rikkuja kõrvaldati selleks korra osalejate hulgast. Samas on Rituaal argine - ei mingeid kostüüme, tõrvikutega marsse ja salajasi käepigistusi. Kalamees ei pidanud vajalikuks isegi mütsiloti asendamist millegi

väärikamaga ning suur osa saabunutest osalesid aastaajale sobivalt lühikestes pükstes.

* * *

Erikul ei olnud kiiret kuhugi ning ta poetas oma musta kuuli tagasi alles siis kui tunglemine koti ümber oli lõppenud. Samal ajal kogunes veidike eemal juba uus rahvasumm, mille keskel säras heleda siilisoengu ning nõbininaga noormees. Erik isegi tundis seda tüüpi: Alfred oli vähemalt 4 sajandit vana, võib-olla vanemgi, ta oli väga konservatiivsete vaadetega, elas kusagil Stockholmi kesklinnas ning teda kasutati tavaliselt siis, kui oli vaja sulanduda usuorganisatsioonidesse, tänu millele oli ta veendunud ateist.

Rahvahulga küsimustele vastates andis ta laekahoidjale üle väikesesse praktilisse plekk-karpi pakitud dokumendid: passi, juhiloa, jne. Kõige lõpus ulatas ta laekurile auto võtmed ja hakkas lahti riietuma.

Aeg oli käes. Alfred oli riiestest välja pugunud ning astus kiirustamata veepiiri poole. Veel hetke eest uudishimulikult sumisenud rahvas tegi talle vaikides teed. Mees vaatas viimast korda tagasi, naeratas ja hakkas siis otsustavalt edasi rühkima. Vesi ulatas talle kõigepealt põlvini, siis vööni ja siis kaelani, pärast mida ta asus tugevate tõmmetega järve keskkoha poole ujuma.

Seda, mis järve keskkohas toimus oli Erik varemgi näinud, see juhtus alati täpselt sama moodi. Alfred peatus, pööras ümber ja tõstis lehvitamiseks käe. Äkitselt ta tardus, nahk tõmbus hallikaks ning ihu hakkas künlarasvana luudel maha jooksuma. Paljastunud luud murenesid omakorda, vajusid vees laiali ja minuti pärast oli Alfredist alles jäänud vaid parklas seisev Saab ning riided rannaliival. Seejärel käivitus järve kohal juba tuttav värvide ja valguse mäng, kus helendav kogu, kes kunagi oli olnud Alfred, kerkis veest koos kahe teise samasuguse kujuga. Uustulnukale oli vastu tulnud.

Kalamees oli esimene, kes pärast valguse hajumist liigutas. Ta rehmas käega, lükkas mütsiloti kuklasse ning marssis tagasi paadisillale. Liisk oli selleks korraks läbi saanud.

* * *

Et oma tööd paremini teha, näeb Vaatleja soovi korral rohkem kui tavaline inimene. Lisaks sellele, mis toimub mingil hetkel, näeb ta ka seda, mis toimus lähiminekis ja tõenäoliselt leiab aset lähitulevikus. Samuti näeb ta seda, millest Isandad Leppe sõlmimise ajal ei räägi -- mis juhtub siis, kui inimene siit ilmast lahkub. Selle mõistmine võtab aega, kuid laias laastus ei ole surm lõpp, vaid tegemist on metamorfoosiga - muundumisega, kus inimene hülgab oma maise taaga ja saavutab Täiuslikkuse. Surmast loobumisega loobusid Vaatlejad ka võimalusest saavutada Täiuslikkus, jäädes nõnda lõksu kahe maailma vahele.

* * *

Erik magas autos. Ta oli aidanud Kalamehel tolle lõputuna tunduvat varustusekoormat pakkida ning hiljem olid nad ära lahendanud õngemehe auto kindalaekas olnud brändi. Vastu hommikut palusid Isandad järjekordset teenust: ta pidi lendama New Yorki ja rentima Brooklynis väikese toa, sõlmima kohalike hulgas nii palju tutvusi kui võimalik ning ootama, kuni jõuab kätte 11. september. Sel päeval tuli tal ärgata vara, võtta kaasa kaamera ning minna Manhattanile, kuid mitte mingi hinna eest alasse, mis jääb WTC Plazast kilomeetri raadiusesse. Ta pidi salvestama sel päeval aset leidva Sündmuse, otsima potentsiaalseid anomaaliaid, vaatlema järeloomuseid ning kuulama, mida ta uutelt tuttavatel selle kohta öelda on. Teisisõnu, ei midagi erakordset.

Suudle mind!

Krafinna

1.

Kelli tõusis voodis istukile. Midagi oli juhtunud. Midagi jubedat. Liisu näugus nagu pöörane, tuul vilistas akende taga, loopides klaasile üksikuid vihmapiisku. Need maandusid õõvastavate mütsatustena ka vastu magamistoa õuepoolset seina. Tüdruk keris end tekkide sisse ja põrnitses akent, püüdes samal ajal rahustada üha hüsteerilisemaks muutuvat kassi. "Kiiss-kiiss," sosistas Kelli ja võttis väikse kollase karvakraani sülle.

Pärast kümminutilist akna põrnitsemist jõudis Kelli otsusele. Jah, ta siiski pakib kassi homme endaga koos haiglasse, kuigi oli emale lubanud, et ei võta kiisut enam kaasa. Kreetal on kindlasti hea meel, ja see, mida ema ei tea, ei saa talle halvasti mõjuda. Selle rahustava mõtte ajal heitis Kelli pikali, jättes käe ümber väikese kassi.

Liisu haleda näugumise saatel tüdruk uinuskis. Kass aga libistas end läbi lahtiste uste just tema jaoks valmis tehtud läbikäigust kuuvalgesse, aga tormisesse õhe.

2.

"Suudle mind!" sosistas ühtaegu sundiv ja meelas hääl tüdruku ajurakkudes. Kreetal sai aru, et vastupanu on asjatu. Aga ta proovis ikka, surudes endas maha vajaduse suudelda seda ajatut elukat, kes seisis otse ta vastas ja vaatas. Oi kuidas vaatas...

Elukas oli pikk, sihvakas ja metalne, tema heledad elutud, punase läikega silmad surusid sundmõtet Kreetal ajju: suudle... suudle... suudle...

Kreetal tõusis kikkivõlvile, lähendas suu eluka elutule koonule ning... EI, EI, EI sundis ta end ning surus kannad tahtepingutusega tagasi vastu maad. Ta suutis taanduda paar sammu ukse poole. "Suudle, suudle, suudle!" kajas tüdruku ajus. "Ma ei taha, ma ei taha, ma ei taha, ma ei taha!" röökis tüdruk, silmad pealuust välja tungimas. Kreetal ei suutnud meenutada, kuidas oli ta siia tondilossi sattunud. Ta mäletas tänavaid, rõsket, lõõtsuvat tuult, kurdistavaid autosignaale ning valgusteid, mis joonistasid ta pidžaamale kummalisi helendavaid mustreid. Katkised, pikast ja harjumatu jalgsirännakust väsinud jalad läbimärgade ja mudaste susside sees löid tuld. Aga ennekoike mäletas Kreetal ukse tasast kriiksatust, mis tõi ta maailma tagasi. Maailma, mis koosnes katkistest põrandaladadest, rebenevast tapeedist ja veripunastest mandlikujulistest silmadest. Ja lummavast häälest. "Suudle mind!"

Kreetal astus tahtmatult sammu edasi.

See, mida aeg oli säästnud aknaklaasist, klirises vaevukuuldavalt ning kaseokste tuhm pekslemine vastu majaseina võimendas tuule monotoonset ulgu. Kalbe kuuvalgus ujutas aegajalt väikese ruumi üle. Tõsi nähtavale hunnitu pruunplekilise monstrumi, mis eraldus kontrastse, metalse iluna teda ümbritsevast segadusest. Eluka liikumatult seisva kogu ees valendas põlveõrgune, rübune hunnik. Kreetal hirmu tõttu pealuust välja tungivad silmad nägid asju, mida aju keeldus omaks võtmast. Eluka ees olid inimese kolp ja kondid. Ei, paljude inimeste kolbad ja kondid...

„Suudle mind!“

Tüdruk astus sammu tagasi, tema kitsas nägu läikis pingutusest, juuksed kleepusid otsmikule.

Kreetal oli haiglas lebanud juba kaks nädalat. Häda ei olnud tal oma meeletult õieti midagi, peale üldise nõrkuse ja palaviku. Muidugi. Just see kõrge palavik, millega Kreetal oli vaikselt hakanud ära harjuma, oligi tüdruku naelutanud erakliinikusse, linna parimate arstide ja õdede valve alla. Tüdrukul oli tuvastatud haruldase tüvega gripp, mis muteerunud kandis pea kõiki kollatõve sümptomeid.

Ometi ei andnud kollatõve ravimine tulemust. Uute proovide valguses aga avastati salakaval mutatsioon, mis algul oli ära petnud ka kõige targema arsti. Masinatest rääkimata. Vahetult enne seda, kui kutse jõudis haigevoodis lebava Kreeta aju, asuti läbi viima vaktsiinikuuri. Kreeta hakkas tervenema... Kuid eluka jaoks oli kõhn tüdruk näiliselt haigem kui kunagi varem.

Masina jaoks ei muutnud see midagi. Alati oli ta kutsunud õnnetuid siia, inimestest ja ajast unustatud häärberisse, pooleldi teadvusel, uimased kutsest. Kutse oli signaal, helikõrgus, mis jõudis inimesteni läbi alateadvuse, sundis neid unesoojana lahkuma tõvesängist ning kõndima läbi linna, teinekord mitmeid ja kümneid kilomeetreid ilma päriselt üles ärkamata. Nii mõnigi kord tiriti Lummaja ohver keset tänavat uimast välja, kas siis heasoovliku hilise teekäija poolt või langes uneskäija mitte nii heasoovliku tegelase kätte. Reeglina aga jõudis üks kümnendik tõbistest uneskäijatest Lummaja häärberisse. Ja siis võis Lummaja võtta inimese suu enda suusse, täita oma ül-esande. Ül-esande, mille oli tema Meister pea kolmveerand sajandit tagasi talle sisestanud.

3.

Haigusest hiilgvate silmadega vaatas seitsmekümne kolme aastane Meister, ristinimega Edward Leinham oma kätetööd. Seal ta seisis: ilus, sihvakas ja metalne, heledad silmad läikimas pikerguses näos, mida raamisid ronkmustad juuksed. Tehisinimene, muidugi mõista, aga ikkagi... kui ebamaiselt kaunis! Eriti uhke oli Meister selle üle, et peale paariaastast pusimist oli tal õnnestunud valmis kirjutada tarkvara, mis töötas perfektselt. Ilma igasuguste kõrvalkalleteta. Tal oli vaid vaja anda masinale aktiveerimiskäsk ja voilä!, valmis see töö oligi. Töö, mis lahendaks paljud probleemid maailmas, sealhulgas ka tema oma. Muidugi mõista oli selleks kulunud palju aega ja palju katseprogramme.

Meister kobas prillide järele. Neid polnud laua peal, pintsaku taskus ega ka mitte pealael. Jah, nii mõnigi kord oli meister leidnud prillid kukla tagant. Nüüd neid lihtsalt polnud. Ta vidutas silmi ja uuris end igaks juhuks arvutipeegelduselt. Mida pole, seda pole... plaat õige programmiga aga oli hoolikalt paigutatud ekraani kõrval seisvasse läbipaistva klaaskapi esimesse sahtlisse, seda nägi meister selgesti.

Kui plaat oli vaikse suhinaga arvutisse liikunud, lülitas Meister Lummaja tööle. Just nii oli hakanud ta hüüdma oma lapsukest, aastakümnete pikkust töö vilja. Masina nimi oli aga hoopiski keerulisem - L2U12mUR. Lummaja oli aga hoopis suupärasem ja kuidagi kodusem. Esialgu ei teinud masin midagi. Kummaline, imestas Meister. Aga siis hakkasid masina heledad silmad särama ning Meister tundis oma erutatud, kuid haigusest kurnatud kehas vajadust ja tungi... suudelda.

Vastupandamatu kutse levis ajast reetlikesse jalgadesse, mis viisid Meistri väsinud keha otsa Lummaja käte, suu ja hammaste vahele... Kõigepealt läksid huuled, siis keel, näo alumine pool... veri voolas alla mööda eluka metalset koonu, kleepudes hõbedasele kaelale. Hambad rõksatasid pooleks, osa neist jahvatati Lummaja terasest

hammaste vahel, osa kukkus vaikselt põrandale, jättes kabinetti vaid tuhmi kaja. Peaga ühele poole jõudnult kadus lummutise hammaste vahele kaelasooned, käed ja ribid. Need viimased olid aga metalsele iludusele liiast. Nii ta lihtsalt järas pehmemad luu osad väikesteks tükkideks, jättes inimesest järele vaid kondihunniku.

Meister kaotas teadvuse oma õnneks juba esimeste sekunditega. Nii ei saanudki Lummaja looja teada, et ta söödi sõna otseses mõttes elusalt ära. Juhul, kui saab kasutada seedimise-eelset sõna tehisisintellekti puhul, kes lihtsalt hakkis oma teravate hammastega metoodiliselt ära kogu elava koe ja kõhred, jättes järele vaid hulga konte. Meister suri oma kätetöösse.

Õige plaat jäi aga oma aega ootama Meistri tooli seljatoele asetatud kitli vasakusse põuetaskusse, sinna, kuhu olid peidetud ka Meistri prillid. Õigust öelda teadis vaid Meister oma hunnitu olevuse saladust, ja seda, mille jaoks oli Lummajale antud õigus eksisteerida: ta pidi inimesi ravima surmavast tõvest, süües haigusi. Plaat, mille Meister ekslikult Lummajasse sisestas, oli üks esimesi, programmi vana ja vigane versioon, kus käsk esitatud vale kodeeringuga, lastel Lummajal süüa haigust koos selle kandjaga.

4.

„Suudle mind!“

Tüdruk tuli. Tema tahe nõrgenes iga hetkega ja samm sammult lähenes ta vastutahtsi, nagu nukk, Lummajale. Veel viimane samm... kuid uus terav kriiksatus tõi tüdruku taas pooleldi teadvusele. Samm jäi astumata. Lummaja ja tüdruk silmitsesid teineteist poole meetri kauguselt. Üks ükskõikselt, teine hirmust tardunult. Taas kriiksus mustunud kapiuks ja maja eikusilt ilmunud väike kollane kass maandus tüdruku õlal.

„Kiisu-Liisu,“ kohmas Kreeta uimaselt, ta tähelepanu pöördus robotilt kassile, tüdruk tegi tahtmatult viimase sammu ja Lummaja täitis oma ül-esande. Täiuslikult nagu alati.

Hetkel mil tüdruk lasi kuuldavale oma elu viimase meeletliku karjatuse, hüppas kass tema õlalt põrandale ja pages kapi alla. Alles paarikümne minuti pärast, kui tuba oli juba ammu vaikne, usaldas loomake oma nina välja pista. Millegi hea lõhn kutsus teda. Verine, värske liha maitseb ühtmoodi hea, olgu ta siis saagist või kellest tahes. Liisu oli endaga rahul, pikk retk tasus end ära. Ta sõi isu täis ja hiilis tagasi kodupoole. Seal ootas nurrlooma Kelli poolt soojaks magatud voodi.

5.

Seisev õhk kõhutab vanas häärberis kõigi nende vanarauaks amortiseerunud inimlaadsete olevuste jäänuste kohal, ümises igivana laulu lahtivajunud uste kriiksamise sisseunustatud taktis ning mahajäetud prügi, mis kahtlaselt sarnanes kondihunnikuga, lisas muidu minoorseks kiskuvale viisile kolisevaid akorde...

Häärber on lebanud linna ääres aastaid, aastasadu. Linn ise on paljude seletamatute surmade tagajärjel kokku kuivanud, pooleldi hüljatud. Maja aga seisab endiselt, nüüd juba teiste omasuguste tondilosside kõrval. Üha enam lagunedes, korjates tolmu ja prahti. Ta elab omaenda lagunevat elu. Need üksikud eksinud hinged, kes aastate vältel on juhtunud majast mööduma, lisavad vaid sammu, kuuldes tontlikku uksekriiginat ja tuules loperdavate akende heitlikke mütsatusi.

"Suudle... suudle... suudle..." kõlab vaevu inimehäälele sarnanev appihüüe iga saja kahekümne minuti tagant. Heli allika kindlaksteegemiseks peab hoolikalt kuulutama, siis kaevuma kolahunnikusse, loopima eemale kolpasid, sääreluid ja ribisid. Ning ka väiksemaid metallist vidinaid. Seejärel võib sirutada käe ühte suurde juhtmepuntrasse ning välja tirida tugevast plastmass-sulamist pea. Õigemini, asja, mis tuletab meelde pead ja millel olid kunagi juuksed, kõrvad, ja silmad. Suu on ka praegu peaaegu olemas, selle asukohta tähistab hulk tehishambaid.

Kindlus taevas

J.J. Metsavana

„Tra-taa-taadaa!“ põristasid trummilööjad trumme. Pärast päevi kestnud rännakuid olid tsaari väed viimaks Kiievi müüride alla jõudnud.

Äsja lõppenud talv ja teekond oli olnud pikk ning raske ja sõjamehed ootasid eesseisvat taplust kärsitult nagu peigmees pulmaööd, vaatasid igatsevalt hommikusest udust paistvate Kiievi tornitippude suunas ning tammusid mudasel karjamaal jalgu nagu hobused.

Aga isake tsaar ei kiirustanud. Linn oli küll kaotanud palju endisest hiilgusest: müürid olid siit-sealt lagunened ja kullatud tornidki pleekinud ning päikese käes tuhmunud, kuid kants kätkes siiski jätkuvalt väge, et ühe tormijooksuga sellist tulist kartulit alla ei neelaks. Seetõttu oli tsaar lasknud linna esialgu piiramisrõngasse võtta ning sulgeda kõik selle sisse- ja väljapääsuteed. Las vastase moraal langeb. Papid saavad aga senikaua lisaiega jumalalt õnnistuse palumiseks.

Palja vaatamisega kindlust ei valluta, pahandasid selja taga mõned kõrgemad väepealikud, kuid tsaar ei lasknud end neist juttudest häirida. Ega linn saagiga kuhugi kao. Selles, et ta võidumeheks jääb, valitseja ei kahelnudki. Tsaar oli oma edus võrdlemisi kindel juba seetõttu, et lasi oma jumalasalustel kaasa võtta kunagisest usukeksest pärit reliikviaid, mis pidid surmkindlalt jumala soosingu nende kasuks pöörama.

***

Samal ajal Kiievis oli Papp Hlöstov saanud öö jooksul väga vähe sõba silmale. Mõõgana pea kohal rippuv oht muutis ta ärevaks ning une rahutuks. Nii kargas püha mees juba varakult asemelt püsti ja kiirustas pikki röpaseid kitsaid tänavaid vürstipaleesse vastuvõtule.

Kohalejõudnuna oli Hlöstov koos kaas-usuvelledega paigutatud uhkesse vaipadega kaunistatud saali ning söödetud ja joodetud parimaga: hapukapsasupi, kuivatatud kala, riisi ning lambalihast magusate pirukatega. Isegi pidupäevade toit – sealihapirukad – olid laual. Kõige selle kõrvale aga jahedad pudelid parima viinaga. Vürst ise istus laua otsas vägeval nikerdatud toolil, siidist kaftan seljas ja säras soojusest nagu päike, justkui oleksid tema kallimad pojad ja tütreid laua äärde kogunenud ning linna piiravatest vaenuvägedest poleks õhus paha haisugi.

Hlöstov viitsutas isuga kõike ette kantut ning jõi roogadele peale, alla ning kõrvale topkade viisi viina. Vürsti lahkus ja viin sulatasid ta umbusklikku hinge üsna lahti ja varsti lõkerdas temagi jumalavalatult vürsti naljade peale.

Vürst vidutas viimaks silmi, pühkis habeme ning vuntsid laia tikanditega rätiga puhtaks, võttis näppu topka ning tõusis püsti. Papid järgnesid tema eeskujule kärmelt.

"Vennad, kallid kaaslinlased, ukrainlased! Meie issanda Jeesus Kristuse alandlikud teenrid!

Vaenlane passib värvate taga, meil aga jõude napib. Nüüd on kõik teie õlgadel. Paluge Jeesuselt abi." Ta tegi pausi ja silitas enda habet.

"Holopid palveoreleid sõtkuma, vanaeideid ja noored tütarlapsed hardaid kirikulaule laulma ning te ise orelite taha palveid lugema ja issandat kiitma."

Vürst tegi kõnes pausi, lõi hardalt risti ette, kummutas topka tühjaks ning pigistas silmad kokku. Papid järgnesid kuulekalt ka vürsti sellele algatusele.

"Jumala abiga, vennad," ägises vürst edasi, "töotan kõigi teie juuresolekul, et kui pääseme, annan oma kallima tütre kloostriks nunnaks."

naks."

"Just nii ma teen!" kinnitas vürst justkui iseendale veel kord üle, üksik heldimuspisar habemesse veeremas.

"Saadan ta sinu juurde, Hlöstov, sinusuguse vaga mehe juures saab temast vahva Jeesuse pruut."

Hlöstov võpatas ja punastas. Mis seal salata, vürsti suurerinnaline tütar oli tõeline kaunitar.

Selline, kes suutis ka kõige vagama pühaku keelt limpsama panna ning õhtu hakul patused mõtted meeltele kedrata.

Ja nüüd vürstitar tema käe alla anda, milline õnn. Hlöstov tundis endal teiste pappide imetlev-kadestavaid pilke ning punastas heameelest.

***

Isake tsaar, Venemaa seaduslik valitseja, astus oma sõjatelgist välja, tore punaste käänistega ja sügavate taskutega kaftan seljas, vuntsid värskelt kenasti põetud ning kammitud, läikivad säarsaapad jalas ning tulipunane mõõgarihm üle õla, kõndis mööda tema jaoks hobusesitale ja porile laotatud kuldsete tupsudega kitsast vaipa tubli ratsahobuseni ja valmistus ühe auruga selle sadulasse kargama.

Ootamatult takistasid ta tee aga kuskilt nurga tagant ilmunud papid. Neid oli kokku tükki neli. Ühesugused hallid näod, lihavad vatsad ja topeltlõuad hirmust värisemas.

"Valitseja, luba sõna lausuda," kogeles viimaks neist auväärseim. Tsaar kortsutas kulmu ja tõmbas silmad vidukile. Ta tundus ootamatu häirimise tõttu pahane.

"Luba antud, räägi, papp, mis sul kosta ja siis kasi mu teelt. Teie töö on jumalalt õnnistust paluda, mitte sõjasulastel jalus tolgendada!"

"Oi, isake," kukkus papp lõmitama. „Ära saada meid hukka. Ära lase hirmsal õnnetusel Volgamaa laste peale langeda. Ära mine Kiievit ründama ja rüüstama. Hirumus õnnetus on tulemas. Põõra parem ots ringi ja mine läände sealseid holoppe ja tsuudinärakaid karistama. Jäta Kiievi tornid tulest puutumata ning ta värvavad terveks. Jumal on vastase poolel, nende palved olid mõjusamad. Meist noorim, tubli papp Grigori, sai teate. See ütles, et kui Kiiev on ohus, tabab kõigevägevama raev süüdlaseks olevat vaenuväge ja muudab selle kõrbetolmuks."

Grigori lõi samal ajal risti ette ja noogutas peaga nii, et habe lehvis ja papimüts kukkus peast mutta.

Valitseja nägu tumenes. "Pea suu, lollpea!" röökis ta. "Ega me esimest korda Kiievi vürstidega sõdi. Pikk tee on maha käidud ja rünnakust me ei loobu. Kasige tagasi oma välikirikusse palvetama. Teil veab, et olen heas tujus. Laseks muidu viitsu anda nii, et antud on."

Nüüd läks väljakul alles tõeliseks tsirkuseks lahti. Papid heitsid end põlvili mutta. Röökisid ja nutsid. Vehkisid ristidega ja kutsusid jumalat, pühakuid, kõiki ingleid ja isegi vanakuradit ennast sinnasamma neid kõiki taevase välguga tuhastama kui nad valetavat. Põlegu nende hinged igavesti koos patustega kateldes, sest nemad räägivad vaid tõtt ja ainult tõtt.

"Mu oma lihane poeg on siin salgas, halasta isake valitseja!" röökis üks pappidest, endal ninast tatt laia papihabemesse voolamas.

Tsaar vahtis ringi. Olukord tundus täbar. Mõned sõjamehed tundusid irvitavat, suurem osa aga olid jumalakartlikud mehed ning vaatasid toimunut üsna morni näoga. Vaja oli karmi kätt näidata.

"Mehed!" lõugas tsaar. "Hirm on hullem kui surm! Tooge piitsad siia, pekske need valeprohvetid ja viina ning pekiõgijad oma ratastel liikuvasse usukantsi tagasi!"

Osad meestest kõhklesid, aga nooremad ja julmemad nägid just head võimalust kättemaksuks. Paksud papid, kes muidu päev otsa soojas kirikus märjakest jõid ning liha nuumasid, olid nüüd justkui alasti. Nüüd võis kogu oma üleajava kadeduse paraski neile kraesse tühjaks valada.

Nii kargas kamp mehi ligi ja lasi piitsadel välkuda. Papid jätsid ulgumise, haarasid talaarirüüde hõlmadest ja lidusid päkkade välkudes ning valust kiunudes nii ruttu oma välikoja suunas, kui nende rasvunud südamed lubasid.

Sõjamehed puhkesid seda vaatepilti nähes mürinal naerma. Vaid mõned üksikud vanemad jäid endiselt morniks ja pobisesid oma habemeisse miskit halvast endast. Ülejäänutel oli aga selle vahejuhtumiga lõbus tuju taastatud ning ka isake tsaar oli endaga rahul. Ta kargas viimaks ratsu selga, tegi sellega tiiru ümber laagri, pidades samal ajal lahinguplaane.

Nüüd las praevad omas mahlas. Siis lendavad mehed redelite ja kirvestega peale. Raiume vibumeeste kattetule varjus mulgu müüri ning valgume kui marutuul mööda kantsi laiali. Ei siis enam päästa neid ükski vägi.

Isake muheles. Talle meenus, et Kiievi vürstil on kena punapõskne ja vormikas noor tütar, kes kõlbaks suurepäraselt tema Moskva kambrisse aset soojendamaks.

Tsaari äratas unistustest see, et õhk oli läinud ootamatult palavaks. Lisaks tundus talle, et ilm oli muutunud valgemaks. Valitseja tõstis pilgu üles taevasse, et näha, mis tempe see kevadpäike teeb – ja see oli ka viimane, mis ta selles maises elus tegi.

***

Kiievi müüridele ja tornidesse kogunenud rahvas nägi, kuidas taevast langev röögatu tulesammas tabas künkale kogunenud vaenuvägesid ja õhku raputas kohutav kärgatus. Linn värises oma alusmüüridel ning kirikukellad löid iseenesest kõlisesema. Ere valguselõõsk sundis rahvast mujale vaatama. Nii mõnedki uljamad, kes seda ei teinud, kaotasid sel tunnil silmanägemise. Valgusele järgnes muda ja tormuvihm, mis Kiievi tänavad ning tornitipud ühtlase hallikaspruuni lõgaga kattis. Siis saabus vaikus ja kerkinud tolmusammas varjas eesriidena kogu hirmuäratava vaatepildi.

Rahvas juubeldas sellest hoolimata. Tänavatel kostis hõiskamist ja kisa. Igaüks, põlvepikkusest poisikesest halli habemega taadini, tahtis ronida müüridele, et näha oma silmaga jumala raevu vilju.

Vürst ise ilmus kaaskonnaga rõdule ning pidas emotsioonidest tulvil kõne. Ta kiitis seejuures lõputult pappe, tagus risti ette ning lubas viimaks minna paljajalu pühade säilmete juurde palverännakule, vanasse ROSKOSMOSE nimelisse kirikusse. Hlöstov kuulas kõnet teiste seas naerulsui, silitas seepeale oma auväärset habet ja suundus kirikusse.

Seal süüdati koorilaulu ning palvete saatel küünlad ning Hlöstov tatas keset kantsi kõrguva hiiglasuure tammepuust orelit meenutava aparadi juurde. Hulk kirikuteenreid kargas nurkades olevatele pedaalidele ning asusid neid sõtkuma. Kiriku täitis vaikne surin. Puust kastil, mida kaunistasid gravüürid mitmesugustest pühakutest ja õnistegijast endast, löid helendama kollakad lambid. Selle sisemusest kostis praksumist ning susinat. Kiriku katust kaunistavate sibulate katustel löid aga hõbedased ristid sädemeid.

Lõpuks, olles mitu issameiet lugenud ja paar kõmisevat laulu laulnud, astus Hlöstov kasti ette, avas selle kaane ning võttis selle alt

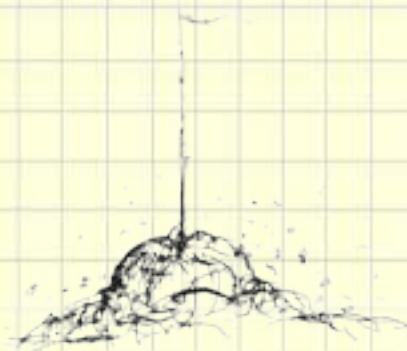
vases kiivri, mille asetas omakorda endale pähe. Sidepidamine jumalaga võis alata...

***

Kuskil kõrgel orbiidil ümber Maa tiirlev ning terve väikese küla suurune relvaplatvorm võttis Hlöstovi raadiosõnumi vastu, töötles seda tehisintelligentsete protsessoritega ja edastas murdosa sekund hiljem alla vastuse.

Seejärel lülitas energiakahuri laadimisrežiimile ja läks üle energiat säästvale käigule. Relvasüsteem koodnimega Ippolit oli nimelt väga-väga vana, kümneid sajandeid üleval rippunud, komeetidest ja kiirgusest puretud. Sellises rauga-eas tuli igat puhkehetke ära kasutada. Kõik, mis liigub ja töötab, ju kulub. Kuna paljud andurid olid läbi põlenud, ei saanud ta enam ise maapinda korralikult jälgida ja pidi selles osas usaldama alt tulevate agentide teateid. See tekitas omakorda aga lisakoormust, kuna aeg-ajalt tuli sealt vägagi vastukäivaid korraldusi.

Aga teha oli palju. Näe, Tarbatu linnusest anti just teada, et taas abi vaja. Vaenlane olla maale tulnud. Egas midagi, tuleb laisklemine lõpetada ning veel tööd teha. Täita eesmärki, milleks ehitatud – kaitsta tsivilisatsiooni eksisteerimist.

Jaani Murumets

Viimane

Artur Räpp

Järgnev kirjutis leiti Uniooni tähejõudude baasi likvideerimise ajal, s.o. umbes 3 aastat enne Uniooni lõppu, baasi värbamiskeskuse ühest ruumist. Arvatakse, et see võis olla kirjutatud viimase emotsionaalselt tasakaalustamata värdinimese poolt. Lugege ja rõõmustage, et destruktsiooni aeg on möödas.

Hommikul oli meid kaksteist. Kõssitasime vaikides kõval pingil ja põrnitsesime värbamisbüroo sõjaväesinist seina, oma käsi või kes mida. Kaks ja pool korda tunnis avanes koridori otsas must metalluks ja üks naha ja mundriga ületõmmatud luukere viipas järjekordse värvatu selle taha. Niisiis olin ma juba üksteist korda näinud, kuidas minuvanune inimene tõuseb ja kõnnib enda meelest selga tikksirgena hoides ukse taha. Seni pole ma veel näinud kedagi seal tagasi tulemas.

Nii-siis. Ma olen siin viimane ja see ei üllata mind. Ma olin viimane juba sündimisel. Kas kujutate ette, et minu sünni juures oli arstiks minu vanim õde. Kas kujutate ette? Ma tean, et ta oli ainuke küllalt lähedal olnud sünnitusarst, kuid ikka. Sinu õde aitab sind sinu ema seest ilmale. See on kogemus, mida ma teile ei soovitaks., kuid mis teha, kui sa oled viimane sündima.

Pärast sündimist ei läinud asi minuga paremaks. Kõik teavad, et siirdeperre peab laps jõudma hiljemalt teiseks sünnipäevaks. Ka minu sünniema teadis, kuid ta ei tahtnud. Ta põgenes minuga mägedesse, külmadesse koobastesse, kus on tuul ja loomade lehk. Ma imestan, et mind koos emaga kõige selle peale Kuu peale ei saadetud. Hoopiski otsiti koolitatuimad siirdevanemad, keda minu jaoks leida oli. Muidugi siis, kui ma tagasi tsivilisatsioonis olin. Kuid ema, ... No jah, tema on küll nüüd kuskil seal üleval

Pärast neid eksirännakuid ja hullu ema olin ma kuulus - selles ma tõesti viimane ei olnud. Koos siirdekatega käisin ma läbi vist tuhandeid sümposioone ja seminare. Lõpuks ei suutnud ma enam voodis magadagi, mul oli selleks vaja hõljukit.

Kas ma seda juba kirjutasin, et koolivanemad valiti mulle kolm aastat hiljem kui kõigile teistele? Noh, nüüd on see siis kirjas. Kolm aastat hilinemist oli niigi vedamine, nii-nii paljud tahtsid mind ju isiklikult näha ja täiesti isiklikult katsuda ka. Minu koolikodu oli suur, kollane, moodne ja täiesti vastik. Mõelge ise. Minu ümber sebvivatest hüpnokiiivritega lastest olin ma selgelt pikem, selgelt tugevam ja sama selgelt lollim. Kõik see koos ja iga asi eraldi tegi mind kogu aeg tigidaks. Kord sülitasin ma isegi ühele pagana pätakale lagipähe, kuid tema, ta lihtsalt ei märganud seda. Tema tatti ära uputamiseks polnud mul aga küllalt sülg. Mis seal's ikka, ebaõnn.

Suhted, need olid mul koolis lihtsad ja selged. Koolivanemad vaatasid minu peale põlastavalt ülalt alla, kaasõpilased vaatasid minu peale põlastavalt alt üles ja õpperobotid vaatasid mind täiesti ükskõikseks. Need pagana e-jobud toppisid mulle muudkui kiivrit pähe ja surusid suurt rohelist nuppu. Kui ma neilt peale teadmiste pumpamist midagi küsisin, ütlesid nad alati: „Te vestlete sellest homme oma koolivanemaga“.

Ah homme, teadagi. Homme tuli põlastava pilguga mesimagus vanem ja küsis, kas mul on astronoomia või sotsiaalteooriate kohta küsimusi ja ega ma ei oska arvata, kas neljamõõtmelises ruumis võiks kuupe olla. Oh need vaesed vanemad. Pumpamine lööb ju minusugusel ebastandardikul seosed kohe täitsa sassi ja uudishimu minema. Hakka või uunikumi pärast pingutama.

Aususe huvides pean ütlema, et vahel oli mul õppimises mõni

hea päev ka. Siis ma küsisin ja imestasin ja olin igast otsast üks standardne laps. Kuni viimaks jõudis aeg viimase küsimuseni, minu viimase tõsise küsimuseni koolis.

Mulle oli sellel päeval vägev ports anatoomiat, psühholoogiat ja sotsiaalset käitumist kolba alla surutud ja miski jäi mind kõigest sellest närima. Vanem Joanna leidis minu näo ilmselt lootustandvalt segaduses olevat, nii et ta pingutas minuga väga. Tõi lagedale hulgaliselt lisahologramme ja filme, vestles minuga ja arutas üldse igasuguseid asju. Nii sattusin hoogu ja täiesti pahaaimamatult küsisin Joannalt, et mida tähendab, et reproduktiivorganitel on oluline roll sotsiaalses suhtlemises ning selle rolli tasakaalustamiseks vähendatakse operatiivsete meetoditega sellise suhtlemisvormi sõltuvuse tekitamise riski, samas sellise suhtlemise aega pikendades. Mulle vastamise asemel pakkus Joanna aga seletavaid sõnasikke ja lausete grammatika analüüsi. Kui ta sai aga viimaks aru, et kogu see kontseptsioon on mulle arusaamatu. No jah, kui ta sai sellest viimaks aru, pühkis ta silmadest naerupisarad ära ning demonstreeris mulle näitlikult, kuidas neid organeid sotsiaalsel eesmärgil kasutatakse. Ja ta ei pannud selleks isegi klassi ust lukku. Kui te arvate, et ma olin nüüd oma 10 aastaga seksi osas koolikaaslaste seas esimene, siis te eksite. miks muidu oleks pidanud Joanna naerma. No muidugi naerma - ma olin ju nii loll. Mis mina sain teha, et olin olnud just sellel õigel ajal emaga mägedes juurikaid ja küpseliha söömas, kui oli paras aeg minusse operatiivselt sekkuda ning minu käitumist modelleerida.

Aga lahkudes, peale oma esimest seksi lahkudes, ütles Joanna mulle täiesti hariliku häälega: „Pea meeles, see on nagu selja sügamine: vajalik, kuid ebaoluline. Ja seda ei tehta avalikult ja sellest ei räägita. Need on asjad, mida sa pead mäletama“. Nii nagu ta ütles, ma ka tegin. Ma esitasin edaspidi küsimusi nii vähe kui võimalik ja vastuseid sain veel vähem. Kõikusin teadmiste pumpamise hüpnohämus koolikaaslastega mööda kooli ringi, korjasin siit ja sealt endasse kooliväliseid fakte, vestlesin mesimagusate õpetajatega planetaarnavigatsioonist ning muust sellisest, suhtlesin mitmel moel armastusväärsete koolikaaslastega ja sain aina targemaks, kuid sõltumata kohast või teemast, ikka ja alati viimasena.

Ja nüüd viimaks olen ma siis küllalt tark, et istuda sõjajõudude värbamisbüroo kaugsiirde ukse taga, muuseumist laenatud pliiaats käes, üksi.

Ma tean, et kui see üks ükskord avaneb, panen ma pliiaatsi värvlivahahele ja tõusen aeglaselt. Tõstan oma jalgu väarikalt, kuni jõuan tühja siirdekambrisse ning peatun hoolikalt punase ringi keskel. Kujutan ette, kuidas kuskil suure puldi taga istub juhmi näoga veteran ja kraaksatab mikrofonil: „reamees number 12. Seiske paigal, et kosmosekass teid võtku. Kohe algab siire.“ Ja siis loeb ta numbraid, alustades näiteks sajast ja lugedes hästi-hästi aeglaselt. Ja peale nulli. Peale nulli kõhatab ta peaaegu kohmetunult ning ütleb: „Vabandame, te olite järjekorras viimane ja nüüdseks on kõik kasarmud täis. Me ei saa teid värvata“. Ma noogutan kuivalt seinatagusele veteranile ning lahkun siirderuumist väarikalt, aeglaselt ja mõttes naeratades. Nii ma mõtlen, et see juhtub.

Aga hetkel ma näen, see raske uks avaneb nüüd. Ma panen pliiaatsi ära. Hüvasti kõik, keda ma tundsin.